

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Kon koncepció és Program Területi Hatásvizsgálata 2021-2027

Szolnok, 2021

KÉSZÍTETTE: JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI ÖNRKOMÁNYZAT MEGBÍZÁSÁBÓL A
JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI ÜGYNÖKSÉG NONPROFIT KFT.

Nyilatkozat

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió és Program környezeti, társadalmi és gazdasági hatásvizsgálata (területi hatásvizsgálat) a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat megbízásából készült.

A területi hatásvizsgálat elkészítése az alábbi jogszabályoknak megfelelően, azokkal összhangban készült:

- 218/2009 (X.6) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól,
- 2/2005 (I.1) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról,
- 297/2009 (XII.21) Korm. rendelet a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízgazdálkodási és tájvédelmi szakértői tevékenységről.

A területi hatásvizsgálat környezeti értékelési részét a 297/2009 XII.21) Korm. rendelet szerinti szakértői jogosultsággal rendelkező Vízoczkó György (05-1303) környezetvédelmi szakértő végezte el.

Tartalom

1 A TERÜLETI HATÁSVIZSGÁLAT KIDOLGOZÁSI FOLYAMATÁNAK ÉS CÉLJÁNAK ISMERTETÉSE	8
1.1 Az előzmények ismertetése	8
1.2 A tervezési folyamathoz való kapcsolódás	8
1.3 A környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során tett javaslatok hatása a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepcióra és Területfejlesztési Programra	8
1.4 Az érintettek bevonása a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés kidolgozásába.	9
1.4.1 A társadalmi egyeztetés folyamata	9
1.4.2 A vélemények, szempontok figyelembevétele a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során	9
1.5 Felhasznált adatok, alkalmazott módszerek	9
1.5.1 A környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása	9
1.5.2 Az alkalmazott módszertan	10
2 A JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM ISMERTETÉSE	12
2.1 Jász-Nagykun-Szolnok Megye Területfejlesztési Koncepció és Területfejlesztési Program céljainak, tartalmának ismertetése, környezeti, társadalmi, gazdasági összefüggések..	12
2.2 A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása	18
3 A JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI, GAZDASÁGI HATÁSAI, KÖVETKEZMÉNYEI	19
3.1 Jász-Nagykun-Szolnok Megye Területfejlesztési Koncepciójának és Területfejlesztési Programjának, cél- és eszközrendszerének vizsgálata, koherenciája és konzisztenciája.....	19
3.1.1 Koherencia-vizsgálat – a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció és Területfejlesztési Program összefüggései más releváns tervekkel	19
3.1.2 Konzisztencia-vizsgálat	32
3.2 A meglévő környezeti konfliktusok és problémák bemutatása.....	34
3.2.1 A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepcióban és Területfejlesztési Programban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása.....	34
3.2.2 A fennálló környezeti konfliktusok, problémák és a környezeti, társadalmi és gazdasági hatások várható alakulása abban az esetben, ha a Koncepció és a Program javaslatai nem valósulnak meg	36
3.3 A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció és Területfejlesztési Program megvalósulásával környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása	36
3.3.1 Természeti erőforrás közvetlen igénybevételének vagy környezetterhelésnek a közvetlen előidézése	36
3.3.2 Társadalmi, gazdasági folyamatok kiváltása révén közvetett környezeti következményekkel járó folyamatok	39
3.4 A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció és Területfejlesztési Program megvalósítása esetén a környezetet érő hatások	39

3.4.1	Hatás a földre, talajra.....	39
3.4.2	Hatás a levegőre.....	40
3.4.3	Hatás a vízre, felszíni és felszín alatti vizekre (ideértve az ár- és belvizeket is).....	40
3.4.4	Hatás az élővilágra, a természeti (ökológiai) rendszerre, a biodiverzitásra	41
3.4.5	Hatás az országos jelentőségű védett természeti, illetve Natura 2000 területek állapotára, állagára és jellegére	42
3.4.6	Hatás a természeti erőforrások megújulására, használatára (ideértve az ásványvagyonot is).....	42
3.4.7	Hatás a klímára	43
3.4.8	Hatás az épített környezetre, települési környezetre, épített örökségre (ideértve a Világörökségi értékeket is).....	43
3.4.9	Hatás a tájra, a táj eltartó képességére, a helyi gazdaságra.....	45
3.4.10	Hatás a térszerkezetre, területfelhasználásra.....	45
3.4.11	Hatás az érintett emberek egészségi állapotára, életminőségére (ideértve a zaj- és rezgésterhelést is)	45
3.4.12	Hatás a környezettudatos magatartásra és életmódra.....	46
3.4.13	Hatás a honvédelemre.....	46
3.4.14	Hatás a hulladékgazdálkodásra.....	47
3.4.15	Hatás a természeti és ember által előidézett kockázatokra	47
3.4.16	Hatás új környezeti konfliktusok, problémák, kockázatok megjelenésére, meglévők felerősödésére	48
3.4.17	A megvalósítás kumulatív hatása	48
3.4.18	Az országhatáron áttérjedő környezeti hatások lehetősége	49
3.5	A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió és Területfejlesztési Program megvalósítása esetén a társadalmi hatások.....	50
3.5.1	Népességre és népességmegtartó képességre gyakorolt hatások.....	51
3.5.2	Foglalkoztatásra gyakorolt hatások	51
3.5.3	Életminőségre, szabadidő eltöltésére, egészségi állapotra, szociális helyzetre gyakorolt hatások.....	51
3.5.4	A társadalom biztonságérzetére, veszélyeztetettségére gyakorolt hatások	52
3.5.5	Az esélyegyenlőségre, esélyteremtésre, társadalmi felzárkózásra gyakorolt hatások	52
3.5.6	A helyi kultúra fejlődésére gyakorolt hatások	52
3.6	A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió és Területfejlesztési Program megvalósítása esetén a gazdasági hatások.....	53
3.6.1	A természeti erőforrásokra gyakorolt hatások.....	55
3.6.2	Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezetére gyakorolt hatások.....	55
3.6.3	A mezőgazdaságra gyakorolt hatások	55
3.6.4	Az erdőgazdálkodásra gyakorolt hatások.....	56
3.6.5	Az idegenforgalomra gyakorolt hatások	56
3.6.6	A vízgazdálkodásra gyakorolt hatások.....	57

3.6.7	Az energetikára gyakorolt hatások.....	57
3.6.8	A közlekedésre gyakorolt hatások.....	58
3.6.9	A műszaki infrastruktúrára gyakorolt hatások	58
3.6.10	A térség versenyképességére gyakorolt hatások.....	58
3.7	A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió és Területfejlesztési Program összefoglaló értékelése a környezeti, társadalmi, gazdasági következmények alapján, feltárt konfliktusok értékelése, a környezeti, társadalmi, gazdasági szempontból elfogadható változatok meghatározása.....	59
4	A JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSA KÖVETKEZTÉBEN VÁRHATÓAN FELLÉPŐ KÖRNYEZETRE, TÁRSADALOMRA, GAZDASÁGRA KÁROS HATÁSOK KEZELÉSE.....	60
4.1	Káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése.....	60
4.2	Javaslatok egyéb szükséges környezeti intézkedésekre.....	61
4.3	A feltárt gazdasági, társadalmi konfliktusok feloldására, a káros hatások ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések meghatározása.....	63
5	JAVASLAT OLYAN KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI SZEMPONTÚ ELŐÍRÁSOKRA, FELTÉTELEKRE, INTÉZKEDÉSEKRE, AMELYEKET A TERV ÁLTAL BEFOLYÁSOLT MÁS TERVEKNÉL FIGYELEMBE KELL VENNİ.....	65
6	KÖRNYEZETI HATÁSOK MONITOROZÁSA: INDIKÁTOROK, FELELŐSÖK, HATÁRIDŐK....	67
6.1	A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió és Területfejlesztési Program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozó monitorozási javaslatok értékelése.....	67
6.2	Javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre.....	67
7	KÖZÉRTHETŐ ÖSSZEFOGLALÓ	68

Rövidítések jegyzéke

Dokumentum neve	Rövidített név
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Program 2021-2027	Program
JNSZM 2030 Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció	Koncepció
Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció	OFTK
Nemzeti Tájstratégia	NTS
1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről	Területfejlesztési törvény
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat	JNSZMÖ
Országos Területrendezési Terv	OTrT
Negyedik Nemzeti Környezetvédelmi Program	NKP
Nemzeti Energia Stratégia 2030	Energiastratégia
Nemzeti Energia- és Klímaterv	NEKT
A 2020 végéig tartó I. Éghajlatváltozási Cselekvési Terv	I. ÉCsT
Jelentés az éghajlatváltozás Kárpát-medencére gyakorolt esetleges hatásainak tudományos értékeléséről	Jelentés

Felhasznált források

- 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről
- 2/2005 (I.1) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról
- 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről
- 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól
- 297/2009 (XII.21) Korm. rendelet a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízgazdálkodási és tájvédelmi szakértői tevékenységről
- A kisméretű szálló por (PM10) csökkentés ágazatközi intézkedési programja (2011)
- A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája 2019-2030
- Darányi Ignác Terv – Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020
- Egységes Közlekedés Fejlesztési Stratégia 2007-2020
- Energetikai Ásványvagyon-hasznosítási és Készletgazdálkodási Cselekvési Terv 2017
- Energia és Klímatudatossági Szemléletformálási Cselekvési Terv 2015
- EU 7. (és 8.) Környezetvédelmi Cselekvési Program
- Hazai Elektromobilitási Stratégia, Jedlik Ányos terv 2.0
- I. Éghajlatváltozási Cselekvési Terv (2018-2020)
- IV. Energiahatékonysági Cselekvési Terv
- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Környezetvédelmi Program (2009-2014)
- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Program 2021-2027 Vitaanyag
- Jelentés az éghajlatváltozás Kárpát-medencére gyakorolt esetleges hatásainak tudományos értékeléséről
- JNSZM 2030 Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió Vitaanyag
- Magyar nemzeti társadalmi felzárkózási stratégiája II. (2011-2020) frissített verzió
- Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020
- Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)
- Negyedik Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020
- Nemzeti Energia- és Klímaterv
- Nemzeti Energiastratégia 2030
- Nemzeti Épületenergetikai Stratégia 2015
- Nemzeti Erdő Stratégia 2016-2030
- Nemzeti Erdőtelepítési Program 2008
- Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024
- Nemzeti Intelligens Szakosodási Stratégia
- Nemzeti Közlekedési Stratégia (NKS) Stratégiai Dokumentum 2013. október
- Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)
- Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia - tervezet
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030
- Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020
- Nemzeti Vízstratégia, Kvassay Jenő Terv 2017
- Országos Hulladékgazdálkodási terv 2009-2020
- Országos Levegőterhelés-csökkentési Program 2020
- Program a versenyképesebb Magyarországgért (2019)
- Szennyvíziszap Kezelési és Hasznosítási Stratégia 2014-2023
- Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv Tisza Részvízgyűjtő (2015) Vitaanyag II.

Internetes források

- www.eur-lex.europa.eu
- www.ec.europa.eu
- www.mfk.gov.hu

1 A TERÜLETI HATÁSVIZSGÁLAT KIDOLGOZÁSI FOLYAMATÁNAK ÉS CÉLJÁNAK ISMERTETÉSE

1.1 Az előzmények ismertetése

A 2012. január 1-i hatállyal megújított 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről (Területfejlesztési Törvény) értelmében a megyei önkormányzatok alapvető feladatává vált a megyei területfejlesztés koordinálása.

A megyei önkormányzatok az új szerepük értelmében feladatuként kapták, hogy a 218/2009 (X.6) Kormányrendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről rendelkezéseinek megfelelően készítsék el a szükséges helyzetfeltáró munkarészeket és az arra épülő megyei területfejlesztési koncepciót és programot az Európai Unió 2021-2027-es időszakra való felkészülés jegyében.

A helyzetfeltáró munkarész alapján elindult a **megyei Területfejlesztési Koncepció** kidolgozása is, mely dokumentum **egyeztetési változatát** a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés a 41/2020. (XI.13.) számú határozatával véleményezésre bocsátotta. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Program 2021-2017 Stratégiai Program részét a megyei Közgyűlés 42/2020. (XI.13.) határozatával a tervezés alapját képező dokumentumként elfogadta. Ez képezte alapját az 1/2021 (I.13) számú közgyűlési határozattal véleményezésre bocsátott megyei Területfejlesztési Programnak.

A 218/2009 (X.6) Kormányrendelet 9. §-a értelmében a területi tervek javaslattevő fázisának megalapozó munkarésze a **területi hatásvizsgálat** (környezeti, társadalmi, gazdasági), melynek **környezeti fejezetét** külön jogszabály, a 2/2005 (I.11) Kormányrendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szabályozza.

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat (JNSZMÖ) és a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft. között létrejövő Megállapodás értelmében a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft. végzi a megyei területfejlesztési koncepcióhoz és programhoz kapcsolódó **területi hatásvizsgálatot**. A hatásvizsgálat elkészítésében részt vevő környezetvédelmi szakértő Viszoczky György.

A területi hatásvizsgálat tartalmának meghatározásához a 218/2009 (X.6) Kormányrendelet 9. mellékletének, valamint a 2/2005 (I.11) Kormányrendelet 4. mellékletének tartalmi követelményeit vettük alapul, melyet kiegészítettünk a 2/2005 (I.11) Kormányrendelet 3. mellékletében megjelölt szervezetek által adott véleményekkel.

1.2 A tervezési folyamathoz való kapcsolódás

A hatásvizsgálat a vonatkozó jogszabályok és rendelkezések alapján szervesen kapcsolódik a területi tervezés kialakult folyamataiba. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció, illetve a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Program területi hatásvizsgálatában megfogalmazott szempontok, továbbá a feltárt környezeti, társadalmi és gazdasági hatások segítséget és támpontot nyújtanak a megyei Integrált Területi Program elkészítéséhez is.

1.3 A környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során tett javaslatok hatása a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepcióra és Területfejlesztési Programra

A területi hatásvizsgálat legfontosabb jellemzője, hogy még a **Koncepció és Program elfogadását megelőzően**, azzal párhuzamosan készült, így iteráló jelleggel **hatást gyakorolt a azok** tartalmára.

A területi hatásvizsgálat a Koncepció, valamint a Program vitaanyagát alapjául véve, azzal szinergiában készült el. Az egyeztetések során beérkezett releváns vélemények, szempontok beépítésre kerültek a területi hatásvizsgálatba is.

1.4 Az érintettek bevonása a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés kidolgozásába

1.4.1 A társadalmi egyeztetés folyamata

A 2/2005 (I.11) Kormányrendelet 7. §-ának értelmében a környezeti vizsgálat konkrét **tartalmának és részletezettségének megállapításához** a környezet védelméért felelős szervek (melyek közül a 3. számú melléklet értelmében mindig részt vesznek: felügyelőség, nemzeti park igazgatóság, megyei kormányhivatal népegészségügyi főosztálya) szakmai véleményét is szükséges kikérni, mely megkérésekor, azok megalapozásához **tájékoztatást** szükséges nyújtani a tervről a 2/2005 (I.11) Kormányrendelet 7. §-ának (2)-ik bekezdés tartalmi előírásainak megfelelően. A tájékoztatást megtettük az érintett szervezetek felé, a tematika kialakításánál a véleményeket figyelembe vettük. A visszaérkezett vélemények alapján az érintett szervezetek a tematikán nem változtattak, jóváhagyták azt.

Az elkészült területi hatásvizsgálat pedig megküldésre kerül az érintett szervezeteknek véleményezésre a 2/2005 (I.11) Kormányrendelet 8. § 3. bekezdésének megfelelően. A **nyilvánosság bevonása** is megtörténik az dokumentáció elkészítése során, melynek legfőbb célcsoportja a természetvédelemért, környezetvédelemért felelős szakmai szervezetek, civil szervezetek, valamint természetesen a megyei lakosság. A tájékoztatás az alábbi módokon történik:

- honlap: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat honlapján való közzététel, véleményezési lehetőséggel
- aktív társadalmasítás: az érintettek meghívásával zajló megyei szintű konzultáció a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat szervezésében

A véleményezésre 30 nap állt rendelkezésre.

1.4.2 A vélemények, szempontok figyelembevétele a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során

A tájékoztatást megtettük az érintett szervezetek felé, a tematika kialakításánál a véleményeket figyelembe vettük. A visszaérkezett vélemények alapján az érintett szervezetek a tematikán nem változtattak, jóváhagyták azt.

A területi hatásvizsgálathoz érkezett észrevételek, javaslatok szintén összegyűjtésre és indokolt esetben figyelembevételre, beépítésre kerültek a hatásvizsgálatba.

1.5 Felhasznált adatok, alkalmazott módszerek

1.5.1 A környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása

Jelen dokumentum elkészítésekor a szükséges adatokat, legfontosabb információkat az alábbi, rendelkezésre álló, többségében környezeti vonatkozású dokumentumok, háttéranyagok, nyilvános tanulmányok és stratégiák, programok szolgáltatták, melyek a Konceptió és a Program elkészítésének is alappilléreit képezték.

- I. Éghajlatváltozási Cselekvési Terv (2018-2020)
- Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési Konceptió és az Országos Területfejlesztési Konceptió
- Országos Területrendezési Terv
- Program a versenyképesebb Magyarországért (2019)
- Nemzeti Reformprogram 2020
- A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája 2019-2030
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024
- Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)
- Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)
- Magyar nemzeti társadalmi felzárkózási stratégiája II. (2011-2020) frissített verzió

- Nemzeti Közlekedési Stratégia (NKS) Stratégiai Dokumentum 2013. október
- EU 7 Környezetvédelmi Cselekvési Program
- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Környezetvédelmi Program (2009-2014)
- Vízyűjtő-gazdálkodási Terv Tisza Részvízyűjtő (2015) Vitaanyag II.
- Negyedik Nemzeti Környezetvédelmi Program

A fentiekén túl a célrendszer az alábbi, releváns stratégiák, programok és cselekvési tervek környezeti szempontból releváns és/vagy Jász-Nagykun-Szolnok megyét specifikusan érintő elemeivel is összevetettük:

- A kisméretű szálló por (PM10) csökkentés ágazatközi intézkedési programja (2011)
- Darányi Ignác Terv – Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020
- Egységes Közlekedés Fejlesztési Stratégia 2007-2020
- Energetikai Ásványvagyon-hasznosítási és Készletgazdálkodási Cselekvési Terv 2017
- Energia és Klímatudatossági Szemléletformálási Cselekvési Terv 2015
- Hazai Elektromobilitási Stratégia, Jedlik Ányos terv 2.0
- IV. Energiahatékonysági Cselekvési Terv
- Jelentés az éghajlatváltozás Kárpát-medencére gyakorolt esetleges hatásainak tudományos értékeléséről
- Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020
- Magyarország Partnerségi Megállapodás 2021-2027
- Negyedik Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020
- Nemzeti Energia- és Klímaterv
- Nemzeti Energiastratégia 2030
- Nemzeti Épületenergetikai Stratégia 2015
- Nemzeti Erdő Stratégia 2016-2030
- Nemzeti Erdőtelepítési Program 2008
- Nemzeti Intelligens Szakosodási Stratégia
- Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia - tervezet
- Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020
- Nemzeti Vízstratégia, Kvassay Jenő Terv 2017
- Országos Hulladékgazdálkodási terv 2009-2020
- Országos Levegőterhelés-csökkentési Program 2020
- Szennyvíziszap Kezelési és Hasznosítási Stratégia 2014-2023

1.5.2 Az alkalmazott módszertan

A környezeti, gazdasági és társadalmi hatások elemzése a Területfejlesztési Konceptió, a Területfejlesztési Program, országos hatáskörű tervezési dokumentumok, továbbá az aktuális környezeti, gazdasági és társadalmi folyamatok, problémák figyelembevételével történt.

A konceptió hatásvizsgálata során tett megállapításokat egészítik ki a Programban meghatározott prioritások mentén tervezett konkrét intézkedések várható környezeti, társadalmi, gazdasági hatásainak vizsgálata. Az egyes fejezetekben bemutatott hatásoknál a célok, prioritások és az intézkedések is hivatkozásra kerülnek azok számozását is megjelölve.

A hatásvizsgálat természeténél fogva nem végez önálló adatgyűjtést, a meglévő rendelkezésre álló dokumentumokat vizsgálja, a várható hatásokat ezek elemzésével, értékelésével, összefüggéseinek vizsgálatával határozza meg.

A dokumentum tartalmi felépítése a 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról előírásai alapján, annak 4. mellékletének megfelelően készült, kiegészítve azt a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet által előírt területi hatásvizsgálat társadalmi és gazdasági elemeivel. Ily módon mindkét jogszabály előírásait teljesíti, hiszen a 218/2009 Korm. rendelet 9. § (2) bekezdése szerint az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról

szóló 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet alapján elkészített környezeti értékelés a területi hatásvizsgálat környezeti szempontú elemzésének minősül.

A hatásvizsgálat készítése során figyelembe kerültek a jogszabályi előírások és a tematika egyeztetésbe bevont szereplők specifikus, az 1.4.2 fejezetben bemutatott igényeit.

2 A JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM ISMERTETÉSE

2.1 Jász-Nagykun-Szolnok Megye Területfejlesztési Konceptió és Területfejlesztési Program céljainak, tartalmának ismertetése, környezeti, társadalmi, gazdasági összefüggések

A 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet 5.§ (1) bekezdése alapján „a területfejlesztési koncepciók és programok egymásra épülő rendszert alkotnak”, ennek megfelelően a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Program 2021-2027 (továbbiakban Program) a JNSZM 2030 Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió 2021-2030 (továbbiakban Konceptió) című dokumentumra épül. A Programban a Konceptióban kijelölt fejlesztési irányok, célok levezetése történik. Az alábbiakban - a Program prioritásainak felvázolása előtt - rövid bemutatásra kerül a Konceptió célrendszere.

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió legfőbb célja, hogy megalapozza a megye jövőbeli fejlesztéseit. A Konceptió minden releváns ágazatra, szakterületre kiterjed, azaz a „teljes tervezés” eljárásrend alapján készül.

A Konceptió egyik legfontosabb feladata, hogy megfogalmazza a megye 2030-ra vonatkozó jövőképét, vagyis azt az állapotot, ahova a megye el kíván jutni az elkövetkezendő években.

A Konceptió 2030-as jövőképe: **Növekvő társadalmi- gazdasági súlyú három táj egysége – A megye társadalmi, gazdasági súlyának és belső kohéziójának erősítése.**

A Konceptió által felvázolt célrendszer nemcsak gazdasági, hanem társadalmi és környezeti hatásokat is indukál, ezek a hatások pedig közvetlenül és közvetetten is megnyilvánulnak.

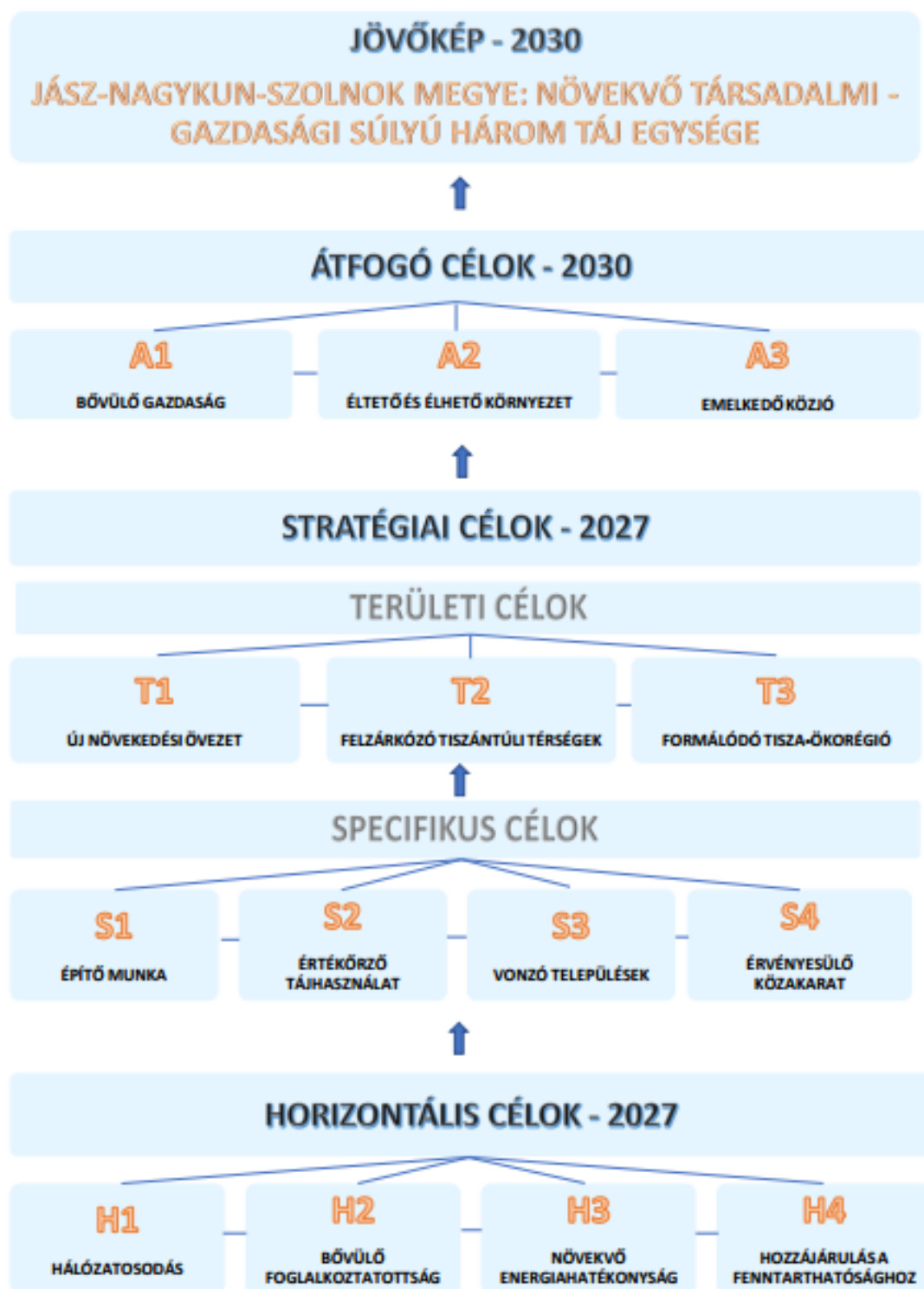
A jövőkép egységesíti a megye 3 fő tájegységét mind társadalmi, mind gazdasági szempontból, ezzel egy egymással harmonizáló, szinergiában álló egységet képezve, melynek végső célja a megye egészének fejlődése.

Az átfogó célok között szintén megtalálhatóak mind gazdasági (A1), mind társadalmi célok (A3). A környezeti szempontból jelentősebb célokkal az (A2) átfogó cél foglalkozik, mely a gazdaság-társadalom-természet tartós térségi harmóniája felé törekvő erőteljes elmozdulást, valamint a létfeltételek és az életminőség környezetbarát módon történő fejlődését tűzte ki célul.

A Konceptió stratégiai célok megfogalmazásával járul hozzá a jövőkép eléréséhez, melynek keretében 3 db területi cél kerül meghatározásra.

A megfogalmazott célrendszer, mely 3 átfogó, 3 területi, 4 specifikus és 4 horizontális célból áll, a következők szerint került meghatározásra:

1. ábra A Konceptió jövőképe és célrendszere

Forrás: JNSZM 2030 Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió

A Koncepció által kijelölt fejlesztési célok mentén kerültek kialakításra a Program Stratégiai munkarésében a prioritások, fejlesztési intézkedések és tervezett fejlesztések, az Operatív munkarészben pedig a Stratégia prioritásrendszere mentén meghatározott konkrét beavatkozási csomagok, kulcsprojektek.

Az alábbiakban a Program prioritásainak rendszere kerül bemutatásra. Ezen prioritások, fejlesztési intézkedések és tervezett fejlesztéseken keresztül járul hozzá a Program a Koncepcióban meghatározott célok eléréséhez.

1. táblázat A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Program prioritásrendszere

Prioritás	Fejlesztési intézkedések	Tervezett fejlesztések
P1 Növekvő versenyképesség	P1.1 Az elérhetőség javítása, kiemelten az M4 tovább építése	P1.1.1 A megye nagytérségi kapcsolatainak erősítése
		P1.1.2 A megyén belüli térségi összeköttetést biztosító főutak fejlesztések
		P1.1.3 Megyén belüli közúti elérhetőségek javítása
	P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítása	P1.2.1 Iparterület fejlesztése
		P1.2.2 Helyi gazdaság fejlesztése
	P1.3 Növekedési zóna szervezése	P1.3.1 Növekedési zóna szervezése a Felső-Jászságban
P1.4 A megyeszékhely és a tiszántúli térségek gazdasági súlyának emelése	P1.4.1 Szolnok Megyei Jogú Város és a Tiszántúl gazdasági súlyának emelése	
P2 Népeségmegtartás – Társadalmi felzárkózás	P2.1 Foglalkoztatás differenciált bővítése	P2.1.1 Munkába állás feltételeinek javítása
		P2.1.2 Önkormányzati bérlakásépítési program
		P2.1.3 Szociális ellátás átfogó fejlesztése
		P2.1.4 Társadalmi együttműködés és közösségfejlesztés
	P2.2. A népesség egészségi állapotának és képzettségének javítása	P2.2.1 A népesség egészségi állapotának javítása és képzettségének javítása
	P2.3 Felsőfokú oktatás fejlesztése	P2.3.1 Felsőfokú oktatás fejlesztése
P3 Kedvező állapotú környezet	P3.1 Tájkonform mezőgazdaság és turizmusfejlesztés	P3.1.1 Megyei öntözésfejlesztési program, amely magába foglalja a főcsatorna továbbépítését
		P3.1.2 Megye agráriumának megújítása
		P3.1.3 Turisztikai vonzerő- és szolgáltatásfejlesztés
	P3.2 Megújuló energiák alkalmazása	P3.2.1 Megújuló energiák alkalmazásának ösztönzése
	P3.3 Klímavédelmi intézkedések	P3.3.1 Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése (VTT) befejezése és klímavédelmi intézkedések
		P3.3.2 Önkormányzati energetikai fejlesztések

Prioritás	Fejlesztési intézkedések	Tervezett fejlesztések
P4 Vonzó – élhető települések	P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával	P4.1.1 Belterületi belvízrendezés
		P4.1.2 Ivóvízhálózat korszerűsítése
		P4.1.3 Szennyvízelvezetés, -tisztítás és – kezelés fejlesztése
		P4.1.4 Belterületi utak, járdák, közparkok fejlesztése
		P4.1.5 Településkép javítása
P5 Kiegyenlítettebb térszerkezet	P5.1 Településközi munkamegosztás elmélyítése	P5.1.1 Közigazgatás intézményei és a közszolgáltatások elérhetőbbé tétele
		P5.2.1 Tisza-tó kiemelt turisztikai térség fejlesztésére vonatkozó 1522/2017. (VIII.14.) Korm. határozatban foglalt fejlesztések megvalósítása
	P5.2 Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelése	P5.2.2 Tisza-tó térségében a kereskedelmi szálláshelyek mennyiségi és minőségi fejlesztése
		P5.2.3 Tisza-tavi térség kerékpárhálózat kapcsolódásának kiépítése – megyei kerékpárhálózat-fejlesztési program
	P5.3 Térségi felzárkóztatás – kiemelten a komplex programmal fejlesztendő járási problémáinak kezelése	P5.3.1 Jászapáti járás és a Kunhegyesi járás átfogó fejlesztése a munkahelyteremtésre és a képzettségre fókuszálva
		P5.3.2 Besenyszög-Hunyadfalva-Csataszög-Nagykörű-Kőtelek-Tizsasüly településcsoport mikrotérségi felzárkóztatása

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Program 2021-2027

A Program szerkezeti felvázolását követően az alábbiakban az egyes prioritások indoklására, részletes, szöveges bemutatására kerül sor.

1. Prioritás: Növekvő versenyképesség

A megye az ország egyik legiparosodottabb megyéje, ahol az újérték 60%-ának előállítását a Felső-Jászságban koncentrálódik, alapvetően nagyvállalatok által létrehozva, viszonylag alacsony hozzáadott értékkel. Gondot jelent a térség elérése és a bővülő kapacitásokhoz a munkaerő biztosítása. Ugyanakkor a megyeszékhely körzetében és a tiszántúli részeken relatíve magas a munkanélküliség és gyenge gazdaság. A megye versenyképességének javítása érdekében ezen problémák kezelése mellett szükséges a kooperáció erősítése.

Prioritási fókusz:

- közúti közlekedés fejlesztése,
- területileg differenciált, adottságokra épülő gazdaságfejlesztés.

2. Prioritás: Népségmegtartás – Társadalmi felzárkózás

A megye gazdaságának fejlődése, a népségmegtartás erősítése és a társadalmi felzárkózás egyaránt a foglalkoztatás bővítéséhez, a munkába állás segítéséhez kötődik. Egyaránt biztosítani kell a Felső-Jászság és a megyeszékhely térsége bővülő gazdasága munkaerőigényének kiszolgálását és a tiszántúli térségben élő munkanélküliek munkába állítását. A munkaerő-piaci

mozgásokhoz csak a képzett és egészséges munkaerő tud igazodni. Ennek feltétele az egészségügyi ellátás fejlesztése, szakképzés és a felsőfokú képzés minőségi fejlesztése.

Prioritási fókusz:

- versenyképesség váló munkaerő
- területileg különbözően mérséklődő munkanélküliség és munkaerőhiány.

3. Prioritás: Kedvező állapotú környezet

Az Alföld közepén, folyók és csatornák által tagolt megye környezeti állapota kedvező. Az élővizekhez kötődnek a természetvédelmi területek és az erdők, viszonylag kis kiterjedéssel. Itt található az ország termőterületének ötöde, amelynek hasznosítása külterjes (a terület negyedében napraforgót, negyedében kukoricát, a többi területen zömmel gabonát termelnek). A térséget időjárási szélsőségek jellemzik, az ár-, belvíz és aszály veszélyeztetettségi szint magas. Ezeket a folyamatokat a klímaváltozás hatásai fokozhatják. A természeti környezet sajátossága lehetővé teszi a mezőgazdasági és turisztikai hasznosítást, de megszabja annak irányát is, amely egyértelműen az értéket jelentő kedvező állapot jövőbeni fenntartása.

Prioritási fókusz:

- szennyezetlen környezet tudatos megőrzése,
- felkészülés a klímaváltozásra.

4. Prioritás: Vonzó – élhető települések

A települési közüzemi infrastruktúra kiépítése alapvetően befejeződött, illetve elengedhetlenné válik az elmúlt évtizedekben kiépült hálózatok rekonstrukciója. Hasonló folyamatok játszódnak le a közintézmények ingatlanállományában is. A településkép és az épületállomány minősége összességében még sok tennivalót indukál. A népességcsökkenés mérsékléséhez szükséges a települések vonzóbbá tétele és modernizációja is. Ezek kisléptékű fejlesztések keretében, a lakosság és a helyi közösségek határozottabb bevonásával valósíthatók meg. Ez hozzájárulhat a turisztikai vonzerő megőrzéséhez és fejlődéséhez is.

Prioritási fókusz:

- települések modernizációja,
- kapcsolódás a Magyar Falu Programhoz.

5. Prioritás: Kiegyenlítettebb térszerkezet

A megye településhálózata a Tiszához kötődően eltérő fejlettségű és eltérő lehetőségű részekből áll. Két regionális jellegű vonzásközpont alakult ki: a termelési-foglalkoztatási központ funkciójú Felső-Jászság és Szolnok Megyei Jogú Város. A tiszántúli belső perifériákon viszonylag gyengék a kistérségi központok. A területi különbségek csökkentése szükségessé teszi a települési funkciók egyértelműsítését, a járási és térségi központok szerepének növelését. Ennek a tevékenységsorozatnak egyik kulcseleme az országosan kiemelt Tisza-tavi turisztikai térség lehetőségeihez igazodó újrapozícionálása.

Prioritási fókusz:

- megyén belüli területi különbségek mérséklése.

A stratégiai célkitűzések és a fejlesztési prioritások kapcsolatát a következő ábra szemlélteti:

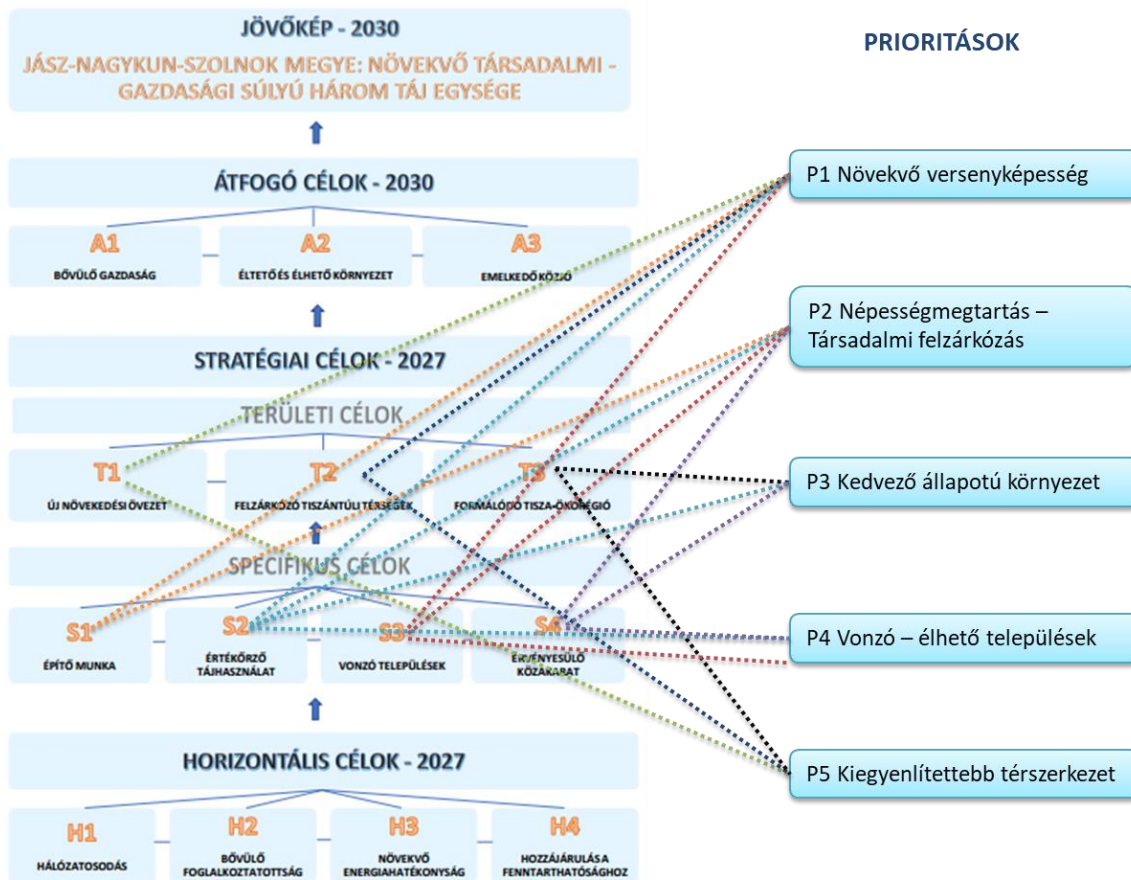
2. ábra A stratégiai célkitűzések és a fejlesztési prioritások kapcsolata

Megnevezés	P1) NÖVEKVŐ VERSENYKÉPESSÉG	P2) NÉPESSÉGMEGTARTÁS – TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁS	P3) KEDVEZŐ ÁLLAPOTÚ KÖRNYEZET	P4) VONZÓ – ÉLHETŐ TELEPÜLÉSEK	P5) KIEGYENLÍTEBB TÉRSZERKEZET
T1) Új növekedési övezet	X				X
T2) Felzárkózó tiszántúli térségek	X				X
T3) Formálódó Tisza- Ökorégió			X		X
S1) Építő munka	X	X			
S2) Értéktörző tájhasználat	X	X	X	X	
S3) Vonzó települések	X	X	X	X	
S4) Érvényesülő közakarat		X	X	X	

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Program 2021-2027

A fenti táblázatból jól látható, hogy a prioritások a legnagyobb mértékben az Értéktörző tájhasználat (S2) és a Vonzó-élhető települések (S3) stratégiai célkitűzéshez kapcsolódnak.

3. ábra A Koncepció célrendszerének és a Program fejlesztési prioritásainak illeszkedése

Forrás: Koncepció és Program alapján saját szerkesztés

2.2 A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása

Az új területfejlesztési koncepció által megfogalmazott célok az előző, 2014-2020 időszakra készült koncepcióhoz képest nem tér el jelentősen. Mindkét dokumentum elsődleges célja egy egyensúlyban lévő *gazdaság-társadalom-természet* kapcsolat létrehozása, a gazdaság folyamatos fejlesztése, a társadalom felzárkóztatása, felemelése és támogatása mind egészségügyi, mind foglalkoztatási szempontból, továbbá a környezeti értékek védelme a fenntarthatóság jegyében.

A területi célok között kisebb hangsúlyt kapott a gazdaság fejlesztése – a korábbi 5 db területi cél helyett a jelenlegi Koncepció 3 db területi célt fogalmaz meg -, ezzel kiegyenlítve hozva a környezeti, fenntarthatósági célok hangsúlyát. A változtatás legfőbb célja, hogy a *gazdaság-társadalom-természet* tengely mentén létrejövő fejlődés egymással szinergiában legyen, a fejlesztési irányok hangsúlya egyenlő mértékűvé váljon. Ezzel elkerülhető, hogy a fejlesztések kiegyenlítetlensége, a hangsúlyok és prioritások valamelyik irányba való eltolódása. A célok, többek között a területi célok is úgy érhetőek el és tarthatóak fenn hosszú távon, ha azok egymással szinergiában vannak, az adott cél fejlődése, elérése nem okoz negatív hatást más fejlesztési elképzelésekre, célokra.

Változásként figyelhető meg továbbá, hogy a célok kevésbé specifikusan, nagyobb szegmenst lefedően kerültek át-, illetve megfogalmazásra. Ennek köszönhetően került a korábbi 5 db területi cél újradefiniálásra jelenleg 3 területi céllá.

Környezeti szempontból változásként a célok hangsúlyának erősödése figyelhető meg. A célok végkimenetelét tekintve alapvetően nem kerültek módosításra. Továbbra is a környezeti értékek védelme, a társadalom és a gazdaság - fenntarthatóság jegyében történő – támogatása a kiemelt cél.

A Programok prioritásrendszerét összevetve már több eltérés figyelhető meg. A fejlesztési irányok alapvetően nem változtak: továbbra is a gazdaság-és közlekedésfejlesztés, a társadalom népességmegtartása, valamint a környezeti értékek és természeti elemek védelme a fő célkitűzés. Mindezek olyan intézkedéseken keresztül hajtandóak végre, hogy azok támogassák egymást, hatásukat ezzel is növelve. A változás leginkább a fejlesztési intézkedések és tervezett fejlesztések csoportosításában figyelhető meg. A korábbi Programban a prioritások elsődleges színtere az ágazati csoportosítás volt (gazdaság, közlekedés, agrárium, környezeti erőforrások, társadalom és településfejlesztés), ezzel szemben a jelenlegi Program az elérendő célok irányából közelíti meg a fejlesztéseket. Az átcsoportosítást támasztja alá, hogy a korábbi 6 prioritás, 15 db intézkedés és 44 intézkedés helyett a Program jelenleg 5 prioritást, 14 db intézkedést, valamint 30 fejlesztési intézkedést tartalmaz. A korábbi prioritások közül az agrárium fejlesztése kap kisebb hangsúlyt.

A prioritásrendszert megvizsgálva láthatjuk, hogy a korábban meghatározott főbb irányok nem változtak, kizárólag a fejlesztési irányok aktualizálása, újratervezése, más szempontok szerinti prioritizálása történt meg. A korábbi dokumentumokban pl. a turizmusfejlesztés, mint a gazdaságfejlesztés eszköze szerepelt, ezzel szemben a mostani irányok elsősorban a turizmusra, mint kedvező állapotú környezethasználatra fókuszálnak. Természetesen a tervezett fejlesztések egymásra épülnek, erősítik egymást, így szoros összhangban kerülnek megvalósításra, ezzel számos egyéb ágazatra kivetítve pozitív hatásukat.

3 A JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI, GAZDASÁGI HATÁSAI, KÖVETKEZMÉNYEI

3.1 Jász-Nagykun-Szolnok Megye Területfejlesztési Koncepciójának és Területfejlesztési Programjának, cél- és eszközrendszerének vizsgálata, koherenciája és konzisztenciája

3.1.1 Koherencia-vizsgálat – a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció és Területfejlesztési Program összefüggései más releváns tervekkel

A 0 fejezet során bemutatásra kerültek azon dokumentumok, nemzetközi, országos és régiós, megyei programok, stratégiák, amelyek alapját képezték a Koncepció és a Program vizsgálatának. A területi hatásvizsgálat készítése során megvizsgálásra, összevetésre kerültek az említett dokumentumok, stratégiák, valamint a Koncepció és a Program céljai. A vizsgálat során ellentmondás vagy konfliktus nem realizálható, a fejlesztési elképzelések, célok szinergiában állnak a nemzetközi, országos, valamint térségi és régiós fejlesztési irányokkal, célkitűzésekkel.

Az alábbiakban kerül sor a dokumentumok célrendszerének rövid bemutatása, majd összevetése a Koncepcióban és Programban megfogalmazott célokkal, azokhoz való illeszkedése.

Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési Koncepció és az Országos Területfejlesztési Koncepció

Az Országgyűlés a 1/2014. (I.3.) OGY határozattal elfogadta a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepciót (továbbiakban OFTK), mely „*az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségleteiből kiindulva egy hosszú távú jövőképet, valamint fejlesztéspolitikai célokat és elveket határoz meg*”, melyek alapján kijelöli a 2014-2020-as fejlesztési időszak nemzeti és szakpolitikai súlypontjait. Az OFTK jövőképe – mely szerint Magyarország 2030-ban Kelet-Közép-Európa egyik vezető gazdasági és szellemi központja lesz a lakosságnak biztonságos megélhetést biztosító, az erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdasággal - és célrendszere 2030-ig szól, mely időszakra 4 hosszú távú, átfogó fejlesztési célt és ezek elérése érdekében 13 specifikus célt (7 szakpolitikai és 6 területi) fogalmaz meg. Az átfogó célok az alábbiak szerint kerültek meghatározásra:

- Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés

Cél a meglévő értékeket megőrző, kiszámítható, érték-, tudás- és munkaalapú, hozzáadott értéket és közhasznokat eredményező, valamint a takarékos és hatékony erőforrás-felhasználásra épülő gazdasági növekedés, fejlődés és jövedelemtermelés biztosítása, a globális gazdasághoz való felzárkóztatás és a hazai foglalkoztatás jelentős bővítése, születések számának növelése, halandóság csökkentése, népességszám stabilizálása

- Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom

Cél a népességszám növelése, a gyermekvállalás ösztönzése, valamint a népesség szellemi, erkölcsi, tudásban, készségekben és értékekben való gyarapodásának elősegítése, a kis közösségek és családok felemelése és megerősítése, továbbá a felelősségvállalás és értékátadás növelése.

- Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme

Cél a hosszú távú gazdasági potenciálunkat és életfeltételeinket biztosító természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás megteremtése, az erőforrások megőrzése a jövő generációinak számára, mind mennyiségben, mind minőségben.

Cél az élelmiszer-, az energia-, a környezet-, valamint a klímabiztonság megteremtése, az egészséges ivóvíz ellátás, az élővilág sokféleségének, a tájak sokféleségének és értékeinek, illetve az épített örökség értékeinek megőrzése, az egészséges élet környezeti feltételeinek és jobb minőségének biztosítása, a fenntartható életmód, termelés és fogyasztás elősegítése.

- Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet

Cél egy területileg összehangolt, harmonikusan és fenntartható módon működő a meglévő térszerkezet értékeit megtartó, a makroregionális és globális kapcsolatokban aktívan részt vevő térszerkezet kialakítása, amelyben az ország, a Kárpát-medence és Európa szempontjából egyaránt jól együttműködő, értékeket teremtő és védő partnerként vehet részt az ország minden térsége és települése.

A fentiek alapján elmondható, hogy mind a Koncepció, mind a Program által megfogalmazott célok szinergiában állnak az OFTK céljaival, kapcsolódásuk erős jelleget mutat.

Országos Területrendezési Terv (továbbiakban OTrT)

Az Országos Területrendezési Tervet a 2018. évi CXXXIX. törvény második része tartalmazza, mely az Országos Szerkezeti Tervet, valamint az Országos Övezeti Tervet és az ezekre vonatkozó szabályokat foglalja magában.

A Koncepció és a Program, valamint a területi hatásvizsgálat ezek figyelembevételével kerültek kidolgozásra, melyek az OTrT-t elsősorban a közlekedésfejlesztés, a fenntartható agrárgazdaság, valamint a természeti értékek védelmének keresztül támogatja.

Program a versenyképesebb Magyarorszáért (2019)

A Nemzeti Versenyképességi Tanács javaslata alapján készült dokumentum a külső környezet változó kihívásainak is megfelelni képes, magas potenciális növekedéssel jellemző gazdaság-politikai alapköveket fektet le. A dokumentum az alábbi szakterületek közel (1-2 év) és hosszabb távú (3-5 év) céljait fekteti le:

- Foglalkoztatás
 - o fiatalok munkavállalásának ösztönzése
 - o kisgyermekes anyák munkavállalásának ösztönzése
 - o foglalkoztatási osztályok átalakítása
 - o mobilitás elősegítése
 - o képzések adminisztrációja
 - o visszaélések, ellenőrzések gyakorisága
- Vállalati környezet
 - o innovációs és kutatási rendszer struktúraváltása – fókuszálás és hatékonyság növelés
 - o vállalati termelés hozzáadott értékének növelése
 - o oktatási rendszer munkaerőpiac konform átalakítása
 - o építésügyek modernizálása
 - o digitális tudásforma
 - o közlekedés fejlesztése
 - o kreatív közlekedési megoldások
 - o energiaellátás biztosítása
- Adózás
 - o munkára rakódó terhek csökkentése
 - o a hazai kis- és középvállalkozások kedvezményben részesítése
 - o a vállalati beruházások élénkítése
 - o adórendszer egyszerűsítése
 - o adminisztráció csökkentése

- a gazdaság fehérítése
- a digitális gazdaság fejlesztése
- Közsféra
 - államigazgatás hatékonyságának javítása
 - üzleti szabályozás minőségének javítása
- Oktatás
 - alap- és középfokú oktatás: tudás elsajátítása
 - alap- és középfokú oktatás: iskolaszervezet
 - alap- és középfokú oktatás: folyamatos visszacsatolások
 - alap- és középfokú oktatás: felzárkózási programok
 - felsőoktatás modernizálása
 - idegen nyelv tanulás ösztönzése
- Egészségügy
 - egészségmegőrzés
 - ellátási formák összhangjának megteremtése
 - a teljesítmény-finanszírozási rendszer felülvizsgálata
 - szükségletekhez igazodó egészségügy
 - minőség az egészségügyben

A Koncepció és Program célkitűzései több ponton is illeszkednek a Program a versenyképesebb Magyarorszáért célkitűzéseire. Erős kapcsolódás figyelhető meg a foglalkoztatás, a vállalati környezet, valamint az egészségügy fejlesztési céljai között.

Nemzeti Reformprogram 2020

Magyarország 2020. évi Nemzeti Reform Programja 2020 áprilisában készült el, mely tartalmaz a legfontosabb kormányzati, szakpolitikai előrelépések bemutatása mellett egy átfogó, rövid értékelést uniós és elsősorban magyarországi összevetésben.

A Programban szereplő témák közül az oktatás, az egészségügy, a családpolitika a foglalkoztatás és a fenntartható gazdaság került fókuszba a Koncepció és a Program készítése során. A KKV-k digitális átállásának támogatásával egyrészt szintén a fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés stratégiai célkitűzéshez járul hozzá, másrészt a munkaerőpiaci programok segítségével a veszélyeztetett társadalmi csoportok integrációjának erősítése horizontális célt támogatja.

A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája 2019-2030

A 2019-ben, az Innovációs és Technológiai Minisztérium által készített Stratégia 2030-ig vázolja fel a vállalkozói szektor jövőképét és határozza meg a vállalkozáspolitikai fő feladatait, hozzájárulva ezzel nemzetközileg sikeres magyar vállalkozások kialakulását, valamint a társadalom jelentős részének megélhetést biztosító vállalkozói réteg stabil működését.

A Stratégiai célrendszere az alábbiak szerint került megfogalmazásra:

Átfogó célok:

- A komoly növekedésre képes vállalati kör értékteremtő képességének megerősítése
- A teljes KKV-szektor számára a működéshez szükséges kiszámítható keretek biztosítása

Másodlagos célok:

- A KKV-k termelékenységének növelése
- A hazai tulajdonú KKV-k által előállított hozzáadott érték növelése
- A KKV-k exportképességének növelése

A Stratégia a célokat az alábbi stratégiai **beavatkozásokon** keresztül kívánja elérni:

- Vállalkozóbarát szabályozási és adózási környezet megteremtése
- A KKV-k üzleti környezetének és az e-kormányzat eszközeinek fejlesztése
- A KKV-k fejlődési képességének, innovációs és digitális teljesítményének erősítése
- KKV-k finanszírozáshoz jutásának ösztönzése
- A KKV-k nemzetköziesedésének elősegítése
- A szükséges tudás megszerzése
- Generációváltás

A stratégia által felvázolt célrendszer a Konceptió és Program céljai közül elsősorban a kis- és középvállalkozásokat érinti.

Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 az állami turizmusirányítás célrendszerét és eszközrendszerét meghatározó alapdokumentum, melynek feladata, hogy „*a turisztikai szemléletváltás megalapozásával, a főbb beavatkozási pontok azonosításával, stratégiai célok kijelölésével rövid, közép- és hosszú távon definiálja az állam feladatait az ágazatban, illetve a célok eléréséhez megfelelő eszközöket, forrást és intézményrendszert rendeljen*”.

A NTS 2030 víziója szerint a magyar turizmus jellemzői 2030-ban:

- a fenntartható gazdasági fejlődés húzóágazata,
- minőségi élménykínálat,
- elérhetőség és széles körű hozzáférés, innovatív megoldások,
- vonzó karrier,

és a turizmus jelentős mértékben hozzájárul az alábbi két célhoz:

- közösségeink és értékeink védelme,
- a hazaszeretet táplálása.

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiával nagymértékben átfednek a fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító gazdaságfejlesztés célkitűzés megyei turisztikai ágazat belföldi (kisebb mértékben a nemzetközi) vonzerejének javítására, és természeti, rekreációs, aktív- és ökoturisztikai, valamint kulturális adottságokra épülő turizmus infrastrukturális hátterének fejlesztésére vonatkozó alcélokkal, egymás hatásait erősítve.

Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024

Az Országgyűlés a 18/2013. (III.28.) OGY határozatával elfogadta a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiát, melynek célja, hogy hozzájáruljon a nemzeti egyetértés kialakulásához a fenntarthatóságról. A Keretstratégia az alábbiak szerint fogalmazza meg a fenntarthatóság fogalmát, mint „*az egyéni jó élet és a közjó biztosításának feltételeit az adott időpillanatban saját jólétét megteremtő generáció nem éli fel, nem meríti ki erőforrásait, hanem megfelelő mennyiségben és minőségben a következő generációk számára is megőrzi, bővíti azokat*”. A Keretstratégia meghatározza a fenntarthatóság eléréséhez szükséges célokat és intézkedéseket mind egyéni, mind társadalmi, gazdasági és politikai szinten.

Átfogó célja „*a folytonosan változó társadalmi-humán-gazdasági-természeti külső környezethez való alkalmazkodóképesség feltételeinek biztosítása, az ahhoz szükséges kulturális adaptáció minőségi javítása*”.

A különböző erőforrások tekintetében az alábbi célokat tűzi ki a Keretstratégia:

Emberi erőforrások

Cél a népességében stabil, egészséges, a kor kihívásainak megfelelő készségekkel és tudással rendelkező emberek alkotta, a kirekesztettséget fokozatosan csökkentő társadalom:

- születések számának növelése, halandóság csökkentése, népességszám stabilizálása

- idősök egészségének megőrzése
- elvándorlás lefékezése – versenyképes munkabérek biztosítása
- krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése
- környezeti kockázati tényezők csökkentése
- minőségi oktatás-nevelés-képzés
- a tudás, mint a gazdasági-társadalmi fejlődés fő forrása

Társadalmi erőforrások

Cél a fenntarthatóságot támogató kultúra kialakítása, a fenntartható társadalom szempontjából pozitív értékek, erkölcsi normák és attitűdök erősítése:

- a bizalom infrastruktúrájának erősítése
- munkatársadalmi körülmények fejlesztése
- társadalmi kirekesztettség mérséklése
- a családi értékek erősítése
- kulturális szolgáltatások fejlesztése

Természeti erőforrások

A környezeti eltartóképességet, mint a gazdálkodás korlátját kell érvényesíteni:

- biodiverzitás, megújuló természeti erőforrások védelme, a talaj termőképességének fenntartása
- környezeti terhelések csökkentése
- ésszerű, beosztó gazdálkodás a nem megújuló természeti erőforrásokkal

Gazdasági (fizikai) erőforrások

Cél a fizikai tőke szelektív gyarapítása, a közösségi tőkejavak amortizációjának pótlása, a vállalkozói réteg megerősítése, a hazai tőkebefektetések fokozatos növelése, a külföldi kitétség csökkentése:

- vállalkozói tőke és az innováció erősítése, a foglalkoztatás bővítése
- államadósság ésszerű szinte csökkentése, prudens költségvetési gazdálkodás
- megfelelő életpálya-finanszírozás

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia összhangban van a Konceptióban és Programban meghatározott célokkal, egymás hatásait erősítve.

A 2020 végéig tartó I. Éghajlatváltóási Cselekvési Terv (továbbiakban I. ÉCsT)

Az I. ÉCsT tervezése párhuzamosan zajlott a Nemzeti Energia- és Klímaterv elkészítésével, valamint a Nemzeti Energiastratégia megújításával. Az I. ÉCsT időszaka alatt megvalósuló új beruházások többek között az alábbi kiemelt tématerületeket érintik:

- Zöld közlekedés
- Vállalati energiahatékonyság növelése
- Megújuló energiahasználat
- Az erdőterületek és egyéb fás területek bővítése

Kiemelt hangsúlyt kap a klímapolitika részterületei közül az alkalmazkodás és a szemléletformálás, mint a:

- települési és térségi alkalmazkodás;
- klímaváltozás az emberi egészségre kifejtett hatásainak csökkentése;
- a kritikus infrastruktúra rendszerek felkészülését segítő intézkedések.

Az I. ÉCsT és a Településfejlesztési Konceptió, valamint Program célrendszere összeér, számos pontos került előtérbe pl. az infrastruktúra fejlesztéseket célzó intézkedések.

Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)

A 23/2018. (X.31.) OGY határozattal elfogadott, a 2018-2030 közötti időszakra vonatkozó, de 2050-ig tartó időszakra is kitekintést nyújtó Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia lefekteti azon célkitűzéseket, melyek megvalósításával az éghajlatváltozás által előidézett hatások hosszútávon kezelhetőek. A dokumentum által megfogalmazott dekarbonizációs és adaptációs jövőképet eléréséhez 2 átfogó és 4 specifikus célt fogalmaz meg:

Átfogó célok:

- Fenntartható fejlődés egy változó világban.
- Adottságaink, lehetőségeink és korlátaink megismerése.

Specifikus célok:

- Dekarbonizáció.
- Az éghajlati sérülékenység területi vizsgálatának térinformatikai megalapozása.
- Alkalmazkodás és felkészülés.
- Éghajlati partnerség biztosítása.

Az Éghajlatváltozási Stratégia és a Területfejlesztési Konceptió, valamint Program célrendszere összeér, számos ponton kerül a fenntarthatóság, energiahatékonyság előtérbe.

Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)

A Nemzeti Tájstratégia (NTS) egyik alapfeladata a társadalom figyelmének és felelősségérzetének felkeltése a tájak védelme, kezelése és tervezése céljából. Másik alapfeladata, hogy az adott szakpolitikai területen túlmutatóan, horizontális jelleggel határozzon meg jövőképet és az azok eléréséhez szükséges középtávú stratégiai eszközöket. Az NTS átfogó célja a táji adottságokon alapuló felelős tájhasználat.

Az NTS-ben megfogalmazott 3 horizontális cél mellett 3 db stratégiai célt, azon belül 12 alcélt fogalmaz meg az alábbiak szerint:

Táji adottságokon alapuló tájhasznosítás megalapozása:

- Táji adottságokon alapuló tájhasznosítás kereteinek meghatározása
- A tájhasználat változásának nyomon követése
- A táji adottságokon alapuló tájhasznosítás integrálása a döntési mechanizmusokba
- Komplex tájszemlélet integrálása a kutatásokba

Élhető táj – élhető település – bölcs tájhasznosítás:

- Kompakt, klímabarát, értékőrző települések
- Tájba illesztett infrastruktúrák
- Táji adottságokon alapuló termelési funkciók
- Táji adottságokon alapuló rekreációs funkciók
- Jobban működő szabályozási és védelmi funkciók

A tájidentitás növelése:

- Fogékonyság, társadalmi felelősségvállalás növelése
- A társadalmi részvétel növelése
- A tájjal kapcsolatos képzés, oktatás fejlesztése

Az NTS területhasználati elvei összhangban vannak a Konceptió és Program szellemiségével, célrendszere pedig támogatja a természeti értékek védelmét, a fenntartható tájhasználatot.

Magyar nemzeti társadalmi felzárkózási stratégiája II. (2011-2020) frissített verzió

A Magyar nemzeti társadalmi felzárkóztatási stratégia átfogó céljai hozzájárulnak Magyarországi társadalmi és gazdasági versenyképességének erősítéséhez.

1. A szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők arányának csökkentése, különös tekintettel a roma népességre.
 - 1.1. A romák, tartósan rászoruló munkaeő-piaci integrációjának elősegítése, foglalkoztatottsági szintjük emelése.
 - 1.1.1. A roma és a tartósan rászoruló aktív korúak képzettségi szintjének emelése.
 - 1.1.2. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés a hátrányos helyzetű, alacsony iskolai végzettségű emberek foglalkoztatása érdekében (elsődleges munkaeőpiacon a magas élők munkai igényű ágazatok, szociális gazdaság, atipikus foglalkoztatási formák).
 - 1.1.3. A munkaeő-piaci integrációt támogató munkaügyi és szociális ellátások, szolgáltatások elérhetőségének, minőségének, hatékonyságának fejlesztése.
 - 1.1.4. A közfoglalkoztatás mint a közösségért végzett értékteremtő munka rendszerének fejlesztése, bővítése, a lehetőség szerint személyre szabott közfoglalkoztatásnak a nyílt munkaeő-piacra való átmeneti jellege erősítése.
 - 1.1.5. Az aktivitást erősítő, a munkavállalásra ösztönző segélyezési rendszer kialakítása.
 - 1.1.6. A munkahely és a család összeegyeztetése az atipikus foglalkoztatási formák támogatásával.
 - 1.1.7. A jövedelmi egyenlőtlenségek további növekedésének megakadályozása.
 - 1.2. A szegény családban élő gyermekek és a tartósan rászoruló helyzetének javítását, továbbá a roma népességet célzó szakpolitikák, beavatkozások tervezését, nyomon követését, értékelését szolgáló adminisztrációs és statisztikai adatforrások, információs rendszerek fejlesztése.
2. A szegénység, szociális kizáródás újratermelődésének megakadályozása.
 - 2.1. A gyermekek szegénységének csökkentése.
 - 2.1.1. A családokat érintő jóléti transzferek szinten tartása.
 - 2.1.2. A gyermekjóléti, gyermekvédelmi ellátások, szolgáltatások elérhetőségének, minőségének, hatékonyságának fejlesztése.
 - 2.1.3. A fejlődési eltérések időben történő felismerése, kezelése, a korai képességgondozás, a koragyermekkori nevelés, gondozás fejlesztése.
 - 2.2. A roma és tartósan rászoruló gyerekek oktatáshoz való hozzáférésének javítása.
 - 2.3. A végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése.
3. A társadalmi-gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javítása, a társadalmi összetartozás erősítése.
 - 3.1. A lakhatási körülmények, a lakhatás biztonságának javítása, lakhatási lehetőségek bővítése (bérlakás).
 - 3.2. A települési és térségi szegregáció csökkentése.
 - 3.3. A romák, tartósan rászoruló és gyermekek egészségi állapotának javítása, a születéskor várható élettartam növelése, valamint az egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférésük javítása.
 - 3.4. A társadalmi együttélés alapját jelentő bizalom erősítése, a romákkal szembeni diszkrimináció csökkentése.
 - 3.5. Az érintettek bevonása a programok tervezésébe, végrehajtásába, értékelésébe.

A dokumentumban megfogalmazott célok szingergiában állnak a Konceptió és Program céljaival mind társadalmi, mind társadalmi-gazdasági szempontból.

Nemzeti Közlekedési Stratégia (NKS) Stratégiai Dokumentum 2013. október

A Nemzeti Közlekedési Stratégia fő feladata „a közlekedési stratégia meghatározása 2030-ig, távlati kitekintéssel 2050-ig, egy első ütemmel 2020-ig”. A dokumentum a célokat társadalmi célok és fő közlekedési célkitűzések szintjén határozza meg az alábbiak szerint.

Társadalmi célok:

- Környezetre gyakorolt hatások javulása
- Egészség- és vagyonbiztonság javulása
- Gazdasági növekedés elősegítése

- Foglalkoztatás javulása
- Lakosság jólétének javulása
- Területi egyenlőtlenségek mérséklése
- Társadalmi igazságosság, méltányosság javulása
- Nemzetközi kapcsolatok erősítése

Fő közlekedési célok:

- Társadalmi szinten hasznosabb közlekedési szerkezet kialakítása
- Szállítási szolgáltatások színvonalának és hatékonyságának növelése
 - o Szállítási szolgáltatások javítása
 - o Fizikai rendszerelemek javítása

Az NKS által megfogalmazott célok számos pontos mutatnak erős koherenciát a Konceptió és Program célkitűzéseivel és intézkedéseivel. Mind a társadalmi, mind a gazdasági fejlődés egyik fontos alappillére a megfelelő közlekedési útvonalak kialakítása, mely több konkrét intézkedéshez, tervezett fejlesztéshez kapcsolódik.

EU 7 Környezetvédelmi Cselekvési Program

A hetedik környezetvédelmi cselekvési program meghatározza az európai környezetvédelmi politika irányát 2020-ig. A Cselekvési Program kilenc kiemelt célkitűzést és egy 2050-re vonatkozó egyértelmű, hosszú távú jövőképet határoz meg az EU számára: **„2050-ben jólétben, bolygónk ökológiai korlátait tiszteletben tartva élünk”**. A terv 3 kiemelt cselekvési területet határoz meg: természeti tőke, erőforrás-hatékony gazdaság és egészséges környezet egészséges emberek számára.

Az Európai Biztosság 2020. október 14-én tette közzé javaslatát a nyolcadik környezetvédelmi cselekvési programra. A javaslat támogatja az Európai Zöld Megállapodás környezetvédelmi és éghajlat-politikai célkitűzéseit. Lehetőséget nyújt az EU egészének, hogy megismételje elkötelezettségét a hetedik környezetvédelmi cselekvési program 2050-es jövőképe iránt: biztosítani akarjuk a jólét mindenkinek, miközben a bolygó határain belül maradunk. A javaslat célja, hogy felgyorsítsa az átmenetet egy klímasemleges, erőforrás-hatékony és regeneráló gazdaság felé annak alapján, hogy az emberi jólét kulcsa az egészséges ökoszisztémák működése.

Az EU 7 Környezetvédelmi Cselekvési Program 9 kiemelt célkitűzése az alábbiak szerint került definiálásra:

- 1.sz. kiemelt célkitűzés: az Unió természeti tőkéjének védelme, megőrzése és fejlesztése
- 2. sz. kiemelt célkitűzés: erőforrás-hatékony, zöld és versenyképes uniós gazdaság kialakítása
- 3. sz. kiemelt célkitűzés: az uniós polgárok megóvása a környezettel kapcsolatos terhelésektől, valamint az egészségüket és jólétüket fenyegető kockázatoktól
- 4. sz. kiemelt célkitűzés: a környezetre vonatkozó uniós szabályozás előnyeinek maximalizálása a végrehajtás javításával
- 5. sz. kiemelt célkitűzés: az uniós környezetpolitika ismeret- és tudományos alapjának javítása
- 6.sz. kiemelt célkitűzés: a környezet- és éghajlat-politikával összefüggő beruházások feltételeinek biztosítása és a környezeti externáliák kezelése
- 7. sz. kiemelt célkitűzés: a környezetvédelem integrációjának és a szakpolitikák koherenciájának növelése
- 8. sz. kiemelt célkitűzés: az uniós városok fenntarthatóságának javítása
- 9. sz. kiemelt célkitűzés: a nemzetközi környezettel és éghajlattal kapcsolatos kihívások hatékonyabb uniós kezelése.

A Konceptióban és Programban megfogalmazott fejlesztési irányelvek fő irányelve a fejlődés környezet- és természetvédelmi vonatkozások figyelembe vételével történik. Ezen túlmenően számos konkrét cél került megállapításra, melyek a fenntartható gazdaságot és tájhasználatot hivatottak szolgálni.

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Környezetvédelmi Program (2009-2014)

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Környezetvédelmi Programot – melynek elkészítését a 1995. évi LIII. törvény írja elő - a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés 151/2010. (IX.24.) számú határozatával fogadta el. A program tartalmazza a megye környezeti állapotának értékelését, mely alapján fejlesztési célállapotokat és irányokat jelöl ki.

A fejlesztési célok az alábbiak szerint kerültek meghatározásra:

Környezettudatos szemlélet és gondolkodásmód akcióprogram:

- Tudat és szemléletformálás, környezetvédelmi tömegkommunikáció fejlesztése
- Környezeti nevelés és oktatás

Vízminőség védelme akcióprogram:

- Vízminőség védelem, védelmi adatbázis továbbfejlesztése
- Bel- és külterületi vízrendezés
- Felszíni és felszín alatti vizek védelme
- Biztonságos ivóvízellátás. Ivóvízminőség – javító Program megvalósításának elősegítése

Hulladékgazdálkodási akcióprogram:

- Hulladékképződés megelőzése, illetve csökkentése
- A települési szilárd hulladékok gyűjtésének és kezelésének javítása, hulladékkezelő és hasznosító telepek létesítésének elősegítés
- A régi, felhagyott, bezárt települési szilárd hulladéklerakók rekultiválása

Környezetminőség akcióprogram:

- Települési környezetvédelem
- Talajvédelem és földterület használat
- Helyi értékek védelme, természetvédelmi területek fejlesztése

Megújuló energiaforrások felhasználásának elterjesztése akcióprogram:

- Megyei Megújuló Energia Stratégia kidolgozása
- Megyei megújuló energetikai együttműködés elősegítése
- Önkormányzati intézmények energiahatékonysági mutatóinak javítása

A fenti célok figyelembe vételével, azokkal szinergiában kerültek meghatározásra a Konceptió és a Program fejlesztési irányai, intézkedései, melyek a környezetet és a természetet, élőhelyeket érintő fejlesztések során minden esetben alkalmazni szükséges. A megfogalmazott fejlesztési irányok környezet (is) érintő fejlesztései a megyei Környezetvédelmi Programmal szinergiában vannak, több ponton is közvetlen illeszkedés figyelhető meg.

Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv Tisza Résvízgyűjtő (2015) Vitaanyag II.

A vízgyűjtő-gazdálkodási terv tartalmazza az összes szükséges információt, amely a víztestekről rendelkezésre áll, az állapotértékelések eredményét, azt, hogy milyen problémák jelentkeznek a tervezési területen és ezek okait, továbbá, hogy milyen környezeti célokat tűzhetünk ki, és ezek

eléréséhez milyen műszaki és szabályozási intézkedésekre, illetve pénzügyi támogatásokra, ösztönzőkre van szükség.

A dokumentum a Víz Keretirányelv környezeti célkitűzéseit viszi tovább, adaptálva a helyi viszonyokra, tulajdonságokra.

A felszíni vizekre vonatkozó környezeti célkitűzések:

- a víztestek állapotromlásának megakadályozása;
- a természetes állapotú felszíni víztestek esetén a jó ökológiai és jó kémiai állapot megőrzése vagy elérése (vagy a kiváló állapot megőrzése);
- az erősen módosított vagy mesterséges felszíni víztestek esetén a jó ökológiai potenciál (a hatékony javító intézkedések eredményeként elérhető állapot) és jó kémiai állapot elérése;
- az elsőbbségi anyagok által okozott szennyeződések fokozatos csökkentése és a kiemelten veszélyes anyagok bevezetéseinek, kibocsátásainak és veszteségeinek megszüntetése vagy fokozatos kiiktatása.

A felszín alatti vizekre vonatkozó célok:

- a felszín alatti vizek szennyeződésének korlátozása, illetve megakadályozása;
- a víztestek állapotromlásának megakadályozása;
- a víztestek jó mennyiségi és jó kémiai állapotának elérése;
- a szennyezettség fokozatos csökkentése, a szennyezettségi koncentráció bármely szignifikáns és tartós emelkedő tendenciájának megfordítása.

A Koncepcióban megfogalmazott célok közül több is érinti a Tisza-tó és régiójának fejlesztését, melyek a Vízgazdálkodási tervben megfogalmazott célokat segítik, azzal korrelációban vannak. A Program fejlesztési irányai között is több konkrét illeszkedés figyelhető meg mind a belterületi belvízrendezés, mint a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztésének befejezése kapcsán.

Negyedik Nemzeti Környezetvédelmi Program (továbbiakban NKP)

Az Országgyűlés 27/2015. (VI. OGY) határozatával felfogadott dokumentuma Magyarország környezetpolitikai céljainak és intézkedéseinek átfogó keretét jelenti. Az NKP feladata, hogy „*az ország adottságait, a társadalom hosszú távú érdekeit és jövőbeni fejlődési céljait, valamint a globális felelősségből és a nemzetközi együttműködésből, EU-tagságból adódó kötelezettségeket figyelembe véve meghatározza az ország környezeti céljait és az elérésükhöz szükséges feladatokat és eszközöket*”. Az NKP jövőképe értelmében „*2050-ben jólétben, bolygónk ökológiai korlátait tiszteletben tartva élünk. Jólétünk és egészséges környezetünk egy olyan innovatív és körkörös gazdaságból származik, amelyben semmi nem megy veszendőbe, és amelyben a természeti erőforrásokkal való gazdálkodás fenntartható módon folyik, a biodiverzitást pedig társadalmunk ellenálló képességét fokozva védjük, értékeljük és helyreállítjuk. Karbonszegény növekedésünk már régóta független erőforrás-felhasználásunktól.*”

Az NKP átfogó célkitűzése, hogy hozzájáruljon a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosításához. Ennek érdekében 3 stratégiai célt fogalmaz meg:

- Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása.
- Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata.
- Az erőforrás-takarékosság és a –hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése.

Mindhárom célhoz kapcsolódik a klímaváltozáshoz való alkalmazkodási képesség és a környezetbiztonság javítása. Horizontális cél a társadalom környezettudatosságának erősítése.

Az NKP-ban megfogalmazott, fentebb említett célok egyértelmű korrelációt mutat a Koncepció és a Program céljaival. Az intézkedéseket minden esetben a környezet legkisebb terhelésével szükséges végrehajtani, a fenntartásuk során pedig kiemelt figyelmet kell fordítani a fenntartható használatra, illetve az erőforrások takarékoságára és hatékonyságuk növelésére.

Nemzeti Energia Stratégia 2030 (továbbiakban Energiastratégia)

A 2012-ben készült Energiastratégia 2030-ig részletes javaslatokat tartalmaz a magyar energiaszektor szereplői és a döntéshozók számára, valamint egy 2050-ig tartó úttervet is felállít, amely globális, hosszabb távú perspektívába helyezi a 2030-ig javasolt intézkedéseket. Fókuszában az energiatakarékosság, a hazai ellátásbiztonság szavatolása, a gazdaság versenyképességének fenntartható fokozása áll. Célja Magyarország mindenkor biztonságos energiaellátásnak garantálása a gazdaság versenyképességének, a környezeti fenntarthatóságnak, és a fogyasztók teherbíró-képességének a figyelembe vételével.

Jövőképe: „A jövő útja, hogy az energiahatékonysági intézkedések hatására csökkenő energiafogyasztást új, innovatív technológiák alkalmazásával biztosítsuk és célzott szemléletformálással karbon-tudatosá tegyük a társadalmi szereplőket.”

Az Energiastratégia legfontosabb tézisei:

- Energiatakarékosság
- Megújuló és alacsony szén-dioxid kibocsátású energiatermelés növelése
- Erőmű-korszerűsítés
- A közösségi távfűtés és egyéni hőenergia-előállítás korszerűsítése
- A közlekedés energiahatékonyságának növelése és CO₂ intenzitásának csökkentése
- Zöld ipar, megújuló mezőgazdaság
- Energetikai célú hulladékhasznosítás
- Állami szerepvállalás erősítése

Nemzeti Energia- és Klímaterv

Az Európai Biztonság a „Tiszta energia minden európainak” című javaslatcsomag keretein belül kérte a tagállamokat a Nemzeti Energia- és Klímaterv (továbbiakban NEKT) kidolgozására. A NEKT a Biztonság által előírt dekarbonizáció, energiahatékonyság, ellátásbiztonság, belső piac és innováció-versenyképesség dimenziók csoportosításában kért célkitűzéseket, intézkedéseket, melyek közül a legfontosabbak 2030-ig:

- Dekarbonizáció dimenzió:
 - o 1990-hez képest az üvegházhatású gázok kibocsátásának legalább 40%-os csökkentése.
 - o A villamosenergia-fogyasztásban a megújuló alapú energiatermelés arányának legalább 20%-ra való csökkentése.
 - o Geotermikus hőenergia-potenciál kiaknázása.
 - o A megújuló energia a közlekedési ágazat teljes energiafogyasztásának legalább 14%-át tegye ki.
 - o Segíteni azon kezdeményezéseket, melyek biztosítják a villamos energia helyben történő felhasználását. Ennek érdekében az energiaközösségek kialakításának az ösztönzése és támogatása.
- Energhatékony dimenzió:
 - o Az ország végsőenergia-felhasználása ne haladja meg a 2005-ös értéket (785 PJ). A végső energiafelhasználás 2005-ös szintet meghaladó növekedése esetén a növekmény kizárólag karbonsemleges energiaforrásból származhat.
 - o Az épületállományra vonatkozó hosszú időtávú energiahatékonysági útterv kialakítása.
 - o A központi kormányzati épületállomány alapterületének évi 3%-os mélyfelújítása.
 - o Az ipari teljesítmény megőrzése, valamint további bővítése mellett is fenntartható és klímabarát energiagazdálkodás.
- Energiabiztonság dimenzió:
 - o Energiafüggetlenség erősítése, az importfüggőség csökkentése.
 - o Energhatékony növelése.

- A megújuló források maximális és fenntartható kiaknázása.
- Nukleáris kapacitások szinten tartása.
- Piaci integráció erősítése, egy diverzifikált ellátási portfólió kialakítása.
- A fogyasztóközpontú villamosenergia-szektor részéről fenntarthatóan megfizethető energiaköltségek és nagyfokú választási szabadság biztosítása a fogyasztók számára.
- A megújulók integrációját támogató infrastruktúra, szabályozási és piaci környezet kialakítása, illetve ezzel összhangban a megújuló beruházások integrálásának költséghatékonnyá tétele.
- A villamosenergia-hálózat felkészítése a növekvő decentralizált kapacitásokra.
- Innováció adta lehetőségek hatékony kiaknázása.
- A régiós áram és gázpiaci integráció erősítése, a gáz- és a villamosenergia-piacok működésének összehangolása.
- Gázpiac importfüggőségének csökkentése.
- A közlekedési célú kőolajszármazék-felhasználás legfeljebb 10%-kal nőjön.
- A Mátrai Erőmű tekintetében egy régiós szintű dekarbonizációs stratégia és cselekvési terv kialakítása.
- A villamosenergia-piac esetében a megbízható áramellátáshoz szükséges szabályozható kapacitások rendelkezésre állásának és igénybevételének az átviteli- és az elosztóhálózati üzemirányításban történő biztosítása
- A gáztárolási piaci verseny és a hazai létesítmények régiós szerepének erősítése.
- Belső energiapiac dimenzió:
 - A magyarországi gázvezetékek kihasználtsága kapcsán az energetikai infrastruktúra kihasználtságának növelése, a költségek rendszerszinten történő csökkentése és az energiarendszer klímabarát átalakítása.
 - Innovatív technológiák és működési módok elterjedésének ösztönzése.
- Kutatás, innováció és versenyképesség dimenzió:
 - Az energiacélú KFI teljesítmény növelése és az energetikai innovációban és klímaváltozásban rejlő gazdaságfejlesztési lehetőségek maximális kiaknázása.

A Nemzeti Energia-és Klímaterv célrendszerével összhangban van a Konceptió, valamint a Program célrendszere, számos fejlesztés, intézkedés célozza meg az pl. energiahatékonyságot, mint a fenntarthatóság és klímavédelem egyik legfontosabb eszköze.

Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia - tervezet

A Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia 2020-2050 közötti időszakra állít fel jövőképet, melynek elsődleges célja, hogy Magyarország fokozatosan, 2050-ig klímasemleges országgá váljon anélkül, hogy az átmenet a gazdasági növekedést és a társadalmi jólétet veszélyeztetné. A cél kizárólag radikális és mely gazdaságátalakító programok segítségével érhető el, melyre javaslatokat tesz a stratégia. A stratégia nagyban támaszkodik a következő 30 év technológiai fejlődésére, a jövőkép olyan innovatív technológiák megjelenésére számít, mint pl. az energiatároló rendszere, széndioxid leválasztás és tárolása/felhasználása.

A Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia sorra veszi a különböző szektorokban (pl. ipar, közlekedés, hulladékgyártás) rejlő lehetőségeket, kibocsátáscsökkentési potenciálokat.

A Konceptió, valamint a Program célrendszere – lehetőségeihez mérten – támogatja a Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia által megfogalmazott klímasemleges jövőképet.

Jelentés az éghajlatváltozás Kárpát-medencére gyakorolt esetleges hatásainak tudományos értékeléséről (továbbiakban Jelentés)

A 2020. januárjában készült Jelentés célja, hogy „részletes, tudományos vizsgálatok által igazolt tájékoztatást adjon az éghajlatváltozás Kárpát-medencét érintő hatásairól az egyik szektorok tekintetében”.

Ennek megfelelően végigveszi az elsődleges kormányzati intézkedéseket, a kiemelt, hiányterületeket érintő innovatív kutatási projektjavaslatokat, valamint a szakpolitikai fejlesztési tervezés szempontjait.

A hatásvizsgálat során további, az 1.5.1 fejezetben felsorolt dokumentumokkal is összevetettük a területfejlesztési koncepciót és program céljait. Összességében kijelenthetjük, hogy a célrendszerek szintjén nem tapasztalható ellentmondás, a Koncepció, illetve a Program koherens minden rendelkezésre álló és releváns, magasabb rendű stratégiai dokumentummal. Ugyanakkor megfigyelhető néhány magasabb rendű dokumentumban alapvető fontosságúként megfogalmazott cél hiánya.

2. táblázat A Koncepció és a Program illeszkedése a vizsgált főbb forrásokkal

Megnevezés	Illeszkedés a Koncepció területi és stratégiai céljaihoz		Illeszkedés a Program prioritásaihoz	
Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési Koncepció és az Országos Területfejlesztési Koncepció	T1	S1	P1	P4
	T2	S2	P2	P5
	T3	S3	P3	
Országos Területrendezési Terv	T1	S2	P1	P4
	T2	S3	P2	P5
	T3		P3	
Program a versenyképesebb Magyarországgért (2019)	T1	S1	P1	P4
	T2	S3	P2	P5
			P3	
Nemzeti Reformprogram 2020		S3	P1	P3
		S4	P2	P4
A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája 2019-2030	T1	S1	P1	P4
	T2	S4	P2	P5
	T3		P3	
Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030	T3	S1	P1	P4
		S2	P2	P5
		S3	P3	
Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024	T1	S1	P1	P4
	T2	S2	P2	P5
	T3	S3	P3	
		S4		

Megnevezés	Illeszkedés a Konceptió területi és stratégiai céljaihoz		Illeszkedés a Program prioritásaihoz	
Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)	T1	S2	P1	P4
	T2	S4	P2	P5
	T3		P3	
Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)	T1	S2	P1	P4
	T2	S4	P2	P5
	T3		P3	
Magyar nemzeti társadalmi felzárkózási stratégiája II. (2011-2020) frissített verzió		S1	P1	P3
		S3	P2	P4
		S4		
Nemzeti Közlekedési Stratégia (NKS) Stratégiai Dokumentum 2013. október	T1	S3	P1	P4
	T2	S4	P2	P5
			P3	
EU 7 Környezetvédelmi Cselekvési Program	T1	S2	P3	
	T2	S3	P5	
	T3	S4		
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Környezetvédelmi Program (2009-2014)	T1	S1	P2	
	T2	S2	P3	
	T3	S3	P4	
		S4	P5	
Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv Tisza Rézsvízgyűjtő (2015) Vitaanyag II.	T1	S2	P3	
	T2	S4	P4	
	T3		P5	
Negyedik Nemzeti Környezetvédelmi Program	T1	S2	P3	
	T2	S3	P5	
	T3	S4		
Nemzeti Energia Stratégia		S2	P3	
		S3	P4	
Nemzeti Energia- és Klímaterv		S2	P3	
		S3	P4	
			P5	
I. Éghajlatváltozási Cselekvési Terv		S2	P2	
		S3	P3	
			P4	

3.1.2 Konzisztencia-vizsgálat

A korábbi fejezetekben bemutatásra kerültek a Területfejlesztési Konceptió és a Program által meghatározott célok, fejlesztési irányok. A célok vizsgálata során megállapítható, hogy a két dokumentum által megfogalmazott célok egymással szinergiában vannak, a prioritások és

tervezett fejlesztések mindegyike illeszkedik a Konceptió által meghatározott célokhoz, valamint a fejlesztések egymást is jelentős mértékben erősítik.

A 2. ábra A stratégiai célkitűzések és a fejlesztési prioritások kapcsolata című ábra szemlélteti a Konceptió stratégiai célkitűzéseinek és a Program fejlesztési prioritásainak kapcsolatrendszerét, míg a 3. ábra A Konceptió célrendszerének és a Program fejlesztési prioritásainak illeszkedése című ábra a Konceptió és a Program céljainak komplex kapcsolatrendszerét mutatja be. A felvázolt célrendszer koherencia vizsgálata kapcsán megállapítható, hogy az illeszkedés erős, több ponton is megjelenik a célok és prioritások között. A fejlesztési igények mind a társadalom, mind a gazdaság és a természeti/környezeti elemekre is kiterjed. Elvárásként fogalmazható meg, hogy a három terület egymással összhangban legyen, azaz ne álljon elő olyan helyzet, hogy a kialakításra — és majdan megvalósításra — kerülő beavatkozások során valamelyik terület a másik nagyarányú rovására terjeszkedjen. Természetesen kismértékű eltolódások lehetségesek, hiszen nem lehet minden esetben éppoly azonos erősséggel érvényre juttatni a környezeti, mint a társadalmi-gazdasági elemeket, de törekedni kell egyensúlyukra. Mind a Konceptió, mint a Program célja a fejlesztések egymással való harmonizálása, erősítése úgy, hogy egyéb fejlesztési célokra ne legyen negatív hatással.

Megfigyelhető azonban, hogy a Konceptió és a Program céljai egymással nem feleltethetőek meg közvetlenül, besorolásuk más szempontok alapján történt. Ezt szemlélteti a 3. ábra A Konceptió célrendszerének és a Program fejlesztési prioritásainak illeszkedése című ábra is, melyen jól látható, hogy egy prioritás 3-4 területi, illetve stratégiai célhoz is erősen kapcsolódik. A hálózatos illeszkedés oka elsősorban a fejlesztések egymásra gyakorolt erősítő hatása, illetve a társadalom-gazdaság-tervezet egyensúlyának fontossága.

A társadalmi fejlesztési célkitűzések mind a célrendszerben, mind a prioritás-rendszerben egyértelműek: a munkába állás feltételeinek javítása, bérlakások építése, szociális ellátás fejlesztése, valamint a népesség egészségi állapotának és képzettségének javítása, azaz a társadalmi felzárkóztatás a fejlesztések fő csapásiránya (P2 Népességmegtartás – Társadalmi felzárkóztatás). Ezen intézkedések erős kapcsolódást mutatnak az A2 Élhető és élhető környezet, az A3 Emelkedő közjő átfogó céllal, valamint az S1 Építő munka és S4 Érvényesülő közakarat stratégiai célokkal.

Gazdasági fejlesztési igényként fogalmazódik meg a megye nagytérségi kapcsolatainak erősítésére, a megyei köz- és főutak fejlesztésére, valamint az iparterület és a helyi gazdaság fejlesztésére, továbbá kiemelt figyelem fordul a turizmusra, mint a gazdaság egy igen fontos szegmensére. Mindezt teszi a fenntarthatóság és a környezet-, valamint természetvédelem jegyében. A gazdasági fejlesztésekre irányuló P1 Növekedő versenyképesség prioritás erős korrelációt mutat az A1 Bővülő gazdaság átfogó, a T1 Új növekedési övezet és T2 Felzárkózó Tiszántúli térségek területi célokkal.

Környezeti fejlesztési igényként 2 fő prioritás is meghatározásra került, úgy mint P3 Kedvező állapotú környezet, mely magába foglal mind mezőgazdasági (P3.1), mind energetikai (P3.2) és klímavédelmi (P3.3.) intézkedéseket. Az A2 Élhető és élhető környezet cél minden fejlesztésre átfogóan érvényesíti a környezetbarát felhasználási módot. A T3 Formálódó Tisza-Ökorégió területi cél egyértelmű iránymutatásai a természeti környezet védelmének, mely magába foglalja a csökkenő környezeti kockázatokat, a bővülő turizmus és a fejlődő helyi gazdaságot is. A stratégiai célok közül elsődleges kapcsolódás az S2 Értéktörző tájhasználat (megújuló agrárium, fenntartható környezet és tájhasználat), valamint a S3 Vonzó települések cél energiahatékonysági és zöldfelületi fejlesztései alapján detektálható.

A fentiek alapján elmondható, hogy a célok és prioritások komplex rendszere egy gazdasági-társadalmi-tervezeti harmóniát, mint fő célt fogalmaz meg. Az intézkedések egymásra gyakorolt hatása egyértelműen kirajzolódik, így azokat teljesen elkülönülten nem kezelhetők.

3.2 A meglévő környezeti konfliktusok és problémák bemutatása

3.2.1 A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptióban és Területfejlesztési Programban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása

3.2.1.1 A JNSZM 2030 Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptióban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása

3. táblázat: Az egyes prioritások által potenciálisan befolyásolt környezeti hatásviselő kategóriák

Prioritás	Föld, talaj	Levegő	Víz	Élővilág, biodiverzitás	Országos védett és Natura 2000 területek	Természeti erőforrások, ásványvagyon	Klíma	Épített és települési környezet	Táj, helyi gazdaság	Térszerkezet, területhasználát	Humán egészségi állapot, életminőség	Környezettudatos magatartás	Honvédelem	Hulladékgazdálkodás	Természeti és humán kockázatok	Országghatáron áterjedő környezeti hatás
P1) Növekvő versenyképesség																
P2) Népeségmegtartás																
P3) Kedvező állapotú környezet																
P4) Vonzó – élhető települések																
P5) Kiegyenlítettebb térszerkezet																
Jelmagyarázat		Erős pozitív hatás		Gyenge pozitív hatás		Vegyes hatás		Gyenge negatív hatás		Erős negatív hatás						

3.2.1.2 A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Programban megfogalmazott intézkedések által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása

4. táblázat: Az egyes intézkedések által potenciálisan befolyásolt környezeti hatásviselő kategóriák

Intézkedés	Föld, talaj	Levegő	Víz	Élővilág, természeti rendszer	Országos védett és Natura 2000 területek	Természeti erőforrások megújulása, ásványvagyon	Klíma	Épített és települési környezet,	Táj, helyi gazdaság	Térszerkezet, területhasználat	Humán egészségi állapot, életminőség	Környezettudatos magatartás	Honvédelem	Hulladékgazdálkodás	Természeti és humán kockázatok	Országghatáron áttejedő környezeti hatás
P1.1 Elérhetőség javítása, kiemelten az M4 továbbépítése																
P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás																
P1.3 Növekedési zóna szervezése																
P1.4 Megyeszékhely és a tiszántúli térségek gazdasági súlyának emelése																
P2.1 Foglalkoztatás differenciált bővítése																
P2.2 Népeség egészségi állapotának és képzettségének javítása																
P2.3 Felsőfokú oktatás fejlesztése																
P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés																
P3.2 Megújuló energiák alkalmazása																
P3.3 Klímavédelmi intézkedések																
P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával																
P5.1 Településközi munkamegosztás elmélyítése																
P5.2 Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelése																
P5.3 Térségi felzárkóztatás – kiemelten a komplex programmal fejlesztendő járáások problémáinak kezelése																
Jelmagyarázat																

3.2.2 A fennálló környezeti konfliktusok, problémák és a környezeti, társadalmi és gazdasági hatások várható alakulása abban az esetben, ha a Konceptió és a Program javaslatai nem valósulnak meg

A területfejlesztési koncepcióban megfogalmazásra került célkitűzések, valamint a területfejlesztési programban határozott prioritások és intézkedések elmaradása kedvezőtlenül hatna a megyére. Ez együtt járna a környezeti, társadalmi, gazdasági problémák, konfliktusok erősödésével, a kezelésükhöz szükséges erőforrás igény növekedésével. A problémák és konfliktusok feloldásának elmaradása szélsőséges, külső beavatkozást igénylő helyzetek kialakulását is előidézheti.

Környezeti szempontból ebben a helyzetben a környezetet, természeti erőforrásokat jobban terhelő, korszerűtlen és alacsonyabb hozzáadott érték teremtéssel bíró gazdasági szerkezet rögzülése várható. Elmaradnának a környezet megőrzését segítő, környezet-centrikus, tájkonform intézkedések, amely hosszú távon a környezeti fenntarthatósággal, az ökorégió szemléletmóddal, az értékőrző tájhasználattal valamint az energiahatékonyság növekedéssel ellentétes hatásokat váltana ki, és gátolná az éltető és élhető környezet megvalósulását.

A turizmus kontroll nélkül alakulhatna, amelynek hatására elsődlegesen a gyorsabb megtérülésre, a tömegturizmusban rejlő méretgazdaságossági lehetőségek kiaknázására törekvő kínálat alakulhat ki, túlzott terhelési kockázatot jelentve a természeti értékeknek, többek között a Tisza és a Tisza-tó törékeny ökológiai rendszerének.

A megye földrajzi fekvése és időjárási jellemzői alapján fokozottan kitett a változó klíma hatásainak. A megye fejlődése és népességmegtartása szempontjából különösen kritikus lenne a klímavédelem, és az azokkal konform fejlesztések elmaradása. A zöldmezős területek, a jó minőségű termő területek és az értékes természeti területek beépítése és hasznosítása kerülhetne előtérbe a meglévő, kijelölt, de még fel nem használt lakó- és gazdasági területek hasznosításával szemben.

Elmaradnának a vízvédelmet, hulladékgazdálkodást javító vagy a megújuló energiaforrások hasznosítását célzó intézkedések, gyalogos, kerékpárosbarát és közösségi közlekedést érintő projektek.

A megye külső és belső elérhetőségének javítása nélkül a megye gazdasági megállna. Az ipari és mezőgazdasági fejlesztések elmaradása esetén a megye gazdasági teljesítőképessége jelentős hátrányt szenvedne. A természeti és települési környezet javításának elmaradása esetén a kedvezőtlen demográfiai tendenciák felerősödnek, erőteljesebben fogyna a népesség, egyes térségekben még magasabb lenne a munkanélküliség, nem állna rendelkezésre a szükséges munkaerő (elvándorlás, hiányos oktatás, képzés), összességében romlana a megye versenyképessége, ami a gazdasági leszakadás további növekedését eredményezné.

Társadalmi szempontból elmaradna a hátrányos helyzetű csoportok és járáások felzárkóztatása, nőne a szegregációval érintett területek aránya, erősödne a hátrányos helyzetű térségek belső periférikus helyzete. A minőségi szolgáltatások elérhetősége és a környezeti infrastruktúraállapota romlana, ezért csökkenne a megye lakosságvonzó és -megtartó képessége. A népesség a fokozódó elvándorlás és a betelepülések elmaradása miatt erősen csökkenne, folytatódna egyes települések előregedése majd elnéptelenedése.

3.3 A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió és Területfejlesztési Program megvalósulásával környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása

3.3.1 Természeti erőforrás közvetlen igénybevételének vagy környezetterhelésnek a közvetlen előidézése

A következőkben a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptióban megfogalmazott célok továbbá a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Programban kijelölt prioritások *Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptióban és*

Területfejlesztési Programban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása fejezetben feltárt természeti hatásviselőkre gyakorolt negatív hatásait csoportosítjuk a hatás ereje és közvetlensége szerint.

5. táblázat: Természeti erőforrás igénybevétel hatásviselőkre gyakorolt hatásainak feltárása

	Pozitív hatások	Negatív hatások
Közvetlen hatások	<p>Föld, talaj:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A barnamezős rehabilitáció, szociális lakókönyezet rehabilitáció során megtisztított területek • Hulladékgazdálkodás fejlesztése • Tájkonform mezőgazdasági művelési módok ösztönzése 	<p>Föld, talaj:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Új közutak esetében közlekedési eredetű talajszennyezés • Mezőgazdaságra használt talaj vegyszerrel való szennyezése, ha nem sikerül a biokomposzt használatát megfelelően ösztönözni.
	<p>Levegő</p> <ul style="list-style-type: none"> • Üvegházhatású gázkibocsátás csökkenése • Fosszilis tüzelőanyagokról megújuló energiaforrás használatra való átállás 	<p>Levegő</p> <ul style="list-style-type: none"> • Új termelő kapacitások pontszerű szennyezéskibocsátása
	<p>Víz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A települési környezeti infrastruktúra-fejlesztések • Barnamezős rehabilitáció, szociális lakókönyezeti rehabilitáció során megszüntetett szennyező források • Természetvédelmi beavatkozások keretében végzett vizes élőhely-rehabilitáció • Tájkonform mezőgazdasági művelési módok ösztönzése 	<p>Víz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Új termelő kapacitások vízfelhasználása szennyvíz-kibocsátása, veszélyes anyagok és hulladékok tárolásával és kezelésével összefüggő kockázatok • Új turisztikai és közösségi szolgáltatások kommunális vízfogyasztása • Mezőgazdasági termelésből eredő szennyezés
	<p>Élővilág:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A természeti értékek védelmét, a biodiverzitás fenntartását célzó intézkedések 	<p>Élővilág:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Természeti területeken vagy azok közelében megvalósuló útfejlesztések közlekedési eredetű szennyezése, zaj- és rezgés-kibocsátása • Természeti területeken vagy azok közelében kiépített új termelő kapacitások pontszerű szennyezése, zaj- és rezgés-kibocsátása • Természeti területek vagy azok közelében nagytáblás monokultúrák kialakításának vagy vegyszeres kezelés zavaró hatásai
	<p>Védett területek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A természeti értékek védelmét, a biodiverzitás fenntartását célzó intézkedések 	<p>Védett területek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Védett területeken, vagy azok közelében megvalósuló, az oda irányuló szállítási-, személy vagy látogatóforgalmat növelő beruházások
	<p>Természeti erőforrások:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Megújuló energiahasználat arányának növekedése 	<p>Természeti erőforrások:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Termásvíz-kincs intenzívebb hasznosítása • Egyes, a termőföldet, vagy alapanyagokat használó tevékenységek hatásai

Közvetett hatások	<p>Föld, talaj:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A hulladékgazdálkodás fejlesztése, illegális lerakások felszámolása, elkerülése • Vízüdelmi és természetvédelmi beruházások során felszámolt vagy elkerült szennyezések • A szennyvízhálózat rekonstrukció és fejlesztés során elhárított talajszennyezés 	<p>Föld, talaj:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zöldmezős beruházások és infrastruktúra-fejlesztések
	<p>Levegő</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az elkerülőutak csökkentik a lakóterületeken áthaladó forgalmat • Mezőgazdasági technológiaváltások során elavult munkagépek korszerűbbekre cserélhetők • Megújuló energiahasználat nyomán csökkenő ÜHG-kibocsátás • Szilárd útburkolatok kialakításával csökkenő porszennyezés • Közúti forgalmat kiváltó kerékpárutak • Zöldterületek, természeti területek és környezeti infrastruktúrák fejlesztése 	<p>Levegő:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Közúti infrastruktúra-fejlesztések növelik a gépjárműforgalmat • Mezőgazdasági fejlesztések növelik a munkagépek használatát • Személy- vagy áruszállító, illetve munkagépek használatát fokozó tevékenységek • Turisztikai attrakciókat, kerékpáros túra útvonalakat célzó gépjármű forgalom növekedése • Térségi felzárkóztatás növelheti a lakosság fűtési és közlekedési igényét
	<p>Víz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A hulladékgazdálkodás fejlesztése, illegális lerakások felszámolása, elkerülése • Belterületi útfejlesztések során kiépített csapadékvíz-elvezetési rendszerek 	<p>Élővilág:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gazdaság-élénkítés nyomán megnövekedő közlekedési eredetű levegőszennyezés, zaj- és rezgés kibocsátás. • Természeti területeket nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai beruházások • Kerékpárutakon zajló kerékpáros forgalom zavaró hatásai • Barnamezős területek rehabilitációja nyomán változó területhasználat összességében jobban is terhelheti az élővilágot
	<p>Élővilág:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A környezetkímélőbb mezőgazdasági technológiák alkalmazása • Környezetileg fenntarthatóbb turisztikai szolgáltatások fejlesztése, kiemelten az aktív- és ökoturisztikai szolgáltatások területén • Kerékpárút-fejlesztésekkel zavaróbb közúti forgalom váltható ki • Barnamezős területek használatára törekvés nyomán változó területhasználat összességében kevésbé is terhelheti az élővilágot • Településeken kívüli és belüli ökoszisztémák helyreállítása környezeti infrastruktúrák állapotát javító és a megújuló energiahasználatot ösztönző intézkedésekkel • Közlekedési igényt csökkentő gyalogosbarát fejlesztések 	
	<p>Természeti erőforrások:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Településeken kívüli és belüli ökoszisztémák helyreállítása környezeti infrastruktúrák állapotát javító és a megújuló energiahasználatot ösztönző intézkedésekkel • Közlekedési igényt csökkentő gyalogosbarát fejlesztések 	

3.3.2 Társadalmi, gazdasági folyamatok kiváltása révén közvetett környezeti következményekkel járó folyamatok

A megyei területfejlesztési koncepció és program alapvető célja, a megye gazdaságának fejlesztése, a belső perifériák felzárkóztatása, a megye külső és belső elérhetőségének javításával a gazdasági, foglalkoztatási centrumok fejlesztése, közben a helyben történő megélhetés feltételeinek megteremtése is. Ennek az összetett fejlesztési rendszernek esetleges közvetett környezeti következményeit, a környezetre gyakorolt pozitív és negatív hatásait foglaljuk össze az alábbi táblázatban.

6. táblázat: Társadalmi, gazdasági folyamatok hatásviselőkre gyakorolt hatásainak feltárása

	Pozitív hatás	Negatív hatás
Közvetett hatás	<ul style="list-style-type: none"> a lakosság képzettségi szintjének emelkedésével környezettudatosabb életmód kialakulása, a környezet terhelésének csökkenése 	<ul style="list-style-type: none"> a megélhetés fejlődése, a társadalmi jólét fokozódása többlet környezeti terhelést jelenthet a fogyasztás növekedésében megjelenve
Közvetlen hatás	<ul style="list-style-type: none"> barnamezős rehabilitáció, szociális városrehabilitáció során felszámolt szennyezések vízbázis kisebb terhelése a települési környezeti infrastruktúra-fejlesztések hatására az ökológiai gazdálkodás elterjedésének hatására a környezet vegyszerekkel való terhelésének csökkenése 	<ul style="list-style-type: none"> többlet zaj- és levegőterhelés a gazdasági fejlődésből és a mobilitás fokozódásából adódóan

3.4 A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció és Területfejlesztési Program megvalósítása esetén a környezetet érő hatások

3.4.1 Hatás a földre, talajra

A közúti infrastruktúra fejlesztés azon belül is az új nagytérségi kapcsolatok megerősítését célzó infrastruktúra elemek kialakítása (P1.1 Elérhetőség javítása, kiemelten az M4 tovább építése), az ipari területek magas hozzáadott érték előállítására alkalmas kialakítását, fejlesztését magában foglaló intézkedések (P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás és P1.4 Megyeszékhely és a tiszántúli térségek gazdasági súlyának emelése) továbbá a Tisza-tó térségében a turisztikai és közlekedési infrastruktúra fejlesztését magában foglaló intézkedés (P5.2 Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelése) az, amelyek hatására az érintett területeken óhatatlanul is növekszik a közlekedési, illetve a területi hasznosításával összefüggő negatív talajterhelés, várhatóak ezen tevékenységekből adódó talajszennyezések, illetve a vegetációval bíró földterületek beépítése. Ezek a várható, összességében gyengébbnek tekinthető negatív hatások tudatos és környezeti szempontokat is figyelembe vevő előkészítéssel, helyszínválasztással és nyomvonalkijelöléssel minimalizálhatóak, amelyre a területfejlesztési dokumentumban foglalt Területfelhasználás, erőforrásgazdálkodás elvei megnyugtató garanciát jelentenek.

A területfejlesztési koncepció és program intézkedései közül a legjelentősebb pozitív hatással a P3) Kedvező állapotú környezet, illetve a P4) Vonzó – élhető települések prioritásokhoz tartozó intézkedések pozitív hatással bírnak a föld és talaj tekintetében, hiszen ezek keretében múltbeli szennyeződések számolhatóak fel. A P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával című intézkedés megvalósításával a szennyvíz-, ivóvízhálózat megújítása által jelentősen csökken a havaria helyzetek kockázata is. A P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés, illetve a P3.3 Klímavédelmi intézkedésekhez tartozó tervezett fejlesztések

kiemelt törekvéseként jelenik meg a tájkonform mezőgazdaság fejlesztése, a környezeti értékkel harmóniára törekvés. További áttételes pozitív hatása lehet az egyes vízvédelmi beavatkozásoknak is, amelyek több egyéb környezeti tényezőre is pozitív hatással lesznek.

3.4.2 Hatás a levegőre

A levegőminőségre negatívan hat minden olyan gazdaság-élénkítő intézkedés, amely új, vagy többlet termelő, feldolgozó kapacitások pontszerű szennyezés-kibocsátásával jár. A tervezett beavatkozások közül ilyen tevékenység megvalósítására a P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás és a P1.4 Megyeszékhely és a tiszántúli térségek gazdasági súlyának emelése intézkedések irányulnak. Az elmúlt évek szigorodó környezetvédelmi előírásai miatt azonban az újonnan üzembe állított termelő egységekre jóval szigorúbb előírások vonatkoznak, mint az ezredfordulón vagy korábban. Az előírások és az érvényben lévő nemzeti és nemzetközi ajánlások betartása mellett e tevékenységek levegőminőségre gyakorolt hatása kedvezőbb, mint az előző tervezési időszakok azonos intézkedéseie.

Hasonlóan negatív hatás várható minden olyan intézkedés kapcsán, amely személy- vagy áruszállító, illetve munkagépek használatával összefüggő, közlekedési eredetű légszennyezést okoz. A P1.1 Elérhetőség javítása, kiemelten az M4 tovább építése intézkedés a nagytérségi és megyén belüli kapcsolatok fejlesztése által, míg a turisztikai vonzerő- és szolgáltatásfejlesztést is magában foglaló intézkedések a várható látogatók által használt járművek miatt indukálnak negatív hatást a levegő minőségére, amelyet csak kis mértékben ellentételez, hogy az átmenő forgalom zavartalanabban, gyorsabban halad át a megyén, így kisebb mértékben szennyezi a levegőt. Az M4 gyorsforgalmi út tranzit - elsősorban kamion - forgalma várhatóan növekedni fog, mert az az M3 és M35 autópálya forgalmának egy része vélhetően visszatér az eredeti útvonalára, áthelyezve a terhelést a majdani M4-es gyorsforgalmi útra.

A turizmus fejlesztésre is fókuszáló P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés, továbbá a P5.2 Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelése intézkedések olyan tevékenységek megvalósítását is célként tűzték ki, amelyek eredményesen tudják kompenzálni a várható negatív hatások egy részét. Ilyen például a fosszilis tüzelőanyagok felhasználását csökkentő megújuló energiahasználat, a korszerűbb termelőeszközök használata a mezőgazdaságban, továbbá a szemléletformálást, szilárd burkolatú közlekedési felületek kialakítását is tartalmazó felzárkóztató programok és a kerékpárúthálózat fejlesztése. Mindezek mellett fontos, hogy érzékeny természeti területeken elkerüljük a közlekedési eredetű légszennyezés növekedését.

Áttételes pozitív hatása lehet a természeti területek, környezeti infrastruktúrák fejlesztésének, amely jellemzően környezetterhelő állapotok megszüntetését, környezeti fenntarthatóság szempontjából megfelelő intézkedéseket tűz ki megvalósításra, pl. az P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával és a P5.3 Térségi felzárkóztatás – kiemelten a komplex programmal fejlesztendő járások problémáinak kezelése.

3.4.3 Hatás a vízre, felszíni és felszín alatti vizekre (ideérte az ár- és belvizeket is)

Jász-Nagykun-Szolnok megye területe folyók és csatornák által tagolt. Az élővizekhez kötődnek a természetvédelmi területek, de kiemelkedő szerepe van a mezőgazdasági termelésben és a turizmusban is. Ugyanakkor a megye erőteljesen veszélyeztetett árvíz, belvíz és aszály szempontjából is. Ennek megfelelően kiemelt szerepet kap a prioritások szintjén is a P3) Kedvező állapotú környezet és a P4) Vonzó – élhető települések megteremtése, hosszú távon való fenntartása. A vízkészletekre legerősebb pozitív hatással járó intézkedések a P3.3 Klímavédelmi intézkedések, a P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával továbbá a P5.3 Térségi felzárkóztatás – kiemelten a komplex programmal fejlesztendő járások problémáinak kezelése intézkedések. Ezen intézkedésekben kiemelt szerepet kapott a Megyei öntözésfejlesztési program – amely magában foglalja a Jászsági-főcsatorna tovább építését is –, a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése befejezése, a Belterületi belvízrendezés, az Ivóvízhálózat korszerűsítése, a Szennyvízelvezetés, - tisztítás és -kezelés fejlesztése és klímavédelmi intézkedések.

A vízkészletet terheli minden olyan versenyképesség növelő intézkedés, amely bővítéssel vagy új kapacitások kialakításával jár, illetve amely a térségben tartózkodók számának növekedésével emeli a kommunális vízfogyasztást vagy a felszíni vizek igénybevételét. Előbbire a P1) Növekvő versenyképesség prioritáshoz kapcsolódó P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás és a P1.4 Megyeszékhely és a tiszántúli térségek gazdasági súlyának emelése intézkedések megvalósítása során kell különös tekintettel lenni és a környezetre, vízkészletre káros, veszélyes anyagokkal, veszélyes keverékekkel végzett tevékenységek esetén a veszélyes anyagok tárolását és a keletkező veszélyes hulladék átmeneti vagy végleges elhelyezését a vízbázis-védelmi szempontok betartásával szabad tervezni és megvalósítani.

A koncepció és a program keretében kifejezetten a tájkonform mezőgazdaság, a megye környezeti állapotának megőrzését is lehetővé tevő fejlesztések, pusztai és ártéri gazdálkodás megvalósítása a cél. Mivel a megye adja az ország termőterületének ötödét, ezért a külterjes gazdálkodás tekintetében is szükséges erősíteni a talajvíz és a vízbázis egészének védelmét, a környezeti fenntarthatóságra törekvő szemlélet erősítését, amely koncepcióban megfogalmazásra is került, miszerint a mélységi vízkivétel helyett az integrált belvízelvezető – és mezőgazdasági vízpótló rendszereket kívánja a megye előtérbe helyezni.

3.4.4 Hatás az élővilágra, a természeti (ökológiai) rendszerre, a biodiverzitásra

A természeti területeken vagy az azok közelében kialakított új közúti kapcsolatok és az általuk generált forgalom, a nagytérségi illetve megyén belüli térségi összeköttetést biztosító úthálózati elemek fejlesztések egyik hátránya, hogy az élővilágot zavaró, káros hatásokat indukálnak. A korábban már jelzett légszennyezés mellett a P1) Növekvő versenyképesség prioritáshoz tartozó P1.1 Elérhetőség javítása, kiemelten az M4 továbbépítése intézkedés és a tervezett fejlesztések szintén káros zaj és rezgés kibocsátással is járnak. Fontos ezért, hogy a megvalósítás során törekedni kell arra, hogy érzékeny természeti területeket is érintő beavatkozások során elkerülhető legyen a környezetterhelés növekedése. A természeti környezetet kevésbé terhelő "szelíd" turizmus fejlesztése javasolt, fontos tehát a kerékpárosok és a vízitúrázók számára is megteremteni a biztonságos és vonzó feltételeket, ezzel is növelve a térségbe érkező környezettudatos turisták számát.

Hasonlóan negatív hatással jár az ökológiai rendszerre az ugyanezen versenyképességi prioritáshoz tartozó P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás és P1.4 Megyeszékhely és a tiszántúli térségek gazdasági súlyának emelése intézkedések. Ezen intézkedések a megvalósításuk közvetlen környezetére is hatást gyakorolnak, változásokat indukálnak az ökológiai rendszerben, de a logisztika, árumozgatással, munkagépek használatával összefüggésben is indukálnak zaj- és rezgés-kibocsátást, levegő és esetlegesen egyéb szennyezéseket.

A P1) Növekvő versenyképesség prioritáshoz tartozó P1.3 Növekedési zóna szervezése intézkedés a gazdaságfejlesztésben érintettek együttműködésének formalizálásával, az információ áramlás és esetlegesen a közös, összehangolt tevékenységek biztosításával képes szerepet játszani az ökológiai rendszerre gyakorolt hatások minimalizálásában. Ezen intézkedés erősítése kiemelten indokolt.

A további négy prioritás tekintetében az élővilágra, az ökológiai rendszerre, a biodiverzitásra gyakorolt hatások összességében kedvezőnek tekinthetők. Intézkedések szintjén a társadalmi együttműködés és közösségfejlesztéssel megvalósuló P2.1 Foglalkoztatás differenciált bővítése, a P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés, a P3.2 Megújuló energiák alkalmazása, a P3.3 Klímavédelmi intézkedések, a P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával, valamint a P5.3 Térségi felzárkóztatás – kiemelten a komplex programmal fejlesztendő járási problémáinak kezelése intézkedések megvalósításától várható, hogy megvalósításuk, illetve közösség és szemléletformáló erejük által kedvező hatással lesznek, hozzájárulhatnak a megyén belüli természetközeli élőhely-láncok pozitív változásához.

A megyei turizmusfejlesztéstől, különösen a P5.2 Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelésétől a területhasználat, a tájkonform szemlélet, a kerékpáros turizmus ösztönzése szempontjából kedvező hatások prognosztizálhatóak, ugyanakkor a növekvő vendégforgalom, a közlekedésfejlesztéshez igénybe vett új nyomvonalszakaszok, a vonzerő hatására várható intenzívebb területhasználat ellensúlyozza a pozitív várakozásokat.

Tervezett tevékenység szintjén a Jászsági főcsatorna Zagyvai-ágának jelenleg ismert és tervezett nyomvonalon történő megépítése a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság véleménye alapján Natura 2000 jelölő élőhelyek, gyepterületek megszűnését, fragmentációját, feldarabolódását eredményezhetné. A Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet területét keresztező csatorna mentén inváziós fajok terjedése felerősödhet. A csatorna gátat, határvonalat képezhetne több védett faj szempontjából, terjedésüket megakadályozná. Ezek alapján a jelenlegi nyomvonal felülvizsgálata mellett lehet a tervezett fejlesztés ezen részének várt hatásait kedvező irányba befolyásolni.

3.4.5 Hatás az országos jelentőségű védett természeti, illetve Natura 2000 területek állapotára, állagára és jellegére

Legerősebb hatás ezen tényezők tekintetében a P3) Kedvező állapotú környezet, illetve a P4) Vonzó – élhető települések prioritások megvalósulása esetén várható. Mindkét prioritás esetén pozitív hatások érvényesülhetnek. A P1) Növekvő versenyképesség és P5) Kiegyenlített térszerkezet prioritások kapcsán pro és kontra hatások is várhatóak, ezek összességében várhatóan semlegesítik a védett természeti, illetve Natura 2000 területek állapotára gyakorolt hatásait.

A tudatosan, környezeti szempontok figyelembevételével történt tervezés és előkészítés eredményeként a P1.1 Elérhetőség javítása, kiemelten az M4 továbbépítése illetve a P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés és a P5.2 Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelése turisztikai intézkedések tekintetében sem várhatóak összességében negatívnak tekinthető hatások, mert a kitzított fejlesztések a védett területek figyelembe vételével kerültek meghatározásra. Ezek megvalósítása során mindenképpen el kell kerülni a védett, vagy jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevételét, zavarását vagy károsítását. Az UNESCO Világörökség részét képező Tisza-tó élővilágát és az szabadidejüket aktívan eltölteni vágyók egészségét védő intézkedések egyike lehet, hogy a Balatonhoz hasonlóan a Magyarország második legnagyobb taván is csak az elektromos meghajtással rendelkező járművek közlekedhessenek. Érzékeny természeti területeken csak a koncepcióban és a programban felvázolt, természetkímélő gazdálkodási módok preferálandók.

Negatív hatás a P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás intézkedés kapcsán várható különösen, ha védett területek közelében valósulnak meg.

A természeti értékek védelmét is kiemelkedően érvényesítő P3.3 Klímavédelmi intézkedések, továbbá a P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával szemléletformálása viszont pozitív hatásokat eredményezhet a megye védett területeinek környezeti állapotában.

3.4.6 Hatás a természeti erőforrások megújulására, használatára (ideértve az ásványvagyont is)

A természeti erőforrásokat érintően – az ivóvízhálózat korszerűsítését is magában foglaló P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával intézkedés kivételével – csak áttételes, gyengébb hatásokat azonosíthatunk. Az ivóvíz hálózat korszerűsítése ennél nagyobb hatással bír a természeti erőforrások tekintetében, amelynek mindenképpen pozitív hozadéka várhatóak.

Kisebb léptékű negatív irányú hatása lehet egyes, a termőföldet, vagy természetes alapanyagokat használó gazdasági tevékenységeknek (pl. P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás), pozitív irányban hathatnak viszont helyi közösségek bevonásával megvalósuló átfogó településfejlesztések (pl. P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával és P5.3

Térségi felzárkóztatás), továbbá a környezettudatos, elsősorban az aktív- és ökoturisztikai és mezőgazdasági tevékenységek ösztönzése (P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés) kiemelten fontos.

A megye termásvíz-kincsének későbbi intenzívebb hasznosítását célzó fejlesztések esetén kell még különös figyelmet fordítani a fenntarthatósági szempontokra.

3.4.7 Hatás a klímára

A legtöbb környezeti hatással rendelkező intézkedés legalább áttételesen hatással van az éghajlati viszonyokra, a klímára.

A korábban is hangsúlyozott tudatos tervezésből kifolyólag a sem a koncepció prioritásai, sem pedig a program nevesített intézkedések és fejlesztések között nem található olyan, amely erős, közvetlen negatív hatással bírna. Gyengébb, közvetett negatív hatásai viszont lehetnek bármely versenyképességet, gazdasági teljesítmény növekedést célzó beavatkozásnak, amely növekvő energiahasználattal, vagy potenciális üvegházhatású gáz kibocsátással járhat. A Koncepcióban nevesített prioritások közül ide sorolható a P1) Növekvő versenyképesség, intézkedési szinten pedig a P1.1 Elérhetőség javítása, kiemelten az M4 tovább építése, a P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás, valamint a P1.4 Megyeszékhely és a tiszántúli térségek gazdasági súlyának emelése.

A turisztikai kapacitások és a természetközeli, tájkonform turizmus fejlesztése által egymást kioltó hatások várhatóak a P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés és a P5.2 Tiszatavi turisztikai térség kiemelt kezelése prioritások megvalósulása esetén. Mindkét esetben elmondható, hogy hosszú távon a környezettudatos gazdasági tevékenységek is kiválthatnak meglévő, szennyező tevékenységeket, de ezek érvényesülése a tervezési időszakon várhatóan túlmutat.

A P3) Kedvező állapotú környezet önálló prioritásként kifejezetten a megyét gazdasági és életminőség tekintetében is érzékenyen érintő klímaváltozásra való felkészülést, a változásokhoz való alkalmazkodást és a kedvezőtlen hatások mérséklését helyezi fókuszába. Intézkedési szinten a P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés, a P3.2 Megújuló energiák alkalmazása és a P3.3 Klímavédelmi intézkedések szolgálják a prioritás és a célkitűzések megvalósulását, amelyek kedvező hatással bírnak a környezeti tényezőkre is.

Kevésbé fókuszáltan, de pozitív hatással rendelkező prioritás még a P4) Vonzó – élhető települések és a P5) Kiegyenlítettebb térszerkezet, amelyekhez a következő kedvező hatású intézkedések kerültek meghatározásra: P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával, P5.1 Településközi munkamegosztás elmélyítése, P5.3 Térségi felzárkóztatás – kiemelten a komplex programmal fejlesztendő járások problémáinak kezelése.

3.4.8 Hatás az épített környezetre, települési környezetre, épített örökségre (ideértve a Világörökségi értékeket is)

Jász-Nagykun-Szolnok megye területén világörökségi helyszínnel érintett terület négy település közigazgatási területén található: Karcag, Nagyiván, Kunmadaras és Tiszafüred. Mindhárom település a „Hortobágyi Nemzeti Park – A puszta” világörökségi helyszín részei. Világörökségi várományos területek közül a Magyarországi tájházak hálózatának négy egysége található a megyében. Kettő Karcagon, és kettő Tiszafüred közigazgatási területén.

A Miniszterelnökség Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztályának adatbázisa 439 tételben sorolja fel a megyében található, országos védelem alatt álló objektumokat. Ezen objektumok közé tartoznak – a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (továbbiakban: Kötv.) alapján – a műemlékek, a nyilvántartott műemléki értékek és a műemléki környezetek. Megyénkben egyéb kategóriába sorolt – ún. műemléki jelentőségű terület, történeti kert és történeti táj – műemléki terület nincs.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a Nyilvántartás alapján 47 db I. kategóriába és 182 db II. kategóriába sorolt műemlék építmény, valamint 31 db – ebből 25 db „régí” és 5 db 2015. január 1-ét követően országos védelem alá helyezett – nyilvántartott műemléki érték található. A 229 műemlék között természetesen vannak azonos törzsszámmal, külön azonosítóval jelölt védett tartozékok, melléképületek is. A műemléki érték fogalma 2015-ben került bevezetésre. A korábbi műemlék-besorolás a bírságkategória megállapítása szerint történt. Ez alapján védéskor I., II. vagy III. kategóriába sorolták az építményeket. A legértékesebbek az I. kategóriába kerültek. 2015-ben a III. kategóriába soroltak kikerültek a műemlékek közül, nyilvántartott műemléki értéként szerepelnek a nyilvántartásban; ebből található a megyénkben 25 db. Ezzel az évvel kezdődően a műemlékké nyilvánítás folyamatát két szakaszra bontották. Az első szakaszban az országos védelemre felterjesztett objektum szintén ezt a besorolást kapja, ilyen típusú van 5 db a területünkön.

A műemléki környezetekbe több ingatlan tartozik. A terület méretének megállapítása és az ingatlanok kijelölésére a műemlék védetté nyilvánítási miniszteri rendeletben kerül sor. Meghatározásukkor figyelembe veszik, hogy a műemlék megjelenését milyen módon és mértékben befolyásolhatják az ingatlanokon álló, illetve a később megvalósításra kerülő épületek.

A megye teljes területén a teljes régészeti topográfia elvégzése még nem történt meg. Ennek főleg finansziális okai vannak. A még nem ismert régészeti lelőhelyek felkutatása, beazonosítása, továbbá a már nyilvántartott régészeti lelőhelyek revíziója a megyét érintő beruházások tervezhetősége szempontjából elengedhetetlen. A régészeti topográfia több feltárási módszer (terepbejárás, műszeres lelőhely- és leletfelderítés) együttes alkalmazásával történik. A feltárási tevékenységet a megyében főszabályként a szolnoki Damjanich János Múzeum, mint megyei hatókörű városi múzeum a megye teljes területén, a jászberényi Jász Múzeum, mint területi múzeum a Jászság területén végezhet. Jász-Nagykun-Szolnok megyében nyilvántartott régészeti lelőhelyek száma 2019. január 1-jei állapot szerint 2.466 db. Ebből egyedileg védett: 19 db.

A koncepció és a program kiemelten nem, de közvetetten megfogalmaz olyan célkitűzéseket, amelyek az épített örökségre, a régészeti lelőhelyekre és a világörökségi értékekre is pozitív hatással bírnak.

A P4.1 Átfogó településfejlesztés település tekintetében a belterületi utak, járdák, közparkok fejlesztése eredményeként várható a legjelentősebb pozitív hatás. Ez az intézkedés 72 települést érint a megyében, így megvalósítása megyei szinten is jelentős pozitív hatást indukál a P4) Vonzó – élhető települések prioritás egyéb beavatkozásaival közösen. Szintén pozitív hatás várható a P5) Kiegészítettebb térszerkezet prioritás intézkedéseinek megvalósulásával. Szintén pozitív hatásként prognosztizálható, hogy a beruházások előkészítése során, régészeti leletek előkerülése alkalmával a hatályos jogszabályok szerint a lelőhely szükség szerinti felérésének meg kell történnie, tehát az említett régészeti feltárási hiányosságok csökkenése várható.

Az építési beruházások tervezése és megvalósítása során a jogszabályi kötelezettségek betartása kiemelkedő jelentőségű. A szigorú szabályozás miatt felsorolt beavatkozások megvalósítása az épített örökségre várhatóan pozitív hatással lesz.

A P3) Kedvező állapotú környezet prioritás intézkedései közül a P3.2 Megújuló energiák alkalmazása az, amelynek eredményeként a pozitív hozadékok mellett az épületekre elhelyezendő napelemek, napkollektorok a településkép romlását is okozhatják. Ennek megakadályozására a legtöbb helyi építési szabályzat tartalmaz ezen berendezések elhelyezésére vonatkozó direktívákat, így összességében prioritás szinten az intézkedések megvalósulásától pozitív hatások várhatóak. A jogszabályokban, rendeletekben nem szabályozott esetekben viszont előfordulhatnak olyanok, amelyek eredménye negatívan hat az épített örökségre, a településképre, azonban a településképi jogszabályok betartása és betartatása ezt a hatást minimalizálhatja.

3.4.9 Hatás a tájra, a táj eltartó képességére, a helyi gazdaságra

A fejlesztési célkitűzések megvalósítása kedvezően hat a tájra, a táj eltartó képességére és a helyi gazdaságra egyaránt. A prioritásként meghatározott P1) Növekvő versenyképesség és a hozzá tartozó intézkedések közül is elsősorban a P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás, továbbá az elérhetőség javítását célzó intézkedések együttesen pozitív hatással vannak a tájra, a helyi gazdaságra.

A P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés intézkedés, amely a P3) Kedvező állapotú környezet prioritás megvalósulását szolgálva a területek fenntartható, tájkonform használatát helyezi fókuszba, így megvalósulása szintén kedvező hatást gyakorol.

A helyi közösségekkel együttműködésben történő P4.1 Átfogó településfejlesztés, a komplex programmal fejlesztendő járások problémáinak kezelése a P5.3 Térségi felzárkóztatás intézkedés keretében.

Az előzőekhez mérten kedvezőtlenebb, ugyanakkor összességében még minden semlegesnek tekinthető hatás a P2) Népségmegtartás tekintetében várható, mert a P2.1 Foglalkoztatás differenciált bővítését célzó intézkedés keretében, az önkormányzat bérlakásépítési program és a gazdasági centrumokban való munkába állás feltételeinek javítása a helyi gazdaságot a munkaerő mobilizálódása miatt negatívan érinti, ugyanakkor a megyén belüli népesség megtartásra törekvés nem sérül.

3.4.10 Hatás a térszerkezetre, területfelhasználásra

A koncepció a célok mellett rögzíti a területfelhasználásra vonatkozó elveket is, amelyek mentén a prioritási fókusz és az intézkedések végrehajthatóak.

A területfelhasználás és erőforrás-gazdálkodás terén a koncepció egyértelműen a környezettudatos, fenntartható, a környezet védelmét előtérbe helyező és a helyi erőforrásokat minél sokoldalúbban hasznosító területfelhasználást irányoz elő.

A prioritások és az intézkedések ezen elvnek megfelelnek, negatív hatásuk a térszerkezet és a területfelhasználás terén nem várható. A meghatározott prioritások közül a P5) Kiegyenlítettebb térszerkezet az, amely kifejezetten a térszerkezet kedvező fejlesztésére fókuszál. Ebben a tekintetben a prioritáshoz rendelt intézkedése és tevékenységek mindegyike úgy került meghatározásra, hogy kedvező hatásuk érvényesüljön.

A többi prioritás esetében szintén érzékelhető a kedvező hatásokkal rendelkező területfelhasználásra törekvés. A vízgazdálkodási infrastruktúrák fejlesztése P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés és a P4.1 Átfogó településfejlesztés intézkedés keretében csökkentheti a belvív- és árvízveszélyt, ezzel segítve a veszélyeztetett területek hasznosítását.

Pozitív hatásuk van a térszerkezet alakulására a koncentrált, P1.2.1 Iparterület fejlesztése intézkedés keretében tervezett ipari terület fejlesztéseknek, valamint a kiemelt turisztikai területek szintén koncentrált fejlesztésének (pl. P5.2.1 Tisza-tó kiemelt turisztikai térség fejlesztése) is.

A területhasználatot kedvezőtlenül befolyásoló intézkedés nem található a Programban.

3.4.11 Hatás az érintett emberek egészségi állapotára, életminőségére (ideértve a zaj- és rezgésterhelést is)

A Koncepcióban és a Programban található prioritások és intézkedések mindegyike várhatóan pozitív hatás lesz az érintettek egészségi állapotára és életminőségére. A zaj és rezgésterhelés tekintetében a P1.1 Elérhetőség javítása, kiemelten az M4 továbbépítése intézkedésnek a megye nagytérségi kapcsolatainak, közúti infrastruktúrájának fejlesztésével kapcsolatos tevékenység az amely negatív hatásokkal járhat, amelyben közrejátszik többek között a leágazó útvonalak mentén található lakóövezeteknek várható forgalom növekedéséből adódó magasabb zaj és rezgésterhelése is. Ezt a negatív hatást azonban kompenzálják a fejlesztés életminőségre

gyakorolt egyéb hatásai, például a közlekedési kapcsolatok versenyképesség növelő hatásából eredő munkaerő piaci előnyök, a mobilitási lehetőségek javulása az elérési idők rövidülése, a jobb minőségű út miatt csökken a rezgés és zajterhelés, a tehermentesített településen, vagy településrészen csökken a környezetterhelés.

A hatásaiban az erősebbek közé tartozik a P4) Vonzó – élhető települések prioritás megvalósítása, valamint intézkedési szinten a következők: P2.2 Népeség egészségi állapotának és képzettségének javítása, P3.3 Klímavédelmi intézkedések, P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával, P5.3 Térségi felzárkóztatás – kiemelten a komplex programmal fejlesztendő járások problémáinak kezelése.

3.4.12 Hatás a környezettudatos magatartásra és életmódra

Akárcsak az életminőség és egészségi állapot esetében, a Koncepcióban és a Programban nevesített prioritások, valamint az intézkedések közül több pozitív hatást gyakorol a környezettudatos magatartás és életmód terjedésére. Az éltető és élhető környezet célkitűzés, az erőteljes elmozdulás a gazdaság – társadalom – természet tartós térségi harmóniája irányába, valamint az életminőség környezetbarát módon történő fejlődésére való törekvés a dokumentumok minden szintjén tetten érhető.

A legkedvezőbb hatás a komplex programmal fejlesztendő járások felzárkóztatását célzó P5.3 Térségi felzárkóztatás intézkedés megvalósításának eredményeként várható.

Színén pozitív hatások várhatóak a környezetbarát közlekedési módok igénybevételét segítő P1.1 Megyén belüli közúti elérhetőség javítása, valamint a P5.2 Tisza-tavi térségi kerékpárúthálózat kapcsolódásának kiépítése - megyei kerékpárútfejlesztési program intézkedései hatására.

A pozitív hatások várhatóan a versenyképességi célkitűzések esetén jelentkeznek legkevésbé a megvalósítás során, de ezen intézkedések esetében sem negatív hatások várhatóak, hiszen a technológia fejlesztések, a helyi, lokáli gazdaság fejlesztése éppen a környezettudatos szemléletmóddal válhat fenntarthatóvá.

3.4.13 Hatás a honvédelemre

Jász-Nagykun-Szolnok megyében kiemelt fontosságú honvédelmi terület övezetébe tartozik Rákóczi-falva, Szajol és Szolnok, honvédelmi terület övezetébe pedig Jászberény. Ennek megfelelően a megye külső elérhetőségét és belső átjárhatóságát javító, P1) Növekvő versenyképesség prioritáshoz, azon belül pedig a P1.1 Elérhetőség javítása, kiemelten az M4 továbbépítése intézkedéshez kapcsolódó közlekedési fejlesztések esetében megfelelő intézkedési terveket kell készíteni esetleges vészhelyzetek vagy nemzetbiztonsági kockázatok felmerülése esetére.

Gyenge negatív hatást jelenthet továbbá, hogy a P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás intézkedéseken belül tervezett iparterület fejlesztések, továbbá a P1.4 Megyeszékhely és a tiszántúli térségek gazdasági súlyának emeléséhez kapcsolódó tevékenységek is hordozhatnak olyan kockázati tényezőket, amelyek vonatkozásában a szintén szükséges lehet kockázat értékelés és intézkedési terv készítésre. Jelenleg ezen kockázatok megítélése még nem lehetséges, azokat majd a projektek tervezése során lehet felmérni.

A tervezett intézkedések nem érintik a légi közlekedés fejlesztését, így a honvédelemre sem gyakorol vizsgálható hatást.

A P2.3 Felsőfokú oktatás fejlesztése, mint prioritás kis mértékben kedvező hatással lehet Szolnokon működő Nemzeti Közszerződési Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Katonai Repülő Intézet működésére is.

3.4.14 Hatás a hulladékgazdálkodásra

Alapvetően elmondható, hogy minden, a megye területére újonnan letelepedő lakókat, gazdasági tevékenységeket, kapacitásbővülést vagy látogatókat vonzó tevékenység növeli a hulladékgazdálkodási rendszerek terhelését, és ezt a negatív irányú hatást szemléletformálással, valamint a kiszolgáló infrastruktúra megfelelő bővítésével kell ellensúlyozni.

Legerősebb negatív irányú hatása a P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállításához kapcsolódó – ipari park és ipari terület fejlesztéseket, új termelőüzemek betelepülését ösztönző – intézkedésnek továbbá a P5.2 Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelése intézkedésnek lehet.

Az áttételes negatív hatások között azonosítható még: a látogatóforgalmat generáló turisztikai vonzerő- és szolgáltatásfejlesztés a P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés intézkedésen belül – különös tekintettel azokra az esetekre, amikor érzékeny területeken nő meg a szemetelés kockázata.

Pozitív hatása lehet még a környezettudatos tevékenységek ösztönzésének a P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával intézkedés keretein belül továbbá a P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés intézkedésen belül a megye agráriumának megújítását célzó tevékenységeknek is. Hasonlóan pozitív hatással járhat majd a P1.3 Növekedési zóna szervezése, amelynek keretében az érintett szereplők közötti együttműködések várhatóan a környezeti fenntarthatóság, azon belül is várhatóan a hulladékfeldolgozás és újrahasznosítás terén is hordoznak potenciált.

3.4.15 Hatás a természeti és ember által előidézett kockázatokra

A koncepció és az arra épülő program más-más módon függ össze a természeti katasztrófák súlyosságát és gyakoriságát leginkább növelő, ember által előidézett globális kockázatokkal (éghajlatváltozás, urbanizáció, népességnövekedés, környezetkárosodás). Ha az intézkedéseket az Európai Bizottság kockázatkezelésről és az ellenálló képesség kiépítéséről szóló közleményében¹ használt beavatkozási képességek szerint vizsgáljuk (kiegészítve azt a 2020-as év tapasztalatai alapján ugyancsak vizsgálandó globális járványhelyzetek esetével), akkor a következő táblázatban szereplő hatásokat azonosíthatjuk.

7. táblázat: Intézkedések hatása egyes, a természeti és ember által előidézett kockázatokra vonatkozó beavatkozási képességekre (intézkedések sorszámaival jelezve)

Beavatkozási képességek	Intézkedések		
	Negatív hatás	Vegyes hatás	Pozitív hatás
Éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás	P1.1, P1.2, P1.4	P1.1, P3.1	P1.2, P1.3, P2.1, P2.2, P3.1, P3.2, P3.3, P4.1, P5.3
Ökoszisztémák védelme	P1.1, P1.2, P1.4	P1.1, P3.1	P1.2, P1.3, P2.1, P3.1, P3.2, P3.3, P4.1, P5.2, P5.3
Környezettudatos mezőgazdaság, élelmezés- és táplálkozásbiztonság		P3.1	P1.2, P1.3, P1.4, P2.1, P3.1, P4.1, P5.3
Árvíz- és belvízkockázat kezelése			P2.1, P3.1, P3.3, P4.1
Közlekedés-biztonság		P2.1	P1.1, P2.1, P5.3
Megújuló energia-használat			P1.2, P2.1, P3.3
Kutatás és innováció			P1.2, P1.3, P2.1, P2.3, P3.1, P3.3
Globális járványhelyzetek elleni védekezés			P1.1, P1.2, P2.1, P2.2, P3.1, P4.1

¹ COM(2014) 216 final, 2014.4.8.

Nem található lényeges összefüggéseket a fenti közleményben azonosított néhány további beavatkozási képességgel: súlyos ipari balesetek megelőzése; kockázatfinanszírozás; nukleáris biztonság.

3.4.16 Hatás új környezeti konfliktusok, problémák, kockázatok megjelenésére, meglévők felerősödésére

Bár a megye fejlődését célozzák, az egyes intézkedések szintjén az alábbiak kerülhetnek valamely környezetvédelmi szemponttal konfliktusba.

Meglévő környezeti konfliktusok, amelyek felerősödhetnek:

- Nem került még azonosításra

Újjonnan, az intézkedések várható hatásaiként kialakuló környezeti konfliktusok:

- „A tervezett Jászsági-főcsatorna Zagyvai-ágának nyomvonala nagymértékű átfedést mutat hazai védett területekkel, illetve közösségi védett (Natura 2000) területekkel. A P3.1.1 Megyei öntözésfejlesztési program, amely magában foglalja a Jászsági-főcsatorna továbbépítését intézkedés megvalósításának előkészítése és a megvalósítás maga is magában hordozza környezeti konfliktus lehetséges kialakulásának veszélyét.
- További, az intézkedések várható hatásaiként kialakuló környezeti konfliktusok nem került még azonosításra.

A környezeti konfliktusok kialakulásának érzékelhető kockázatát a növekvő versenyképességet és a turizmus fejlesztését célzó intézkedések hordozzák. Ezen területeken a megvalósítás során a gazdaságossági szempontok környezeti szempontok elé helyezése alakíthat ki konfliktusos helyzetet. Ezen kockázatok mérséklésére vonatkozóan több javaslat is megfogalmazásra került a 4. fejezetben.

3.4.17 A megvalósítás kumulatív hatása

Ha a 3.2.1 A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepcióban és Területfejlesztési Programban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása fejezetben található táblázatban jelölt, az egyes intézkedések által potenciálisan befolyásolt környezeti hatásviselő kategóriákat egyszerű matematikai módszerekkel elemezzük (a pozitív és negatív hatásokat erősségüknek megfelelően ötfokozatú Likert-skálán értékelve, az erős pozitív hatást 5-ös, az erős negatív hatást 1-es értékkel helyettesítve, a vegyes hatásokat 3-as értékben véve, a nem mérhető hatásokat pedig figyelmen kívül hagyva, és ezeket különböző kategóriákon átlagolva), akkor a sokelemű környezeti hatásvizsgálat szerteágazó összefüggésrendszeréből informatív összesített eredményeket olvashatunk le:

A legtöbb prioritás által befolyásolt hatásviselők (db):

- Levegő
- Élővilág, biodiverzitás
- Klíma
- Épített és települési környezet
- Táj, helyi gazdaság
- Térszerkezet, területhasználat
- Humán egészségi állapot, életminőség
- Környezettudatos magatartás
- Hulladékgazdálkodás

A prioritások által legpozitívabban érintett hatásviselők (átlag):

- Térszerkezet, területhasználat (4,2)
- Humán egészségi állapot, életminőség (4,2)
- Környezettudatos magatartás(4,2)

A prioritások által legnegatívabban érintett hatásviselők (átlag):

- Természeti erőforrások, ásványvagyon (3,25)

- Klíma (3,4)
- Honvédelem (3,33)

A prioritások környezeti elemekre kifejtett hatásának átlaga (átlag):

Prioritás	Átlag
P1) Növekvő versenyképesség	2,86
P2) Népeségmegtartás	3,7
P3) Kedvező állapotú környezet	4
P4) Vonzó – élhető települések	4,23
P5) Kiegyenlítettebb térszerkezet	3,62

A legtöbb intézkedés által befolyásolt hatásviselők (db):

- Levegő
- Klíma
- Épített és települési környezet
- Térszerkezet, területhasználat
- Humán egészségi állapot, életminőség

Az intézkedések által legpozitívabban érintett hatásviselők (átlag):

- Táj, helyi gazdaság (4,00)
- Térszerkezet, területhasználat (4,00)
- Humán egészségi állapot, életminőség (4,29)
- Környezettudatos magatartás (4,00)

Az intézkedések által legnegatívabban érintett hatásviselők (átlag):

- Föld, talaj
- Természeti erőforrások, ásványvagyon
- Honvédelem

Az intézkedések környezeti elemekre kifejtett hatásának átlaga (átlag):

Intézkedés	Átlag
P1.1 Elérhetőség javítása, kiemelten az M4 továbbépítése	3,08
P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás	2,64
P1.3 Növekedési zóna szervezése	3,44
P1.4 Megyeszékhely és a tiszántúli térségek gazdasági súlyának emelése	2,67
P2.1 Foglalkoztatás differenciált bővítése	3,44
P2.2 Népeség egészségi állapotának és képzettségének javítása	4
P2.3 Felsőfokú oktatás fejlesztése	4
P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés	3,5
P3.2 Megújuló energiák alkalmazása	4
P3.3 Klímavédelmi intézkedések	4,23
P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával	4,23
P5.1 Településközi munkamegosztás elmélyítése	4
P5.2 Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelése	3,08
P5.3 Térségi felzárkóztatás – kiemelten a komplex programmal fejlesztendő járások problémáinak kezelése	4,09

3.4.18 Az országhatáron áttérjedő környezeti hatások lehetősége

Közvetlen, országhatáron átívelő környezeti hatást nem vált ki a Koncepció és a Program megvalósulása.

Közvetett módon bír hatással a P1.1 Elérhetőség javítása, kiemelten az M4 továbbépítése intézkedés, valamint a Tisza-Körös-völgyi Együttműködő Vízgazdálkodási Rendszerrel való kapcsolat miatt a P3.3 Klímavédelmi intézkedések keretében megvalósuló Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése (VTT) befejezése.

3.5 A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció és Területfejlesztési Program megvalósítása esetén a társadalmi hatások

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció és Területfejlesztési program megvalósítása hatással van a megye társadalmi folyamataira is. Az alábbi fejezetben azt vizsgáljuk meg, hogy a felsorolt 6 társadalmi szempontból milyen hatása lesz a Koncepció célrendszerének, illetve a Program prioritásainak és intézkedéseinek a megvalósítása. A vizsgálat lefolytatásához egy 5 fokú skálát alkalmaztunk, melyben az 1 az erős negatív hatást jelenti, az 5 pedig az erős pozitív hatást. Az üres (fehér színű) mezők azt jelentik, hogy az adott Prioritás, Intézkedés megvalósításának nincs hatása a vizsgált területre.

8. táblázat: Az egyes prioritások és intézkedések által potenciálisan befolyásolt társadalmi hatásviselő kategóriák

Prioritás	Népességre és népességmegtartó képesség	Foglalkoztatás	Életminőség, szabadidő eltöltése, egészségi állapot, szociális	A társadalom biztonságérzete, veszélyeztetettség	Esélyegyenlőség, esélyteremtés, társadalmi felzárkózás	A helyi kultúra fejlődése
P1) Növekvő versenyképesség						
P2) Népességmegtartás						
P3) Kedvező állapotú környezet						
P4) Vonzó – élhető települések						
P5) Kiegyenlített térszerkezet						

Intézkedés	Népességre és népességmegtartó képesség	Foglalkoztatás	Életminőség, szabadidő eltöltése, egészségi állapot, szociális	A társadalom biztonságérzete, veszélyeztetettség	Esélyegyenlőség, esélyteremtés, társadalmi felzárkózás	A helyi kultúra fejlődése
P1.1 Elérhetőség javítása, kiemelten az M4 továbbépítése						
P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás						
P1.3 Növekedési zóna szervezése						
P1.4 Megyeszékhely és a tiszántúli térségek gazdasági súlyának emelése						
P2.1 Foglalkoztatás differenciált bővítése						
P2.2 Népesség egészségi állapotának és képzettségének javítása						
P2.3 Felsőfokú oktatás fejlesztése						
P3.1 Tájékonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés						
P3.2 Megújuló energiák alkalmazása						
P3.3 Klímavédelmi intézkedések						
P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával						
P5.1 Településközi munkamegosztás elmélyítése						
P5.2 Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelése						
P5.3 Térségi felzárkóztatás – kiemelten a komplex programmal fejlesztendő járások problémáinak kezelése						
Jelmagyarázat		Erős pozitív hatás		Gyenge pozitív hatás		Vegyes hatás
		Gyenge negatív hatás		Erős negatív hatás		

A fejezet további részében a vizsgálat főbb megállapításait ismertetjük.

3.5.1 Népeségre és népességmegtartó képességre gyakorolt hatások

A Koncepció átfogó céljai az A1 Bővülő gazdaság, A2 Élhető és élhető környezet, A3 Emelkedő közjő mind a megye népességmegtartó és -vonzó képességének javítása irányába hatnak, ezért a Koncepció megvalósítása a népeségre és népességmegtartó képességre gyakorolt hatása várhatóan kedvező lesz. Mind a négy specifikus cél – S1 Építő munka, S2 Értéktörző tájhasználat, S3 Vonzó települések és S4 Érvényesülő közakarát – a koncepció átfogó céljainak megvalósítását szolgálja.

A Program programról szintén kijelenthető, hogy a népeségre és népességmegtartó képességre gyakorolt hatása várhatóan kedvező lesz, hiszen az értékelés szerint az öt prioritásból három (P1, P2 és P5) erős pozitív hatással, míg a további kettő (P3 és P4) gyenge pozitív hatást vált ki. Az összes prioritás pozitív hatást vált ki tehát a népeségre és népességmegtartó képességre, de közülük is kiemelkedik, hogy Prioritás szinten nevesítve is megjelenik a P2 Népeségmegtartás – Társadalmi felzárkózás prioritásban a népesség megtartásának fontossága, mely prioritás közvetlenül szolgálja a felsorolt S1, S2, S3 és S4 specifikus célok megvalósítását.

A Prioritások megvalósítását szolgáló 14 intézkedés közül az értékelésünk szerint 7 db (P1.1, P1.2, P1.4, P2.2, P2.3, P5.1, P5.3) erős pozitív hatást vált ki, míg a további 7 db (P1.3, P2.1, P3.1, P3.2, P3.3, P4.1, P5.2) gyenge pozitív hatással van a népeségre és népességmegtartó képességre.

Negatív hatást sem a Koncepció célrendszerének, sem a Program prioritásainak és intézkedéseinek végrehajtása nem gyakorol a népeségre és a népességmegtartó képességre.

3.5.2 Foglalkoztatásra gyakorolt hatások

A Koncepció átfogó céljai közül az A1 Bővülő gazdaság átfogó cél megvalósítása kiemelkedően kedvező hatással lesz a foglalkoztatásra, és mindhárom területi célról – T1 Új növekedési övezet, T2 Felzárkózó Tiszántúli térségek, T3 Formálódó Tisza-ökorégió – elmondható ugyanez.

A Program programról szintén kijelenthető, hogy a foglalkoztatásra gyakorolt hatása várhatóan kedvező lesz, hiszen az értékelés szerint az öt prioritásból három (P1, P2 és P5) erős pozitív hatással, míg a további kettő (P3 és P4) gyenge pozitív hatást vált ki.

A Prioritások megvalósítását szolgáló 14 intézkedés közül az értékelésünk szerint 8 db (P1.1, P1.2, P1.4, P2.2, P2.3, P3.1, P5.1, P5.3) erős pozitív hatást vált ki, míg a további 4 db (P1.3, P2.1, P4.1, P5.2) gyenge pozitív hatással van a foglalkoztatásra. Vegyes hatás a P3.2 és P3.3 intézkedések esetében várható.

Negatív hatást sem a Koncepció célrendszerének, sem a Program prioritásainak és intézkedéseinek végrehajtása nem gyakorol a foglalkoztatásra.

3.5.3 Életminőségre, szabadidő eltöltésére, egészségi állapotra, szociális helyzetre gyakorolt hatások

A Koncepció átfogó céljai közül az A1 Bővülő gazdaság elsősorban az életminőségre és a szociális helyzetre, az A2 Élhető és élhető környezet a szabadidő eltöltésére és az egészségi állapotra, míg az A3 Emelkedő közjő az életminőségre és az egészségi állapotra gyakorolnak pozitív hatást. ezért megállapítható, hogy a Koncepció átfogó céljainak megvalósítása pozitív hatással lesz az életminőségre, szabadidő eltöltésére, egészségi állapotra, szociális helyzetre. A Koncepció T1, T2 és T3 területi céljai is az adott térségben élők életkörülményeinek javítása érdekében kerültek megfogalmazásra, hatásuk egyértelműen pozitív a vizsgált területre nézve, ugyanez állapítható meg a z S1, S2, S3 és S4 specifikus célok mindegyikéről.

A Program prioritásait vizsgálva megállapítható, hogy a P1 Növekvő versenyképesség prioritás hatása vegyes lesz, hiszen a versenyképesség növekedésével az itt élők jövedelmi viszonyai javulnak, azonban a gazdaság fellendülésével együtt járó megnövekedett zaj, levegő és egyéb terhelések az egészségre káros hatást is gyakorolhatnak. A P2, P3 és P4 prioritások megvalósulása gyenge, míg a P5 prioritás megvalósulása erős pozitív hatást gyakorol a vizsgált területre.

Intézkedések szintjén erős pozitív hatás várható a P2.2 Népeség egészségi állapotának és képzettségének javítása, a P5.1 Településközi munkamegosztás elmélyítése és a P5.2 Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelése intézkedések esetében. További nyolc intézkedés (P1.1, P2.1, P2.3, P3.1, P3.2, P3.3, P4.1, P5.3) esetében várható gyenge pozitív hatás, és három intézkedés esetében (P1.2, P1.3, P1.4) vegyes hatás, a prioritásoknál leírt okok miatt.

Negatív hatást sem a Koncepció célrendszerének, sem a Program prioritásainak és intézkedéseinek végrehajtása nem gyakorol az életminőségre, szabadidő eltöltésére, egészségi állapotra, szociális helyzetre.

3.5.4 A társadalom biztonságérzetére, veszélyeztetettségére gyakorolt hatások

A Koncepció átfogó céljai közül az A1 Bővülő gazdaság közvetve, míg az A2 Élhető és élhető környezet, A3 Emelkedő közjó közvetlenül a megyében élő társadalom biztonságérzetére, veszélyeztetettségére pozitív hatással lesz.

A Program prioritásai közül a P2 várhatóan erős, a P3, P4 és P5 gyenge pozitív, hatással, a P1 pedig vegyes hatással lesz a társadalom biztonságérzetére, veszélyeztetettségére. Az intézkedések közül a P2.1, P2.2, P3.3 és a P5.1 gyakorol erős pozitív hatást, a P1.1, P2.3, P3.2, P4.1 és P5.3 gyenge pozitív hatást a társadalom biztonságérzetére, veszélyeztetettségére, míg a P1.2, P1.3, P1.4, P3.1 és P5.2 prioritások vegyes hatásúak.

Sem a Koncepció célrendszerének, sem a Program prioritásainak és intézkedéseinek végrehajtása nem gyakorol negatív hatást a társadalom biztonságérzetére és veszélyeztetettségére.

3.5.5 Az esélyegyenlőségre, esélyteremtésre, társadalmi felzárkózásra gyakorolt hatások

A Koncepció átfogó céljai közül az A1 Bővülő gazdaság és az A3 Emelkedő közjó közvetlenül, míg az A2 Élhető és élhető környezet közvetve a megyében élők esélyegyenlőségére, esélyteremtésére, társadalmi felzárkózására pozitív hatással lesz. A területi célok közül a T2 Felzárkózó Tiszántúli térségek cél megvalósulása különösen az ott élő, gazdasági és társadalmi értelemben is leginkább veszélyeztetett lakosság felzárkózását hivatott megvalósítani.

A Program prioritásai közül a P2 várhatóan erős, a P5 gyenge pozitív hatással, a P1, P3 és P4 pedig vegyes hatással lesz az esélyegyenlőségre, esélyteremtésre, társadalmi felzárkózásra.

Az intézkedések közül a P2.1, P2.2, P2.3 és a P5.1 gyakorol erős pozitív hatást, a P1.1, és a P5.3 gyenge pozitív hatást az esélyegyenlőségre, esélyteremtésre, társadalmi felzárkózásra, míg a P1.2, P1.3, P1.4, P3.1, P3.2, P3.3, P4.1 és P5.2 prioritások vegyes hatásúak.

Sem a Koncepció célrendszerének, sem a Program prioritásainak és intézkedéseinek végrehajtása nem gyakorol negatív hatást a megyében élők esélyegyenlőségére, esélyteremtésére, társadalmi felzárkózására.

3.5.6 A helyi kultúra fejlődésére gyakorolt hatások

A Koncepció átfogó céljai az A1 Bővülő gazdaság, az A2 Élhető és élhető környezet és az A3 Emelkedő közjó is közvetve pozitív hatást gyakorol a helyi kultúra fejlődésére.

A Program prioritásai közül a P4 és P5 várhatóan erős, a P1, P2 és P3 gyenge pozitív hatással, lesz a helyi kultúra fejlődésére.

A P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés, a P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával, valamint a P5.2 Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelése intézkedések a turisztikai szolgáltatási portfólió bővítését szolgálják, többek között kulturális, vallási és gasztronómia területen. A turisztikai kínálat ilyen irányú fejlesztése ösztönzőleg hat a helyi kultúrára, ezért a koncepcióban foglalt célok megvalósulásától a helyi kultúra fejlődése várható. Ezen túlmenően a helyi közösségek bevonása garancia a helyi kultúra fejlődésére. A P5.3 Térségi felzárkóztatás – kiemelten a komplex programmal fejlesztendő járások problémáinak kezelése intézkedés hatása szintén pozitív a helyi kultúra fejlődésére, hiszen a helyi kultúrába az is

beletartozik, ha javul az ilyen településeken az életszínvonal, a közszolgáltatások színvonala, a munkakultúra, javulnak az életvezetési szokások. Ezen változások elérésben nagy szerepe lehet a helyi közösség akaratának, részvételének, illetve a leghátrányosabb településeken szükséges komplex programoknak.

A Konceptió célrendszerében és a Program prioritásaiban és intézkedéseiben sem találunk olyan elemet, amely negatív hatást gyakorol a helyi kultúra fejlődésére.

3.6 A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió és Területfejlesztési Program megvalósítása esetén a gazdasági hatások

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió és Területfejlesztési program megvalósítása hatással van a megye gazdasági folyamataira is. Az alábbi fejezetben azt vizsgáljuk meg, hogy a felsorolt 10 gazdasági szempontból milyen hatása lesz a Konceptió célrendszerének, illetve a Program prioritásainak és intézkedéseinek a megvalósítása. A vizsgálat lefolytatásához az előző fejezettel megegyezően egy 5 fokú skálát alkalmaztunk, melyben az 1 az erős negatív hatást jelenti, az 5 pedig az erős pozitív hatást. Az üres (fehér színű) mezők azt jelentik, hogy az adott Prioritás, Intézkedés megvalósításának nincs hatása a vizsgált területre.

9. táblázat: Az egyes prioritások és intézkedések által potenciálisan befolyásolt gazdasági hatásviselő kategóriák

Prioritás	Természeti erőforrások	Ipar, kereskedelem térbeli szerkezete	Mezőgazdaság	Erdőgazdálkodás	Idegenforgalom	Vízgazdálkodás	Energetika	Közlekedés	Műszaki infrastruktúra	A térség versenyképessége
P1) Növekvő versenyképesség										
P2) Népeségmegtartás										
P3) Kedvező állapotú környezet										
P4) Vonzó – élhető települések										
P5) Kiegyenlítettebb térszerkezet										
Intézkedés	Természeti erőforrások	Ipar, kereskedelem térbeli szerkezete	Mezőgazdaság	Erdőgazdálkodás	Idegenforgalom	Vízgazdálkodás	Energetika	Közlekedés	Műszaki infrastruktúra	A térség versenyképessége
P1.1 Elérhetőség javítása, kiemelten az M4 továbbépítése										
P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás										
P1.3 Növekedési zóna szervezése										
P1.4 Megyeszékhely és a tiszántúli térségek gazdasági súlyának emelése										
P2.1 Foglalkoztatás differenciált bővítése										
P2.2 Népeség egészségi állapotának és képzettségének javítása										
P2.3 Felsőfokú oktatás fejlesztése										
P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés										
P3.2 Megújuló energiák alkalmazása										
P3.3 Klímavédelmi intézkedések										
P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával										
P5.1 Településközi munkamegosztás elmélyítése										
P5.2 Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelése										
P5.3 Térségi felzárkóztatás – kiemelten a komplex programmal fejlesztendő járássok problémáinak kezelése										
Jelmagyarázat		Erős pozitív hatás		Gyenge pozitív hatás		Vegyes hatás		Gyenge negatív hatás		Erős negatív hatás

3.6.1 A természeti erőforrásokra gyakorolt hatások

A Konceptió és Program megvalósítása nagyrészt infrastrukturális beruházásokon keresztül lehetséges, amelyek megvalósításuk során a természeti erőforrásokat használják, miközben a Konceptió és a Program is sok olyan elemet tartalmaz, melyek a fenntarthatóság irányába hatnak.

A Konceptió átfogó céljai közül az A1 Bővülő gazdaság megvalósítása csak a fenntarthatósági elvek figyelembevételével történhet, ezáltal minimalizálható a természeti erőforrásokra mért negatív hatás. Az A2 Élhető és élhető környezet, valamint az A3 Emelkedő közjő célok megvalósítása a természeti erőforrások használatára pozitív hatással van. A H3 Növekvő energiahatékonyság és a H4 Hozzájárulás a fenntarthatósághoz horizontális célok megvalósítása is a természeti erőforrásokra gyakorolt pozitív hatást erősíti.

Az iparterületek fejlesztése a természeti erőforrások használatával jár, ugyanakkor a beruházások megvalósítása ma már elképzelhetetlen a különböző megújuló energiaforrások telepítése nélkül, ezáltal a későbbiekben a fejlesztett területek üzemeltetése a nem megújuló természeti erőforrások kisebb mértékű használatával valósítható meg, ezáltal a pozitív és a negatív hatások kiegyenlíthetik egymást.

A Program prioritásait vizsgálva megállapítható, hogy a P2, P3 és P4 prioritások gyenge pozitív, míg a P1 és P5 prioritások megvalósítása semleges hatással van a természeti erőforrásokra.

Intézkedések szintjén erős pozitív hatás várható a P3.2 Megújuló energiák alkalmazása és a P3.3 Klímavédelmi intézkedések megvalósításától, a további két intézkedés (P2.1, és P4.1) esetében várható gyenge pozitív hatás, és hat intézkedés esetében (P1.2, P1.3, P1.4,)3.1, P5.2 és P5.3) vegyes hatás, a prioritásoknál leírt okok miatt.

Kizárólag negatív hatást sem a Konceptió célrendszerének, sem a Program prioritásainak és intézkedéseinek végrehajtása nem gyakorol a természeti erőforrásokra.

3.6.2 Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezetére gyakorolt hatások

A Konceptió egyik átfogó célja az A1 Bővülő gazdaság, amelyet, beleértve az ipar és a kereskedelem fejlesztését is minden területre kiterjedően, az érintett szereplők és térségek adottságaihoz igazítva kívánja a megye megvalósítani. A Konceptió teljes célrendszeréről elmondható, hogy megvalósítása pozitív hatással lesz az ipar és a kereskedelem térbeli szerkezetére.

A Program P1 Növekvő versenyképesség és P5) Kiegyenlítettebb térszerkezet prioritásai erős, míg a másik három prioritás gyenge pozitív hatással lesz az ipar és a kereskedelem térbeli szerkezetére. Az intézkedések közül a legerősebb pozitív hatása P1.1 Elérhetőség javítása, kiemelten az M4 továbbépítése, a P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás, a P1.3 Növekedési zóna szervezése, a P1.4 Megyeszékhely és a tiszántúli térségek gazdasági súlyának emelése, a P5.1 Településközi munkamegosztás elmélyítése és a P5.3 Térségi felzárkóztatás – kiemelten a komplex programmal fejlesztendő járássok problémáinak kezelése intézkedések esetében várható, de további hat intézkedés esetében várható még gyenge pozitív hatás.

A megye egész területére tervezi az üzleti környezet fejlesztését, ugyanakkor néhány intézkedés kifejezetten területi célzással is megjelenik, ilyenek a Jászapáti járás és a Kunhegyesi járás átfogó fejlesztése a munkahelyteremtésre és a képzettségre fókuszálva, vagy a Besenyszög-Hunyadfalva-Csataszög-Nagykőrű-Kőtelek-Tizadaszög településcsoport mikrotérségi felzárkóztatása.

A Konceptió célrendszerében és a Program prioritásaiban és intézkedéseiben sem találunk olyan elemet, amely negatív hatást gyakorolna az ipar és a kereskedelem térbeli szerkezetére.

3.6.3 A mezőgazdaságra gyakorolt hatások

A Konceptió célrendszerének megvalósításával a megye egész területén várható a mezőgazdasági termelés minőségi és mennyiségi, ugyanakkor fenntartható fejlődése.

A Koncepció célrendszerében az A1 Bővülő gazdaság, Az A2 Élhető és élhető környezet átfogó célok, a T1 Új növekedési övezet, a T2 Felzárkózó Tiszántúli térségek és a T3 Formálódó Tisza-ökorégió területi célok, az S1 Építő munka, az S2 Értéktörző tájhasználat, valamint a H2 Bővülő foglalkoztatottság és a H4 Hozzájárulás a fenntarthatósághoz horizontális célok megvalósulása is pozitív hatást gyakorol a mezőgazdaságra.

A Program prioritásai közül a P1 és a P5 erős, míg a P2, P3 és P4 prioritások gyenge pozitív hatása várható a mezőgazdaságra vonatkozóan. Intézkedések szintjén erős pozitív hatás várható a P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás, a P1.3 Növekedési zóna szervezése, a P1.4 Megyeszékhely és a tiszántúli térségek gazdasági súlyának emelése, a P5.1 Településközi munkamegosztás elmélyítése, valamint a P5.3 Térségi felzárkóztatás – kiemelten a komplex programmal fejlesztendő járások problémáinak kezelése intézkedések esetében. További gyenge pozitív hatás várható a P1.1, P2.1, P2.2, P3.2, P3.3, P4.1 intézkedések megvalósulása esetén.

A Koncepció célrendszerében és a Program prioritásaiban és intézkedéseiben sem találunk olyan elemet, amely negatív hatást gyakorolna a mezőgazdaságra.

3.6.4 Az erdőgazdálkodásra gyakorolt hatások

Bár erdőgazdálkodás szempontjából a megye nem számít kiemelt területnek, a meglévő erdőszűlt területek megóvása fontos feladatként jelenik meg az A2 Élhető és élhető környezet átfogó cél, a T3 Formálódó Tisza-ökorégió területi cél, az S2 Értéktörző tájhasználat specifikus cél kapcsán a biológiai sokféleség megőrzése, a természetvédelem és a klímaváltozás kedvezőtlen hatásainak mérséklése érdekében.

Program szinten a P1 Növekvő versenyképesség prioritás megvalósulása esetén, elsősorban a közlekedési fejlesztésekhez szükséges építési területek esetében sérülhetnek az erdőgazdálkodás elvei, itt érhető tetten egyedül gyenge negatív hatás, míg a P2, P3 és P4 prioritások esetében gyenge pozitív hatás várható. Az előzőekkel összefüggésben intézkedések szintjén a P1.1 Elérhetőség javítása, kiemelten az M4 továbbépítése és a P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás intézkedések esetében várható gyenge negatív hatás. Erős pozitív hatás a P3.3 Klímavédelmi intézkedések esetében várható, míg további négy intézkedés esetében (P2.3, P3.1, P3.2 és P4.1) várható gyenge pozitív hatás.

A teljes megyei célrendszerben az egyetlen várható, gyenge negatív hatást a közlekedésfejlesztési projekteknek az erdőgazdálkodásra gyakorolt hatásában azonosítottuk.

3.6.5 Az idegenforgalomra gyakorolt hatások

A Koncepció célrendszerében a turizmus a megye jövedelemtermelő képességét javító gazdaságfejlesztés részeként jelenik meg több szinten is, az A1 Bővülő gazdaság, az A2 Élhető és élhető környezet átfogó célokban, a T3 Formálódó Tisza-ökorégió területi célban, az S2 Értéktörző tájhasználat és az S3 Vonzó települések specifikus célokban, a H2 Bővülő foglalkoztatottság és a H4 Hozzájárulás a fenntarthatósághoz horizontális célokban egyaránt.

A szektor gazdaságfejlesztésben elfoglalt kiemelt szerepét jól mutatja, hogy a helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések külön intézkedés szintjén is megjelennek a Program eszközrendszerében.

A Program 5 prioritása közül 3 (P3, P4 és P5) erős, míg a másik kettő (P1 és P2) esetében gyenge pozitív hatás várható az idegenforgalomra nézve. Az intézkedések szintjén a legerősebb pozitív hatás a P1.1 Elérhetőség javítása, kiemelten az M4 továbbépítése, P2.3 Felsőfokú oktatás fejlesztése, a P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés, a P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával és a P5.2 Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelése intézkedések esetében várható, de gyenge pozitív hatásra lehet számítani további hét intézkedés (P1.2, P1.3, P1.4, P2.1, P2.2, P3.3 és P5.3) esetében is.

Az aktív turizmus területén tervezett fejlesztésekben kiemelten nagy és kihasználatlan lehetőség rejlik. A Tisza-tóra és más, aktív turisztikai desztinációba látogatók (a turizmus trendek,

valamint a pandémia miatt is) egyre nagyobb arányban keresik fel az ilyen jellegű attrakciókat a hagyományos úti célok mellett vagy helyett.

A tervezett célok megvalósítása esetén a megyei turisztikai szereplők közötti együttműködések erősítése, a nemzetközi kapcsolatok fejlesztése, a meglévő megyei turisztikai szolgáltatási portfólió bővítése (aktív turizmus, kulturális- és vallási turizmus, gasztronómia stb.), a meglévő és új helyi attrakciók környezeti szempontból fenntartható, minőségi fejlesztése, a turisztikai szálláshelyek fejlesztése, és az elérhető szolgáltatásokhoz való területileg kiegyensúlyozott hozzáférés biztosítása várható a felsorolt intézkedésekre építve.

A Konceptió célrendszerében és a Program prioritásaiban és intézkedéseiben sem találunk olyan elemet, amely negatív hatást gyakorolna az idegenforgalomra.

3.6.6 A vízgazdálkodásra gyakorolt hatások

A Konceptió célrendszerében több szinten is megjelenik a környezettudatos fejlesztés elve, amely közvetlenül kapcsolatban van a vízgazdálkodással. Az A2 Élhető és élhető környezet átfogó cél, a T3 Formálódó Tisza-ökorégió területi cél, Az S2 Értéktörző tájhasználat és a H4 Hozzájárulás a fenntarthatósághoz horizontális cél mind pozitív hatással vannak a vízgazdálkodásra.

A koncepció keretében cél a szélsőséges időjárás hatásainak mérséklése (ár- és belvízvédelem, öntözés) és a vízkészletek kiegyensúlyozott hasznosítása, ezért feladat az öntözési infrastruktúra, a vízközmű rendszerek fejlesztése a megfelelő vízminőség biztosítása érdekében. A kitűzött célok megvalósítása esetén a megyei vízgazdálkodási rendszer fejlődése, szélsőséges időjárási eseményekkel szembeni rugalmasságának javulása várható.

A Program P3 Kedvező állapotú környezet, P4 Vonzó – élhető települések és a P5 Kiegyenlítettebb térszerkezet prioritásai egyaránt erős pozitív hatással vannak a vízgazdálkodásra. Intézkedések szintjén a P3.3 Klímavédelmi intézkedések, a P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával és a P5.2 Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelése intézkedések esetében erős pozitív, míg a P2.3 és a P3.1 intézkedések esetében gyenge pozitív hatás várható a vízgazdálkodásra vonatkozóan.

A Konceptió célrendszerében és a Program prioritásaiban és intézkedéseiben sem találunk olyan elemet, amely negatív hatást gyakorolna a vízgazdálkodásra.

3.6.7 Az energetikára gyakorolt hatások

A Konceptió célrendszerének egyértelmű célkitűzése a fenntarthatóság, amelynek szerves része az energiahatékonyság növelése, a megújuló energiaforrások részarányának növelése. A Konceptió célrendszerében Az A2 Élhető és élhető környezet átfogó célban, illetve a H3 Növekvő energiahatékonyság horizontális célban szerepel konkrétan az energiahatékonyság témaköre.

A Programban a P3) Kedvező állapotú környezet prioritás erős pozitív, míg a P1, P2, P3 és P4 prioritások gyenge pozitív hatással vannak az energetikára. Intézkedés szintjén mindenképpen ki kell emelnünk a P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés, a P3.2 Megújuló energiák alkalmazása és a P3.3 Klímavédelmi intézkedések nevű intézkedéseket, melyeknél erős pozitív hatás várható az energetikára nézve. Az intézkedések a megújuló energia használat széleskörű alkalmazását foglalják magukban, így a megújuló energiaforrások részarányának növekedése várható a megye energiafelhasználásában. Az Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai is a megye energiaigényének csökkenését eredményezik.

A Konceptió célrendszerében és a Program prioritásaiban és intézkedéseiben sem találunk olyan elemet, amely negatív hatást gyakorolna az energetikára.

3.6.8 A közlekedésre gyakorolt hatások

A Konceptió célrendszerének egyértelmű célkitűzése a megye külső elérhetőségének, illetve a belső közlekedési hálózatának a fejlesztése, például alacsonyabb rendű utak és a kerékpárút-hálózat fejlesztésén keresztül, ami egyértelműen pozitív hatást eredményez a közlekedésre nézve.

A Konceptió átfogó céljai az A1 Bővülő gazdaság, az A2 Élhető és élhető környezet és az A3 Emelkedő közjó is közvetlen pozitív hatást gyakorol a közlekedésre, de a célrendszer alsóbb szintjei is egyértelmű pozitív hatást mutatnak, olyannyira, hogy a közlekedés fejlesztése az eszközrendszerben a prioritások és intézkedések között is megjelenik.

Prioritások szintjén a P4) Vonzó – élhető települések és a P5) Kiegyenlített térszerkezet erős pozitív, míg a P1) Növekvő versenyképesség és a P3) Kedvező állapotú környezet prioritások gyenge pozitív hatása várható.

Intézkedések szintjén a P1.1, P4.1 és P5.2 intézkedések erős pozitív, míg a P1.2, P1.3, P1.4, P3.1, P3.2, P3.3 és P5.3 intézkedések gyenge pozitív hatása prognosztizálható.

Emellett mezőgazdasági és a turisztikai szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása is a feladatok között szerepel, így többek között turisztikai célú kerékpárutak, illetve mezőgazdasági célú utak fejlesztése is várható.

A Konceptió célrendszerében és a Program prioritásaiban és intézkedéseiben sem találunk olyan elemet, amely negatív hatást gyakorolna a közlekedésre.

3.6.9 A műszaki infrastruktúrára gyakorolt hatások

Értékelésünk szerint a Konceptió célrendszerének megvalósítása és a Program Prioritásainak és Intézkedéseinek megvalósítása is egyaránt kizárólag erős pozitív hatással van a térség műszaki infrastruktúrájára. A célrendszerben leírt átfogó, stratégiai, specifikus és horizontális célok mindegyike csak pozitív hatással lehet a megye versenyképességére, hiszen bármelyik intézkedés, prioritás megvalósítása, bármelyik cél elérése elképzelhetetlen anélkül, hogy közben a műszaki infrastruktúra fejlesztése ne valósulna meg.

A Konceptió célrendszerében és a Program prioritásaiban és intézkedéseiben sem találunk olyan elemet, amely negatív hatást gyakorolna a műszaki infrastruktúrára.

3.6.10 A térség versenyképességére gyakorolt hatások

Értékelésünk szerint a Konceptió célrendszerének megvalósítása és a Program Prioritásainak és Intézkedéseinek megvalósítása is egyaránt kizárólag erős pozitív hatással van a térség versenyképességére. A célrendszerben leírt átfogó, stratégiai, specifikus és horizontális célok mindegyike csak pozitív hatással lehet a megye versenyképességére.

A Konceptió célrendszerében és a Program prioritásaiban és intézkedéseiben sem találunk olyan elemet, amely negatív hatást gyakorolna a térség versenyképességére.

3.7 A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió és Területfejlesztési Program összefoglaló értékelése a környezeti, társadalmi, gazdasági következmények alapján, feltárt konfliktusok értékelése, a környezeti, társadalmi, gazdasági szempontból elfogadható változatok meghatározása

A most készülő Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió és Program új, a gazdaság és a foglalkoztatás bővítését és a népesség megtartását és vonzását a korábbinál is jobban előtérbe helyező megközelítést alkalmaz. Ezek elkerülhetetlenül olyan beavatkozásokat is megalapoznak, amelyek valamely környezetvédelmi szemponttal ütköznek, hiszen a program gazdaság-, közlekedés- és lakóterületi fejlesztéseinek elsődleges terepét és hatásviselőjét a természeti és épített környezet alkotja:

- A potenciális konfliktusok egyik fő területét jelentik a turisztikai intézkedések. Bár a program tartalmazza a turisztikai fejlesztések esetében egyes attrakciók fenntarthatósági szempontoknak megfelelő fejlesztését, alapvetően továbbra is fontos gazdaság-élnkítési területként kezeli az akár nagyobb látogatótömeget is mozgósítani képes turizmust. Ezek a tevékenységek az ökológiai állapotot zavaró és érzékeny természeti területek környezetállapotát kockáztató hatásokkal járhatnak, különösen akkor, ha természeti területeket tárnak fel a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt (pl. Tisza-tó), vagy ha érzékeny természeti erőforrás (pl. termálvíz) kiaknázásával járnak.
- A turizmus mellett a mezőgazdaság is egyértelmű erőssége Jász-Nagykun-Szolnok megyének, és a fejlesztési célrendszerben is hangsúlyosan szerepel. Potenciálisan ez is környezetterhelő hatásokkal járhat (pl. vegyszereket juttathat a környezetbe, vagy természeti területeket, élőhelyeket vonhat művelés alá), ezért is különösen fontos a Konceptióban és a Programban megfogalmazott tájkonformitás, mint szemléletmód érvényesítése.
- Jellemző konfliktus-forrást képez minden további gazdaság-élnkítő tevékenység, amely személy- vagy áruszállító járművek, illetve munkagépek használatával összefüggő, közlekedési eredetű légszennyezést okoz, vagy új termelő/feldolgozó kapacitások pontszerű szennyezés-kibocsátásával jár.
- A népesség növelése, illetve az életszínvonal emelése potenciálisan növeli a kommunális eredetű környezetterhelést.
- Sok olyan intézkedés is szerepel a programban, amelyek új épületek megvalósításával, vagy meglévők funkcióbővítő átalakításával járnak, így befolyásolják a településképet, ugyanakkor az új épületek üzemeltetésével járó gazdasági és társadalmi kihívások kezelésére is célszerű felkészülni.
- A közlekedésfejlesztési intézkedések között a közlekedési eredetű szennyezés emelkedésével járó közút-fejlesztések is találhatók.

Társadalmi és gazdasági szempontból összességében kedvező hatások várhatóak a 2021-2027-es időszakra vonatkozó megyei Területfejlesztési Konceptió Program megvalósítása során. A *P1. Növekvő versenyképesség* prioritás intézkedéseitől a versenyképesség javulása várható. Társadalmi szempontból javul az esélyegyenlőség az oktatási, képzési lehetőségek fejlesztésén keresztül, valamint erősödik a társadalmi felzárkózás a hátrányos helyzetű (komplex programmal fejlesztendő) térségek és csoportok fejlesztésén keresztül.

A változások ugyanakkor számos konfliktust is generálhatnak gazdasági és társadalmi szempontból. A turisztikai fejlesztések kapcsán elsősorban kezdetben a régi és új szolgáltatók közötti verseny kialakulása várható a látogatókért és a munkaerőért. Mindemellert a leromlott városi területeket érintő szociális városrehabilitációk a helyi lakosság egy részével konfliktust generálhatnak még akkor is, ha a többség támogatottságát élvezik.

4 A JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSA KÖVETKEZTÉBEN VÁRHATÓAN FELLÉPŐ KÖRNYEZETRE, TÁRSADALOMRA, GAZDASÁGRA KÁROS HATÁSOK KEZELÉSE

4.1 Káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése

A Területfejlesztési Konceptió és Program stratégiai céljai könnyen összeegyeztethetők a környezeti szempontokkal, láthatóan környezeti fenntarthatóságra törekvő szemlélettel készült. Mindegyik esetében található ugyanakkor olyan intézkedések, vagy megalapozhatók olyan jövőbeni fejlesztések, amelyek a természeti erőforrások nem fenntartható kiaknázásával, vagy a környezetterhelést emelő fogyasztásnövekedéssel járhatnak. A program összefoglaló értékelését tartalmazó 3.7. fejezetben néhány olyan beavatkozási területet azonosítottunk, amelyek valamely környezetvédelmi szemponttal ütköznek. Ezek esetében a káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére szolgáló intézkedések az alábbiak lehetnek:

- A természeti területeket a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai intézkedésekkel szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, a környezetállapotra gyakorolt hatásaikat pedig következetesen monitorozni kell.
- Az érzékeny természeti erőforrások (pl. termálvíz) kiaknázásával járó fejlesztések esetén különös figyelmet kell fordítani a fenntarthatósági szempontokra, és az azokat legjobban szolgáló technológiákat kell előnyben részesíteni.
- A felszín alatti vizet – az 1995. évi LVII. vízgazdálkodási törvényben foglaltak figyelembevételével - csak olyan mértékben szabad igénybe venni, hogy a vízkivétel és a vízutánpótlás egyensúlya minőségi károsodás nélkül megmaradjon, és teljesüljenek a külön jogszabály szerinti, a vizek jó állapotára vonatkozó célkitűzések elérését biztosító követelmények. A felszín alatti víztestek jó mennyiségi és minőségi állapotának megőrzésére, illetve a jó állapotba való hozására kell törekedni. A felszín alatti víztestek nem állnak korlátlanul rendelkezésre, ezért a jövőbeli beruházások tervezésénél erre nagy figyelmet kell fordítani.
- Tervezett tevékenység szintjén a Jászsági főcsatorna Zagyvai-ágának jelenleg ismert és tervezett nyomvonalon történő megépítése a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság véleménye alapján Natura 2000 jelölő élőhelyek, gyepterületek megszűnését, fragmentációját, feldarabolódását eredményezhetné. A Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet területét keresztező csatorna mentén inváziós fajok terjedése felerősödhet. A csatorna gátat, határvonalat képezhetne több védett faj szempontjából, terjedésüket megakadályozná. A megvalósítás előkészítését tehát a jelenlegi nyomvonal felülvizsgálata mellett szükséges végezni.
- A vízkészletek használata során, hosszútávon fenntartható megoldásokra kell törekedni. Ennek megfelelően a jó állapot eléréséhez szükséges javító beavatkozásokat össze kell hangolni a fenntartható fejlesztési igényekkel, de szigorúan a 2000/65/EK Víz Keretirányelv (VKI) elvárásainak figyelembevételével.
- A közlekedési, termelési, vagy mezőgazdasági eredetű szennyezéssel járó gazdaság-élénkítő tevékenységek káros hatásai részben ellensúlyozhatók a környezettudatos magatartással és életmóddal kapcsolatos szemléletváltást célzó elemekkel, környezettudatos gazdasági tevékenységek ösztönzésével. Fontos, hogy a környezettudatos szemléletformálás és a szennyezés-elkerülés minden gazdasági tevékenység esetében kiemelt értékelési, döntésmegalapozó szempont legyen. A

mezőgazdasági művelés alá vont területek esetén kerülni kell új természeti területek igénybevételét, és ösztönözní a biokomposzt használatát a műtrágyák helyett.

- A népesség növelése, illetve az életszínvonal emelése potenciálisan növeli a kommunális eredetű környezetterhelést, ezért ezeket szemléletformálással, energetikai fejlesztésekkel, a kiszolgáló infrastruktúrák fejlesztésével, és egyéb, a kibocsátások csökkentésével, racionalizálásával járó lépésekkel kell kombinálni.
- Új épületek megvalósítása, vagy meglévők funkcióbővítő átalakítása esetén a településképet védő feltételrendszer fokozott betartása javasolt, valamint kiemelt figyelmet szükséges fordítani a fenntartható üzemeltetésre, a megújuló energiaforrások használatára és az ezzel kapcsolatos társadalmi szemléletformálásra is.
- A gazdaságfejlesztési tevékenységek esetén elsősorban az alacsony természetességű, és/vagy már beépített területek, vagy degradált területek (rekultivált hulladéklerakók, felhagyott anyagnyerőhelyek, stb.) megvizsgálása javasolt lehetséges megvalósítási helyszíneként a természeti erőforrások megőrzése és a környezetünk védelme érdekében.
- A közlekedésfejlesztési intézkedések esetében egyensúlyban kell tartani a szennyezés emelkedésével járó közút-fejlesztéseket és a szennyező forgalom egy részét környezetbarát közlekedési módokkal kiváltó intézkedéseket. Fontos, hogy az utóbbiakra minél nagyon hangsúly kerüljön.
- A szabadidejüket aktívan eltöltők számának gyors növekedését a gyalogos-, kerékpáros- és vízitúra útvonalak mentén elhelyezett mosdók kapacitás-növelésével kell lekövetni, hogy megőrizhető legyen a tiszta és egészséges természeti környezetet, a túrázók számára pedig színvonalas szolgáltatást nyújtó régió alakuljon ki.
- A fokozottan védett területeken csökkenteni kell a szabadidős tevékenység okozta károsanyag kibocsátás és zajártalom mértékét, erre kínálhat megoldást az a szabályozás, amely bizonyos területeken (amelyek lehetnek nemzeti parkok, belvárosi parkok vagy épp a Tisza-tó egyes részei) csak kézi erővel vagy elektromos motorral hajtott járművek közlekedését engedélyezi.

4.2 Javaslatok egyéb szükséges környezeti intézkedésekre

A Területfejlesztési Konceptió és Program véglegesítése során, vagy esetleges időközi felülvizsgálata keretében megfontolandó az alábbi intézkedések beépítése:

- Javasolt a Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési Konceptió és az Országos Területfejlesztési Konceptió, valamint a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 célkitűzéseivel összhangban a biodiverzitás, a táj diverzitás megőrzése, továbbá a környezeti terhelések csökkentésére vonatkozó szempontok, javaslatok továbbá a káros hatások minimalizálására vonatkozó beavatkozási területek lehetőség szerinti megfogalmazása, illetve érvényesítése mind intézkedések, mind a tervezett fejlesztések szintjén.
- Az egyedi tájértékek megőrzésére vonatkozóan javasolt a Nemzeti Tájstratégia horizontális, stratégiai és alcéljaival összhangban álló intézkedések és tervezett fejlesztések tervezése, az egyedi tájértékek megőrzésére vonatkozó szempontok, javaslatok lehetőség szerinti megfogalmazása, illetve érvényesítése.

- Magyarországon az épületek a legnagyobb végső energiafelhasználók az elsődleges energiafogyasztás több mint 40%-val. Az épületállomány jelentős része 1980 előtt, alacsony energiahatékonysági normák szerint épült, uniós összehasonlításban kifejezetten rossz energetikai jellemzőkkel bír és a becslések szerint a 70-90%-a felújításra szorul. Emiatt az épületek energetikai felújításában rendkívül nagy energiamegtakarítási potenciál van. Az épületek energiahatékonysági felújításának, illetve a megújuló energiaforrások használatának az energia-megtakarításon túl számos egyéb pozitív hozadéka van, mint például az egészségesebb, élhetőbb környezet, tisztább levegő, energiafüggettség csökkenése. Figyelembe véve az épületek energiahatékonysági felújításának magas munkaerő igényét, ezek a projektek kiemelten hozzájárulhatnak a munkahelyteremtéshez és a GDP növekedéséhez egyaránt. Az energiahatékonyság és a megújuló energia használata a középületek, a vállalkozások és a lakóépületek esetében is erőteljesebb hangsúlyt kell hogy kapjon és jelenjen majd meg a jövőbeni intézkedések között is annak érdekében, hogy a benne rejlő számtalan gazdasági, társadalmi és egészségügyi haszon realizálhatóvá váljon.
- A Területfejlesztési Program versenyképesség növelését szolgáló céljai és intézkedései között jelenjen meg közvetlenül a tudásalapú gazdaság, a környezetipar, intelligens technológiák tárgykörébe tartozó elemek, amelyek alkalmasak arra, hogy gazdasági növekedés mellett váltsanak ki környezetterhelő tevékenységeket. Célszerű az 1P prioritás intézkedései során az ilyen tevékenységeket kiemelten támogatni.
- A Területfejlesztési Program mezőgazdasági, gazdasági-élénkítési és közlekedési fejlesztései során el kell kerülni a védett, vagy jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevétele, zavarását vagy károsítását. Érzékeny természeti területeken csak természetkímélő gazdálkodási módok preferálandók. Ezeket értékelési szempontként javasolt majd figyelembe venni a tényleges beruházások kiválasztása során.
- A mezőgazdaságban a környezet terhelés csökkentése érdekében vizsgálandó a 100 LE-re jutó valós teljesítménye, és indokolt esetben a géphasználat hatékonyságát javító szempontok érvényesítése a tervezett fejlesztések szintjén.
- Annak érdekében, hogy a káros környezeti hatások mérsékelhetőek legyenek, érdemes megfelelően tervezett, és környezettudatos megoldásokat alkalmazó, a tömegturizmus ellensúlyozását célzó aktív- és ökoturisztikai fejlesztések előtérbe helyezése a P3) Kedvező állapotú környezet prioritáshoz kapcsolódó intézkedések terén.
- P4) Vonzó – élhető települések prioritás intézkedései esetén esetében mérlegelendő az aktív- és ökoturisztikai, a táji adottságokra építő vonzerők fejlesztését is tartalmazó beavatkozások előtérbe helyezése, amely hozzájárulhat a települések élhetőségének javulásához is.
- A megyében működő termálvízre épülő fürdőlétesítmények esetében javasolt a fejlesztések során az aktív turisztikai programokhoz kapcsolódó szolgáltatásbővítésre is fókuszálni. (Például. a fürdőző, gyógyfürdőző vendégek számára 1-1 napos aktív turisztikai, kerékpáros, víziturisztikai program kialakítása).
- A Területfejlesztési Programot megalapozó koncepció hulladéklerakókkal és hulladékgazdálkodással foglalkozó fejezetét annak felülvizsgálata során célszerű kiegészíteni a települési hulladék-lerakók további adataival (pl. a szabad kapacitás adatokkal), valamint a hulladékgazdálkodási rendszer egyéb elemeinek adataival

(hulladékgyűjtő udvarok, átrakó állomások, komposztáló telepek) és a hiányzó kapacitások, képességek feltárásával. A hulladék kezelés terén érzékelhető problémák feloldására irányuló intézkedések és fejlesztési javaslatok megfogalmazása során kiemelt figyelmet javasolt fordítani a lakossági és települési zöldhulladék kezelés hatékony szervezésnek elősegítésére, továbbá a kommunális és szelektíven gyűjtött hulladék kezelésének és hasznosításának fejlesztésére.

- A Területfejlesztési Program szennyvízkezelés technológiai fejlesztései között célszerű a fenntartható fejlődés környezeti követelményeinek megfelelő iszapkezelést, a képződő szennyvíziszap komposztálását és ezáltal történő újra hasznosítását is támogatni.
- Az intézkedések megvalósítása, a beruházások tervezése és kivitelezése során érvényre kell juttatni, hogy az ivóvízellátásra vagy egyéb célokra használt vizek (öntözés) minőségének meg kell, hogy feleljenek a használat által szabott követelményeknek, illetve a vizektől függő természetes élőhelyek működését se zavarják a beavatkozások. Ezt a Program szintjén is javasolt már előrevetíteni.
- Különösen a P.1, P.4 és a P.5. prioritások esetén a fejlesztések tervezése és előkészítése során figyelembe kell továbbá venni, hogy összhangban a vízkészlet-gazdálkodás irányába mozduló vízgazdálkodás stratégiai célokkal, a területre hulló csapadékvizeket helyben kell tartani a korlátlan és azonnali elvezetés helyett. A települési csapadékvíz-gazdálkodás stratégiai alapjának lényege, hogy a 20 mm alatti csapadékok helyben tartása az érintett ingatlan tulajdonosának feladata, a 20-40 mm közötti csapadékmennyiség elhelyezése a település feladatkörébe tartozik, míg a 40 mm feletti csapadékmennyiség elvezetése állami főműveken történik.
- A Területfejlesztési Programot megalapozó koncepció helyzetértékelésének a környezeti zajnak való kitettséggel foglalkozó részét a későbbi felülvizsgálat során bővíteni kell: A közlekedésből származó zajterhelés feltárását ki kell egészíteni az időközben elkészült stratégiai zajterképek adataival, és célzott intézkedéseket kell megfogalmazni a zaj- és rezgésterhelés csökkentésére. Egységes szabályozás előírása szükséges az ipari és szabadidős zajforrások zajterhelésének megfelelő kontroll alatt tartása érdekében.
- A Területfejlesztési Program közlekedési átjárhatóságot javító fejlesztései miatt intézkedési tervek szükségesek esetleges veszélyhelyzetek vagy nemzetbiztonsági kockázatok felmerülésének eseteire.
- A környezettudatos szemléletformálás fontos elemei közül a Területfejlesztési Programban – az azt megalapozó koncepcióban rögzített térhasználati elveken túl is – célszerű kiemelten kezelni a környezettudatosság növelését, az újrahasznosítással, fenntartható anyag- és térhasználattal kapcsolatos szemléletformálást, illetve az épített örökség védelmét. Számos intézkedés biztosít potenciális lehetőséget a környezettudatos magatartásra és életmódra történő nevelésre, de a támogatások részletes kidolgozása során kell majd törekedni arra, hogy a megvalósuló fejlesztések ténylegesen is kifejtsek ezeket a hatásokat.

4.3 A feltárt gazdasági, társadalmi konfliktusok feloldására, a káros hatások ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések meghatározása

A Konceptió teljes megyei célrendszerében és a Program prioritásaiban és intézkedéseiben az egyetlen várható, gyenge negatív hatást a közlekedésfejlesztési projekteknek az erdőgazdálkodásra gyakorolt hatásában azonosítottuk. A nagy közlekedésfejlesztési projektekhez szükséges építési területek esetében sérülhetnek az erdőgazdálkodás elvei, itt érhető tetten

egyedül gyenge negatív hatás. A gazdasági-élénkítési és közlekedési fejlesztések során el kell kerülni a védett, vagy jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevételét, zavarását vagy károsítását. A tervezés során minden esetben szükséges a jogszabályi előírásoknak megfelelő környezeti hatásvizsgálat készítése, és a kivitelezés során is figyelemmel kell lenni a természeti értékek megőrzésére, a lehető legkisebb területek felhasználására szükséges törekedni.

5 JAVASLAT OLYAN KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI SZEMPONTÚ ELŐÍRÁSOKRA, FELTÉTELEKRE, INTÉZKEDÉSEKRE, AMELYEKET A TERV ÁLTAL BEFOLYÁSOLT MÁS TERVEKNÉL FIGYELEMBE KELL VENNI

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció és Program mellett, hogy célrendszere a megye következő évekre érvényes fejlesztési keretrendszerének sarokpontjait képezi, további stratégiai dokumentumokon keresztül is érvényesül.

A különböző megyei, járási és települési fejlesztési és tervezési dokumentumokban – úgy, mint megyei fejlesztési koncepciók (környezetvédelem, közlekedésfejlesztés, stb.,) továbbá a megyei területrendezési terv, településrendezési eszközök és stratégiák, a járásokhoz kapcsolódó további programok, integrált településfejlesztési stratégiák, települési szintű településrendezési tervek – meg kell jelennie a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció és Program Átfogó céljának, stratégiai céljainak és az ezeket kibontó specifikus céloknak, horizontális céloknak, valamint az ezek megvalósításához Program szinten szükséges prioritásoknak és intézkedéseknek a szükséges mélységbe beépítve.

Emellett a közös területi hatásvizsgálat javaslatainak integrálása is kiemelten fontos a tervezési fázisban a területi tervekbe és települési tervekbe, a térségre vonatkozó újonnan készülő ágazati koncepciókba, stratégiai programokba – kiemelten a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Környezetvédelmi Programba -, valamint a végrehajtási és a fenntartási fázisokban.

A jogszabályok által előírt fejlesztések esetében, különösen az elérhetőséget elősegítő közúti fejlesztések (P1. és P4. prioritás egyes intézkedései) esetében szükséges a jogszabály szerinti előzetes vizsgálat vagy környezeti hatásvizsgálat lefolytatása, valamint az engedélyezési tervezés során kiemelt figyelmet kell fordítani a zaj- és levegővédelem kedvezőtlen hatásainak mérséklésére, az élővilág védelmére, nem csak a védett természeti területek és Natura 2000 területek relevanciájában, hanem az Országos Ökológiai Hálózat elemeinek védelmében is megjelenve.

Kiemelt környezeti szempontok, amelyeket a terv által befolyásolt más terveknél figyelembe kell venni:

- A koncepcióban rögzített térhasználati elveket követni kell. Ezek legfontosabb környezeti szempontú eleme, hogy minden jövőbeni fejlesztésben a környezettudatosság és fenntarthatóság első helyen és következetesen érvényesítendő szempont legyen.
- Helyi értékekre koncentráló és a környezetet nem terhelő, vagy a káros hatásokat kompenzáló, minőségi turisztikai fejlesztések preferálandók a Jász-Nagykun-Szolnok megyei tömegetturizmus erősítésével szemben.
- Gazdaság-élénkítő beavatkozások tervezésénél előnyben kell részesíteni a környezettudatos tevékenységeket (körforgásos gazdasági alapelveknek megfelelő tevékenységek, jövőcentrikus ágazatok fejlesztései), és el kell kerülni védett természeti területek és közvetlen környezetük bolygatását, vagy természeti területek művelés alá vonását.
- A gazdaság-élénkítés környezeti fenntarthatóságához igazodva javasolt vizsgálni olyan ösztönzők vagy fejlesztés programok jogszerű megvalósításának lehetőségét, amely a belterületen még működő szennyező, környezetszennyező, vagy zavaró üzemek esetén elősegítené a technológiai fejlesztéseket valamint az ipar területekre, Ipari Parkokba való áttelepülést.
- Környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos szemléletformálás szükséges a megyében lakók környezettudatos magatartással és életmóddal kapcsolatos szemléletváltása, viselkedésének megváltoztatása érdekében.
- Támogatandók az üvegházhatású gázok kibocsátását csökkentő gazdasági, intézményi és lakossági fejlesztések.

- A közlekedésfejlesztés során környezetbarát közlekedési módok támogatása szükséges (pl. gyalogosbarát fejlesztésekkel, kerékpáros közlekedés elősegítésével, közösségi közlekedést ösztönző/segítő lépésekkel).
- Az épített környezet, településkép értékeinek megőrzése érdekében új épületek megvalósítása, vagy meglévők funkcióbővítő átalakítása esetén a településképet védő feltételrendszer, az egyes településeken jóváhagyott településkép védelmével kapcsolatos rendeletek, a helyi építési szabályzatok rendszeres felülvizsgálata továbbra is javasolt. A településeken élők életminőségének javítását elősegítő zöldterület-fejlesztéseknek célszerű prioritást biztosítani.

Társadalmi-gazdasági szempontból javasolt még más, turisztikai fejlesztésekkel érintett területek esetén is erősíteni az adott területen szolgáltató turisztikai vállalatok együttműködését, vagy a már működő iparági szövetségen keresztül, vagy új szövetség létrehozásával.

6 KÖRNYEZETI HATÁSOK MONITOROZÁSA: INDIKÁTOROK, FELELŐSÖK, HATÁRIDŐK

6.1 A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió és Területfejlesztési Program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozó monitorozási javaslatok értékelése

A vizsgált Konceptió és Program célrendszere és prioritásai, valamint számos, ezeket kibontó intézkedése kijelöli az általános és specifikus fejlesztési irányokat, ezekhez pedig indikátorokat, szereplőket és indikatív forrásokat is rendel. Emellett tartalmaz a program területi fókusz is (többek között a leszakadó járásokat specifikus eszközrendszerrel támogatja).

A fentiek alapján a Területfejlesztési Program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatások monitorozására a következő javaslatokat tesszük:

- A program vitaanyagában a VIII. Monitoring és értékelési terv c. fejezetében utalás van arra, hogy az indikátorok kidolgozása a program végleges változatában kerül kidolgozásra. Ennek keretében fontos figyelmet fordítani arra, hogy minden stratégiai prioritás esetében kerüljön meghatározásra egy-egy környezeti indikátor. Ha az adott prioritás szerteágazó intézkedéseinek környezeti hatásai nem mérhetően hatékonyan egy mutatóval, akkor egynél több indikátort is meg kell határozni, de ezek számát célszerű összességében alacsonyan tartani. Az indikátorokhoz célértéket, ellenőrzési gyakoriságot, felelőst és – beavatkozás szükségessége esetén követendő - intézkedési tervet is meg kell fogalmazni.
- A természeti területeket a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai és egyéb intézkedésekkel, valamint a mezőgazdasági termelés bővítésével, intenzitásának növelésével járó intézkedésekkel szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, a környezetállapotra gyakorolt hatásait pedig következetesen monitorozni kell. A természeti környezetben bekövetkezett általános (természetes és antropogén) folyamatoknak jó és érzékeny indikátora lehet a Natura 2000 területek jelölő fajainak és élőhelyeinek monitorozása.
- A kétlépcsősre tervezett, időközi és utólagos értékelésből álló hatásértékelést célszerű egy harmadik lépéssel is kiegészíteni: a 2021-2027-es időszakban megvalósuló programok összes hatása 2028-ban (egy-egy projekt 2027-en túli befejezése és az áthúzódó vagy közvetett hatások érvényesülése miatt) még nem értékelhető, szükséges ezért egy végső hatásértékelés beiktatása is. Ennek javasolt időpontja 2030, amikor megfelelő alapot biztosítana a most vizsgált területfejlesztési Konceptió és Program időközi felülvizsgálatához is.

6.2 Javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre

Tekintettel arra, hogy a vizsgált Területfejlesztési Konceptió és Program új, a foglalkoztatás-bővítést és a népességmegtartást a korábbinál is jobban előtérbe helyező megközelítést alkalmaz, amelyek sokféle módon kerülhetnek ütközésbe a legkülönbözőbb környezetvédelmi szempontokkal, javasoljuk, hogy a környezeti hatások monitorozásnak eredményeiről a Megyei Közgyűlés legalább évente kapjon tájékoztatást, kiegészítve a tapasztalható problémákat orvosló beavatkozásokra vonatkozó szakértői javaslattal.

A program stratégiai környezetét vizsgálva látható, hogy különösen sok a 2020-ban lejáró felsőbb szintű dokumentum, mivel ezek jelentős része a 2014-2020-as Európai Unió finanszírozási időszakhoz igazítva készült. A lejáró dokumentumok kisebb része jelenleg aktualizálás alatt áll, más része pedig a következő 1-2 évben várhatóan aktualizálásra kerül. Ezt az időszakot követően célszerű lesz a Területfejlesztési Konceptió és Program időközi aktualizálása, annak érdekében, hogy azok biztosan illeszkedjenek a 2021-2027-es időszakra érvényes nemzeti stratégiai keretekhez.

7 KÖZÉRTHETŐ ÖSSZEFOGLALÓ

Jelen hatásvizsgálat célja a 2021-2027-es időszakra tervezett Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió és Területfejlesztési Program várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásainak feltárása. A hatásvizsgálat nem végez önálló adatgyűjtést, a rendelkezésre álló dokumentumok elemzésével, értékelésével, összefüggéseinek vizsgálatával azonosít várható hatásokat.

Sem a Konceptió, sem a Program nem helyezi teljesen új alapokra a megye fejlesztését, így a korábbi, 2014-2020-as tervezési időszakra készített konceptió környezeti, társadalmi és gazdasági hatásai sem módosulnak jelentős mértékben. Ugyanakkor a célok más szempontrendszer szerint kerültek újragondolásra és definiálásra. A hangsúly a társadalom-gazdaság-természet viszonyrendszerében kiegyenlítettebbé vált, mely egy harmonikus vízió elérését célozza.

Az átfogó, stratégiai és horizontális célok és elvek, valamint a prioritások és tervezett fejlesztések egyaránt szolgálják a megye környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú fejlesztését, ugyanakkor megállapítható, hogy a célrendszert olyan társadalmi szempontok dominálják, mint a népességmegtartás, a társadalmi felzárkóztatás és foglalkoztatás növelése. A gazdasági és környezeti fejlesztések ezek megvalósítását hivatottak támogatni.

A hatásvizsgálat részletesen elemzi a környezeti, társadalmi és gazdasági hatásokat. Konceptióból és a Programból is érzékelhető, hogy az erőltetett gazdasági növekedés helyett még a legtöbb potenciális konfliktus forrással terhelt versenyképesség növelését célzó prioritás, tovább a turizmus fejlesztési intézkedések meghatározása során is kiemelt szempont volt a környezeti és fenntarthatósági szempontok érvényesülése.

Mindez azt jelenti, hogy a célkitűzések megvalósítása – kellő odafigyeléssel a fenntarthatósági szempontok érvényre juttatására – összességében környezeti, társadalmi és gazdasági szempontból is kedvező hatásokat indukál.

A Konceptió és a Program hatásainak javítása és a hatások monitorozására vonatkozó javaslatok a hatásvizsgálat 5. és 6. fejezetében kerültek meghatározásra. Ezen javaslatok figyelembevétele javasolt a tervdokumentumok véglegesítése során, különös tekintettel a monitorozás tekintetében, ezáltal biztosítva a negatív hatások időben történő felismerésének és kezelésének lehetőségét, de leginkább a pozitív hatások és a fejlődési pálya nyomon követését.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a vizsgált tervdokumentumok a környezeti, társadalmi és gazdasági fenntarthatóságot figyelembe véve készültek. Az előrelátó és szakszerű előkészítésnek köszönhetően a célok, prioritások és intézkedések meghatározása a negatív hatásokat minimalizáló, a pozitív hatásokat ösztönző és erősítő növekedési pályát vetít elő Jász-Nagykun-Szolnok megye számára.